

မောင်ကံထူး မှတ်စု

မောင်ကံထူးမှတ်စု

(၁၉၂၁)ခုနှစ်တွင် စစ်တွေခရိုင်၊ ဘူးသီးတောင်မြို့၌ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးအား အကြောင်းမလုံလောက်ဘဲ ()ကာကွယ်မှုယိုးမယ်ရှာပြီး အသေရိုက်သတ်သော အန္တိယအင်္ဂလိပ်ကပြားနယ်ပိုင်ဝန်ထောက် မစ္စတာရေး()ကို နိုင်ငံရေးအရ စစ်တွေမြို့ အမျိုးသားကျောင်းကြီး ()၌ နယ်လုံးကျွတ်အစည်းအဝေးကြီးကို ကျင်းပခါ ပြစ်တင်ရှုံ့ချ၍ ပြည်ပိုင်အစိုးရက အရေးယူစေရန် ပြင်းပြင်းထန်ထန်တောင်းဆိုသော အစည်းအဝေးကြီးတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးစံနစ်ကို ပြစ်တင်ဝေဖန်ရဲသူများ ရှားပါးသော ထိုအချိန်၌ သဘာပတိအဖြစ်(ဦးစံဘော်ဦး-ဦးအောင်ဇံဝေ၏ဘခင်)အပြင် ထိုအခါက (အင်္ဂလိပ်အစိုးရ တန်ခိုးအာဏာ လွှမ်းမိုးရိုက်ကြပ်ပြည့် ကိုလိုနီခေတ်)ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ဆောင်ရွက်၍ ဗုဒ္ဓကျမ်းကန် အကိုးအကားနှင့် ပြင်းပြင်းထန်ထန် မိန့်ခွန်းမြွက်ဟခဲ့သည်မှာ ချီးကျူးစရာပင်လူထုအားကို မလွန်ဆန်နိုင်သဖြင့် ထိုအရာရှိဆိုးကို နယ်ပြောင်းလိုက်ရလေသည်။ ဤအမှုနှင့်ပတ်သက်၍ မန္တလေးမြို့၌ ကျင်းပသော နဝမကြိမ်မြောက် ()ညီလာခံကွန်ဖရင့်အစည်းအဝေးကြီးတွင် ()ကို လူသတ်မှုနှင့် ဆက်လက်အရေးယူရန် ရခိုင်ကိုယ်စားလှယ်များက အဆိုတစ်ရပ်တင်သွင်းထောက်ခံကြသဖြင့် ညီလာခံကြီးက အဆိုကို လက်ခံအတည်ပြုခဲ့သည်။ အရေးယူခြင်းခံရသော အရာရှိသည် နောက်ဆုံးအစိုးရအလုပ်မှ နုတ်ထွက်၍ အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင်ငံတစ်ခုသို့ ထွက်သွားလေသည်ဟု သိခဲ့ရသည်။

(မောင်ကံထူး၏မှတ်စု-စာမျက်နှာ ၃ မှ)

နိုင်ငံရေးပေါက်စ လူပျိုဘဝတွင် ကွယ်လွန်သူ အမျိုးသားကျောင်းဆရာကြီး ရှေ့နေ ဦးထွန်းအောင်၊ ဝတ်လုံဦးရွှေသာ၊ ရှေ့နေ ဦးမောင်သာထွန်းတို့အမှူးပြုသည့် စစ်တွေမြို့ရှိ ရခိုင်ပြည်အသင်း()တွင် (၁၉၁၈-၁၉)ခုနှစ်ကပင် အသင်းဝင်တစ်ဦးအနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့၏။ စစ်တွေမြို့လမ်းသစ်လမ်းတွင် ၎င်းအသင်းတိုက်အဆောက်အဦး ဆောက်လုပ်ရာ၌လည်း စိတ်အားထက်သန်စွာနှင့် သူ့ဘခင်သဘောတူညီချက်ကို ရယူ၍ ငွေ ၅၀၀/-ကို ကြိုးကြိုးစားစားနှင့် ပါဝင်လှူဒါန်းခဲ့၏။ ရခိုင်ပြည်၏အဆင့်အတန်းသည် ဗမာပြည်မထက် အဘက်ဘက်မှ နိမ့်ကျလှလှလှလှထားခြင်း ခံနေရသည်။ ()အတွက်၊ ရခိုင်ပြည်၏အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ ဆောင်ရွက်အုပ်ချုပ်စေရန် သီးခြားအတွင်းဝန် ()တယောက်ခန့်ထားပေးရန် ရခိုင်ပြည်အသင်းက ဗြိတိသျှအစိုးရထံ စာလွှာတင်ပို့၍၊ အရေးဆိုခဲ့ကြ၏။ အကြောင်းကားမထူးခဲ့ချေ။ အသင်းဝင်ထိပ်ပိုင်းပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ကွယ်လွန်သွားကြပြီးဖြစ်၍ ပစ်ပယ်ထားခြင်းကို ခံနေရသော “အာရက်”အတွက် ထိုအခါက အရေးဆိုခဲ့ဘူးကြောင်းကို သိရှိမှတ်မိသူ မတွေ့ရတော့ပြီ။ အထောက်အထားအတွက် လိုက်လံစုံစမ်းရာ အမျိုးသားကျောင်းဆရာ ဦးဘိုးမြစိန်က ဤအကြောင်းခြင်းရာကို ကြားမိဘူးကြောင်း ဝန်ခံပြီး ဆရာဦးချီးဦးက ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် အရေးဆိုခဲ့သော စာလွှာမိတ္တူကို အမျိုးသားကျောင်းဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦး(ပတ္တ)ကပြ၍ ကိုယ်တိုင်မြင်ခွင့်ရခဲ့ကြောင်းကို ပြောပြ၍ မောင်ကံထူးက အသင်းသားအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ()၏ ရခိုင်ပြည်အတွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ဘူးကြောင်းကို မှတ်တမ်းထဲ၌ ဖော်ပြရပေသည်။ လွတ်လပ်ရေးနောက်ပိုင်းတွင်လည်း ရခိုင်ပြည်၏ကံကြမ္မာမှာ သိသိသာသာတိုးတက်ထူးခြားလာသည်ဟု မဆိုသာသေးပေ။ မျိုးချစ်စိတ်ထက်သန်သန် ဘခင်ကောင်း၏သားပီသစွာ (၁၉၀၉)ခုနှစ်လောက်တွင် လူအနည်းငယ်တို့နှင့် ရှေ့ဆောင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပညာတော်သင် ထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့ထဲတွင် ()၎င်းအဖွဲ့ကို စတင်ထည်ထောင်ကာ တဦးကပင် အရွယ်နှင့်မလိုက်အောင် ဇွဲကောင်းသည့် လုပ်သားကောင်းကလေးတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့လာသည်။ ထိုအဖွဲ့ကို စတင်ထည်ထောင်လာခဲ့ကြသူများမှာ မောင်ကံထူးမှတ်သားထားသလောက် ထိုအခါက သူကိုယ်တိုင်အပါအဝင်၊ ဦးမောင်သာလှ၊ ဦးကျော်ဇံ (သမဝါယမမြို့အုပ်)()ဦးရွှေလှ၊ ကျောက်တော်ကျော်ဇံလှ (ဆရာတာတေ)ဦးလှဖော်စံ၊ ဦးရွှေသီး(ရူပရွာ) ဦးသူတော် (ဂျာထူး)ရူပရွာ၊ ဦးစံရွှေဦး(ကျောက်တော်မြို့စာရေးကြီး ဦးဇာနီးအောင်၏သား)တို့အပြင် အခြားအနည်းငယ်မျှ ပါဝင်ကြသည်။

နောက်ပိုင်းတွင် မိမိရွာမှ ရှေ့နေဦးကျော်ဇံလှ၊ ရှေ့နေ ဦးထွန်းအောင် (နောက်အမျိုးသားကျောင်းဆရာကြီး)တို့၏ ကူညီမှုကို ရယူ၍ ဤပဋိသန္ဓေတည်ခါရှိသေးသောအဖွဲ့ကို ရှေ့သို့ဆက်လက်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး အခြေခံအုဉ်မြစ်ကို စိုက်ထူ ခဲ့ကြလေသည်။

ဤသတင်းသည် တစ်စထက်တစ်စ၊ တိုးတက်ကြီးပွားလာခဲ့ရာ ယခုအချိန်အခါ၌ကား ရံပုံငွေအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ ကော်မတီတစ်ခုက စီမံအုပ်ချုပ်ထားပြီးလျှင် ကူညီထောက်ပံ့မှုကို လိုအပ်၍ ရသင့်ရထိုက်သော ပညာတော်သင်တို့အား ဆက်လက်၍ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပညာရပ်များကို (အင်န်တာ)အတန်းထိ သင်ကြားနိုင်အောင် တလလျှင်(၆၀)ကျပ်ကျစီ ထောက်ပံ့ကြေးပေးလျက် သင်ကြားစေ၍ ယခုအထိ တည်မြဲတည်ရှိနေသေးသည်ကို အားရဝမ်းမြောက်ဘွယ်ရာ တွေ့ရသည့်အတွက် လက်ရှိအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို ကျေးဇူးတင်ရပေမည်။

(မောင်ကံထူးမှတ်စု-စာမျက်နှာ ၁၅-၁၆)

ကျောက်တော် အမျိုးသားကျောင်း

သက္ကရာဇ် (၁၉၂၀)ခုနှစ်ကုန်ဆုံးခါနီးတွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သပိတ်ကြီးပေါ်ပေါက်လာသောအခါ၊ ကျောက်တော်မြို့၌ အင်္ဂလိပ်မြန်မာအလယ်တန်းအမျိုးသားကျောင်း()တကျောင်းကို မောင်ကံထူး ကိုယ်တိုင် သူ၏ဘခင် ဦးစံဘော်ဦး၏သဘောတူညီချက်အရ ဦးစီး၍တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။ (ပဌမဘုန်းတော်ကြီး ကျောင်းအနီး၌ရှိသော ပိုက်သည်ရပ်ရွာနေအိမ်များ ပဥ္စသီရိရပ်အိုး၌လည်းကောင်း၊ ဒုတိယအကြိမ်မြို့သစ်ဆရာတော် ကျောင်းအနီးရှိ ဦးလှထွန်းအောင်၏ အိမ်တွင်လည်းကောင်း၊ တတိယကျောက်တော်ဆရာတော်ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းနှင့် ဓမ္မရုံအနီး၊ ဗောဓိနှစ်ပါး၏နောက်နားတွင် ဝါးကျောင်းဆောက်လုပ်၍လည်းကောင်း၊ စတုတ္ထ ၎င်းအနီးရှိ ပူဇာနဂ္ဂဟ ဓမ္မာရုံ အဆောက်အဦး၌လည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံး မောင်ကံထူးက သူတို့၏ မြေတန်ဘိုးမပါဘဲ ထိုအခါက သူ၏ မိသားစုတစ်ခုတည်းထံမှ ကျပ်ငွေ(၂၀၀၀ဝိကျော်)တန် အငွေအင်္ဂတေခင်း၊ သွပ်မိုး၊ ပျဉ်စီ၊ ပျဉ်ထောင် အထက်အောက် လေးခန်းစီရှိသော ကျောင်းတဆောင်ကို မြို့သစ်ရပ်၌လည်းကောင်း၊ ကျောင်းစတင်ဖွင့်လှစ်သည့် အခါမှစ၍ ကုန်ကျသမျှစရိတ်ကို ၎င်းတစ်ဦးတည်းသာ အကုန်အကျခံခဲ့သည်ဟု ဆိုရလောက်အောင် ငွေဟူသမျှကို မြို့ရွာမှ ရသလောက် အကူအညီဖြင့် ၎င်းကပင် မိသားစုကိုယ်စား စိုက်ထူပေးခဲ့လေသည်။

(မောင်ကံထူးမှတ်စု-စာမျက်နှာ ၁၇)

ဤလုပ်ငန်းစခါစတွင် မောင်ကံထွန်း၏ညီ ဦးစံထွန်းအောင်၏ ရင်းနှီးသောမိတ်ဆွေ သမိတ်မှောက်တက္ကသိုလ် ကျောင်းသား ဦးသာလွန်းအောင်အပြင် ယခုအခါ ရှေ့နေအလုပ်ဖြင့် အသက်မွေးနေကြသူများဖြစ်ကြသော ယခုမောင်ကံ ထူး၏ယောက်ဖဦးစံထွန်းအောင်နှင့် မြို့ဟောင်းမြို့၌ ယခုရှေ့နေလုပ်နေသော ဦးမောင်ကျော်တို့ ပါဝင်ကြသော မျိုးချစ်စိတ် ထက်သန်ကြသည့်လူငယ်တစ်စုတို့၏ အထောက်အကူပြုမှုများကို များစွာရရှိခဲ့လေသည်။ အဆိုပါကျောင်းတွင် မောင်ကံထူးကို ကိုယ်တိုင် စေတနာဝန်ထမ်းကျောင်းအုပ်ကြီး၊ ()ဟု ခေါ်တွင်သော ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့် အတန်းပြဆရာအဖြစ်ဖြင့် နှစ်အတော်ကြာဆောင်ရွက်၍ ကျောင်း၏အခြေအမြစ်ကို တည်မြဲစေခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ကျောင်းဆရာအရည်အချင်းနှင့်ပြည့်စုံပြီး လက်ဝဲဆိုရှယ်လစ်ဝါဒကို နှစ်ခြိုက်ယုံကြည်သက်ဝင်ကြသော ကျောင်းအုပ်ဆရာ ကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦး(ပတ္တား)အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ဆရာဦးချီးဦးနှင့် အခြားဆရာ-ဆရာမတစ်ဦးတို့ကူညီမှုဖြင့် အဆိုပါ ကျောင်းသည် အထူးပင် စည်ကားလျက် နာမည်ပေါ်ထွက်ကျော်ကြားလာခဲ့လေသည်။ စိတ်ဓာတ်ကို တက်ကြွစေနိုင်သော ပညာပေးအဆောက်အအုံ အထမြောက်အောင်မြင်စေခြင်းငှာ ကိုယ်ကျိုးကို မငဲ့ဘဲ ဝင်ရောက်လုပ်အားပေးခဲ့ကြသော ဆရာဆရာမများမှာ ဖော်ပြခဲ့သော မျိုးချစ်များအပြင် ဦးအောင်ထွန်းဦး၊ ဦးအောင်ထွန်းဖြူ၊ ဦးချီးဦး၊ ဦးစောလှဦး၊ ဒေါ်ကြာဇံ ဖြူ၊ ဒေါ်စံရွှေဖြူ၊ ဦးလှဖော်သူ၊ ဦးစော၊ ဦးမောင်ရွှေသာ၊ ဦးအောင်ကျော်ထွန်း စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။ (၁၉၄၂)ခုနှစ် နောက်ဆုံးရပ်တည်၍ ရှိနေခဲ့သောမျိုးချစ်ဆရာတစ်ဦးမှာ ဦးချီးဦးဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦး၊ ဦးလှဖော်သူ၊ ဦးအောင်ကျော်ထွန်း၊ ဦးအောင်သန်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ ကျောင်းသားဦးရေများပြားလာသည်နှင့်အမျှ သန့်ပြန့်ကျယ်ဝန်းသော စာသင်ခန်းများ လိုအပ်လာပြန်သည်နှင့် မောင်ကံထူးကပင် ကျောင်းသုံးပရိဘောဂအပြည့်အစုံအပါအဝင် ကျယ်ဝန်း သန့်ပြန့်၍ ခိုင်ခန့်တောင့်တင်းသော နှစ်ထပ်ကျောင်းဆောင်တစ်ခုကို အထက်ကဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

ဤအချိန်တွင် မောင်ကံထူး၏ဘခင် ကွယ်လွန်ပြီးဖြစ်ပေသည်။ ရခိုင်ပြည်တစ်ခုလုံးတွင် စစ်တွေမြို့မှတစ်ပါး၊ အင်္ဂလိပ်မြန်မာအလယ်တန်း အမျိုးသားကျောင်းဆို၍၊ ဤတကျောင်းတည်းသာလျှင် ကျောက်တော်မြို့၌ တည်ရှိ

ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဘူးရာ ကမ္ဘာစစ်ကြီးကြောင့် ကာလပျက်သည်အထိ ဤစာသင်ကျောင်း တည်မြဲနိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုအချိန်ထိ တလလျှင် (၂၀၀)ကျပ်ကျစီကျောင်းအဆောက်အဦးအတွက် အစိုးရထံမှရငွေကိုလည်း အစိုးရအထောက်အပံ့ကို လက်ခံ သည့်နေ့မှစ၍ ကျောင်းရံပုံငွေထဲသို့ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ဗမာပြည်အနှံ့အပြားတွင် အမျိုးသားကျောင်း စတင်တည်ထောင် ကြ၍ (၃)နှစ်မြောက် (၁၉၂၃)ခုနှစ် ဒိုင်အာခီအစိုးရအဖွဲ့ထဲ၌ ()ဦးမောင်ကြီး ပညာရေးဌာန တာဝန်ခံဖြစ်လာသည်အချိန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသားကျောင်းများကို ထောက်ပံ့ကြေးပေးရန်ဟု (၁၉၂၀)ခုနှစ် ရန်ကုန် တက္ကသိုလ် အက်ဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်တရပ်ကို ဦးဘဖေက တင်သွင်း၍ အတည်ပြုသည့်အတွက် အစိုးရထောက်ပံ့ကြေးကို စစ်တွေမြို့ အမျိုးသားကျောင်းအပါအဝင် ကျောင်းအများစုက လက်ခံကြလေသည်။ သို့ရာတွင် ကျောက်တော်အမျိုးသားကျောင်း ကော်မတီကမူကား ကိုယ်ထူကိုယ်ထစ်နစ်ကို သာလျှင် ကျင့်သုံးလိုသောဆန္ဒရှိ၍ ခေါင်းမာစွာနှင့် အထောက်အပံ့ကို မခံယူဘဲ ရပ်တည်နေခဲ့ရာမှ (၁၉၂၈)ခုနှစ် ပညာရေးဝန်ကြီး ဦးဘရင်သည် ကျောက်တော်ဓမ္မာရုံ အမျိုးသားကျောင်းသို့ လာရောက် ချီးမြှင့်သည့်အချိန် အကျိုးသင့်ကြောင်း ဤကော်မတီလူကြီးများနှင့် ဆွေးနွေးပြီးမှသာလျှင် နောင်နှစ်ကာလ ရှည်ကြာစွာ ()ကျောင်းသက်တမ်းတည်တန့်ခိုင်မြဲရန်ကို ထောက်ထားခြင်းအားဖြင့် ထောက်ပံ့ကြေးကို လက်ခံရန် သဘောတူကြလေသည်။ (၁၉၂၃-၂၄)ပညာရေးနှစ်မှစ၍ ကျောင်းသားတစ်ယောက်လျှင် တနှစ်ကို (၁၅/- ကျပ်ဖြင့် ဤမဖြစ်စလောက်သော ထောက်ပံ့ကြေးကို ရရှိကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လျှော့ငွေ()၏ (၂)ပုံ(၁)ပုံ ကို ထုတ်ပေးနေရာမှ (၁၉၃၀)နှစ်လောက်တွင် (၃)ပုံ(၂)ပုံသို့ တိုးမြှင့်၍ ထောက်ပံ့ကြေးကို (၁၉၄၂)ခုနှစ်ထိ ရခဲ့သည်။ ပရိဘောဂအဆောက်အဦအတွက် ကုန်ကျစရိတ်တဝက်ကိုလည်း ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ ကျောင်းဆရာများမှာ လစာကို အစိုးရခွင့်ပြုနှုန်းအတိုင်း ရသည်ဟု ငွေရပြေစာတွင် လက်မှတ်ထိုးပေးသော်လည်း သူတို့အမှန်တကယ်ရရှိသောငွေမှာ မဝစာမျှတလောက်ရုံစားသောက်ရန်အတွက် မျှလောက်သာဖြစ်သည်။ မောင်ကံထူးကဲ့သို့ စေတနာဝန်ထမ်း အမျိုးသား ပညာကို လိုလားအားပေးကြကုန်သော ဝံသာနုမျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း တိုင်းပြည်အချို့ဒေသများ၌ ပါဝင်ကူညီခဲ့ကြသည်။ ပညာအရည်အချင်းနှင့်ပြည့်စုံ၍ အထက်တန်းရာထူးကို လက်လှမ်းမီနိုင်သော ဝံသာနုအမျိုးသားကျောင်းဆရာများ အနစ်နာခံ()နိုင်ရည်ရှိသော စိတ်နေသဘောထား စေတနာသည် အဖိုးမဖြတ်နိုင်သောတန်ဖိုးရှိပေသည်။ နှစ်ပေါင်း(၂၃)နှစ်ကာလပတ်လုံး အမျိုးသားစိတ်ဓာတ်ပညာပေး လှုပ်ရှားမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံလုံးဝလွတ်လပ်ရေးရကြောင်း ခရီးစဉ်၌ အရေးပါအရာရောက်သောမိုင်တိုင်လိုတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်ကို ဝန်ခံရပေမည်။

(မောင်ကံထူး မှတ်စု-စာမျက်နှာ ၁၈-၁၉)

မောင်ကံထူး၏နိုင်ငံရေးလုပ်သက်တစ်လျှောက်လုံးတွင် နိုင်ငံခြားသားလက်အောက် ကျွန်သဘောက်ဘဝမှ လုံးလုံးလျားလျား ကျွတ်လွတ်နိုင်သည့်အမြဲတေကို ထိုခေတ်ထိုအခါက အထင်အရှားအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့သော အဆိုပါအမျိုးသားကျောင်း အဆောက်အအုံနှင့်တကွ ပညာသင်ကြားရေး၌ အထစ်အငေါ့မရှိစေရန် ရံပုံငွေမချို့တဲ့ရအောင် ကိုယ်ဘိရင်ဘိမြေတောင်မြှောက်ပေးနိုင်ခဲ့ခြင်းသည် ၎င်း၏ဘဝတသက်တာတွင် ဂုဏ်ယူအနိုင်ဆုံးသော လုပ်ငန်းဖြစ်ခဲ့ပေ သည်။ ထိုအချိန်အခါက နိုင်ငံရေးနိုးကြားမှုဘက်တွင် ကျောက်တော်မြို့သည် စစ်တွေမြို့နှင့် ရင်ဘောင်တန်း၍ ထိပ်တန်းမှ ပါဝင်ဆင်နွှဲနိုင်ခဲ့သည်။ ကျောက်တော်မြို့၏နိုင်ငံရေး အဆင့်အတန်းမြင့်တက်လာခြင်း၏အကြောင်းအရင်းမှာ မောင်ကံထူး ဂုဏ်ယူခဲ့သော ကျေးဇူးရှင်ဘခင်ကြီးနှင့်တကွ မိသားစုအပါအဝင် တောရောမြို့ပါလူထုနှင့်တကွ အမျိုးသား ကျောင်းမှ ဆရာ၊ ဆရာမတို့၏ထက်သန်သော စေတနာအကူအညီဖြင့် ၎င်းကိုယ်တိုင်

(စာ-၁၉-၂၀)

ထူထောင်ပေးခဲ့သော ကျောင်း၏အရှိန်အဝါနှင့် နောက်ပိုင်းတွင် ထိုကျောင်းမှ မွေးထုတ်လိုက်သော ဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦး အမှူးပြုသော ဆရာဆရာမများ၏ ပညာရင်နှို့ကို သောက်သုံးကြရသော တပည့်သားကောင်းတို့ကြောင့် ပင် ဖြစ်လေသည်။ စစ်တွေမြို့ အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်း အဖွဲ့တိုက် အဆောက်အဦးကို ဆောက်လုပ်ရာ၌လည်း မောင်ကံထူးထံမှ ကြေးငွေအကူအညီပါဝင်ခဲ့သည့်အပြင် ကျောက်တော်မှ စစ်တွေမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်စဉ် ၎င်း ကိုယ်တိုင် ကျောင်းအုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီဝင်တစ်ဦးအနေဖြင့်လည်း အကျိုးဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

(စာ-၂၀)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

အမျိုးသားကျောင်းရံပုံငွေရှာဖွေခြင်း

မြန်မာပြည်တပြည်လုံး၌၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သပိတ်ကြီးကို အကြောင်းပြု၍ တည်ထောင်ကြသော အမျိုးသား ကျောင်းများစွာ ပေါ်ပေါက်လာသည်နှင့်တပြိုင်နက်တည်းမှာပင် မောင်ကံထူးကိုယ်တိုင် ချစ်ခင်ယုယစွာ ပြုစုပျိုးထောင်ထား သော ကျောက်တော်မြို့ အမျိုးသားစာသင်ကျောင်းသည် ဇီဝိန်ချုပ်ရတော့မည့်အခြေသို့ ဆိုက်ရောက်လောက်အောင်၊ ကျောင်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် ဘဏ္ဍာရေးအခက်အခဲကြပ်တည်းမှုနှင့် ရင်ဆိုင်နေရတော့သည်။ သို့နှင့်ကျောင်းဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦး လက်ထောက်ဆရာ ဦးချီးဦး(ယခု ဖ-ဆ-ပ-လ)အဖွဲ့ချုပ် ဒုတိယအထွေထွေအတွင်းရေးမှူး)နှင့် ကျောင်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ အတွင်းရေးမှူး ဦးညိုလှဖြူ

(စာ-၂၂)

တို့သည် ကျောင်းရံပုံငွေရရှိရေး ပြဿနာကို မည်သည့်နည်းဖြင့် ဖြေရှင်းသင့်ကြောင်းနှင့် နည်းလမ်းရှာဖွေရန် အတွက် မောင်ကံထူးထံသို့လာရောက်ဆွေးနွေးကြလေသည်။ ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေမှာ အလွန်အလွန်ဆိုးရွားနေသဖြင့် လောလောဆယ် ရံပုံငွေရရန်တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းမှာ ရာဇဝတ်ဒေကို ခဏတာမျှမေ့လျော့ထား၍ ပြုလုပ်စရာရှိသည် တို့ကို တုံးတိုက်တိုက် တိုင်တိုက်တိုက် မိုက်ရူးရဲလုပ်ရန်သာ ရှိတော့ရာ ကျောင်းအုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီသည် အထက်ဖော်ပြ ပါ မျိုးချစ်သုံးဦးတို့၏အကူအညီဖြင့် မောင်ကံထူး၏လမ်းညွှန်စွန့်စားကြရန် အကြံပေးသည့်အတိုင်း နိုင်ငံခြားသားအရင်း ရှင်များ (ချစ်တီးကုလားများ၏) စီးပွားရေးကို ထိခိုက်သည်ဟု မဆိုစလောက်သောအချင်းအရာ နည်းစံနစ်ဖြင့် ရံပုံငွေရ အောင် စီမံဆောင်ရွက်ပေးမှုကြောင့် အဆိုပါအမျိုးသားကျောင်း ဆက်လက်တည်မြဲမှုကို ရသွားနိုင်ခဲ့လေသည်။ အကယ်၍ မောင်ကံထူးကသာ ဤကိစ္စ၌ မိမိအဆင့်အတန်းအခွင့်အရေးကို အစွမ်းကုန်အသုံးပြု၍ လိမ္မာပါးနပ်စွာနှင့် မချယ်လှယ် နိုင်ခဲ့ပါမူကား ထိုကျောင်းကို ပိတ်လိုက်ရပြီး ဆရာ ဆရာမတို့မှာလည်း အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်နေကြရ၍၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ ဝင် လူကြီးများမှာလည်း ထိုကဲ့သို့ မိုက်ရူးရဲတစောက်ကန်း ပြုလုပ်မှုကြောင့် အကြီးအကျယ်ဒုက္ခများကြရမည်အပြင် ကျောင်းသားများမှာလည်း ဖရိုဖရဲဖြစ်ကြရပေအံ့မည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်လေသည်။

(ရံပုံငွေရှာဖွေပုံကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဖော်ပြရမည်ဆိုလျှင်)

(စာ-၂၂-၂၃)

ဘာသာမရွေး လူမျိုးမရွေး မြေပိုင်လယ်ပိုင်ဟူသမျှတို့ထံမှ ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သော လယ်မြေတစေ့လျှင် စပါးငါး တောင်းကျစီ သို့မဟုတ် ထိုပစ္စည်း၏ကာလတန်ဘိုးနှင့် ညီမျှသောကြေးငွေကို မေတ္တာရပ်တောင်းခံခြင်းဖြစ်သည်။ ရခိုင် အမျိုးသားလယ်ပိုင်ရှင်များနှင့် ရခိုင်မူဆလင်အမျိုးသားများက ရှောရှောရှူရှူပင် ရံပုံငွေထဲသို့ ထည့်ဝင်ပေးလှကြငြားသော် လည်း ချစ်တီးကုလားလူမျိုး လယ်ပိုင်ရှင်များကမူ မပါဝင် မထည့်လှကြချေ။ ထိုအချိန်ထိုအခါက စပါးပေါ်ချိန်ဖြစ်နေ၍ သူ(ချစ်တီး)တို့ ပိုင်သော ဂိုဒေါင်အတွင်းအပြင်၌ လယ်သမားကြီးများထံမှ လယ်ကောက်ခကို ကောက်ခံရယူပြီး သူတို့ဂို ဒေါင်အတွင်းအပြင်၌ စုပုံထားသောစပါးမှ ညအခါ လူစုလူဝေးဖြင့် အတင်းဝင်ရောက်ယူငင်ပြီးလျှင် ကာလပေါက်ဈေးနှုန်း နှင့် ရောင်းချ၍ ရံပုံငွေထဲ၌ ဖြည့်စွက်ကြလေသည်။ ချစ်တီးကုလားများက ရန်ကုန်၌ရှိသော “နာတောကိုတိယာ ချစ်တီး အသင်းချုပ်”သို့ ကြေးနန်းရိုက်၍တိုင်ကြားရာ ဆိုင်ရာက အရေးယူလာသည့်အခါ စစ်တွေမြို့၌ရှိသော ရခိုင်မျိုးချစ်အရာရှိ ကြီးငယ်(အထူးသဖြင့် အရေးပိုင် ဦးစံအောင်)တို့၏အကာအကွယ်ပေးမှုကြောင့်သာလျှင် ရာဇဝတ်မှုပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်ကင်း ရလေသည်။ (ပုလိပ်မင်းကြီး မစ္စတာအလီဇံတာသည် ထိုအချိန်၌ စစ်တွေမြို့တွင် ရှိနေချိန်ဖြစ်သည်။

(စာ-၂၃)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ တောက်နှုတ်သည်)

နဝမအကြိမ် () ညီလာခံသို့တက်ခြင်း

ဤစာသင်ကျောင်း၌ စေတနာ့ဝန်ထမ်းကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့် အတန်းပြဆရာအလုပ်ကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နေစဉ် မောင်ကံထူးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ တစ်ခုတည်းသော အကြီးဆုံးနိုင်ငံရေးအဖွဲ့ (ဂျီ-စီ-ဘီ-အေ)နှင့် ()ဆက်သွယ်ထား သော ရှေ့နေဦးမြထွန်း ဦးစီးသည့် ကျောက်တော်မြို့ ရက္ခပူရအသင်းတွင် အတွင်းရေးမှူးဖြစ်ခဲ့ရာ ရခိုင်ပြည်နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ဖြင့် အထက်တန်းရှေ့နေကြီး၊ ရခိုင်ပြည်အသင်း()၏ကိုယ်စားလှယ် ဦးစောလှအောင် နှင့်အတူ (၁၉၂၁)ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ(၂၁)ရက်(၁၂၀၃)ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၅ရက်)သောကြာနေ့ကပင်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၆

၎င်းလ (၂၄)ရက်နေ့အထိ မန္တလေးမြို့ တာရဲတန်းတွင် နံနက်(၈)နာရီအချိန်ကစတင်ကျင်းပသော နဝမကြိမ်မြောက် (ဂျီ-စီ-ဘီ-အေ)နှစ်ပတ်လည် ညီလာခံသို့ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ညီလာခံတွင် ဖွင့်လှစ်သော ပဌမနေ့တွင် ရခိုင်ပြည်ကိုယ်စားလှယ်များက ညီလာခံထမြောက်အောင်မြင်စေကြောင်းကို ရခိုင်ပြည်မှ ကြေးနန်းရိုက်၍ ပေးလိုက်သော စကားလက်ဆောင်ကို ညီလာခံ၌ ဖတ်ပြ၍ သောင်းသောင်းဖျဖျ ဩဘာပေးကြသည်။ ဤညီလာခံကို ဒုတိယနေ့၌ ရခိုင်ပြည်အသင်းဝင် ရန်ကုန်မြို့နေ မန္တလေးထွန်းအောင် ခေါ် ဦးထွန်းအောင်က စစ်တွေခရိုင် မြို့သူမြို့သားများက တောင်းဆိုသော ဘူးသီးတောင်ဝန်ထောက်မစွတာရေး ()

(စာ-၂၃)

၏ ဘုန်းကြီးကို သတ်သောအမှုကို ပြည်သူများ ကြေနပ်အောင် စစ်ဆေးသင့်သည်ဟု အဆိုတင်သွင်း၍ ညီလာခံ ကလက်ခံခဲ့သည်။ စစ်တွေမြို့မှအပ ရခိုင်ပြည်အသင်းဝင်များဖြစ်ကြသော အင်းစိန်မြို့ ဦးဖိုးလှ၊ လက်ပံတန်း ဦးလူကြီးတို့ တက်ရောက်ဆွေးနွေးသည်ကို မောင်ကံထူးတွေ့ရှိခဲ့၏။

၎င်းညီလာခံ၌ တညီတညွတ်တည်း ထောက်ခံအတည်ပြုကြသော အဆိုများအနက် ဤနေရာ၌ ဖော်ပြရန် ဆီလျော်သော အဆိုမျိုးကို ဖော်ပြရလျှင် (၁)ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ဟုမ္မရူးထက်လျှော့၍ လက်မခံ ခိုင်အာကီအုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ကို ယူဆောင်လာသော ဆာ-အေ-အက်ဖ်ဂျိတ်(က်)ကို သပိတ်မှောက်ရန် (၂)ဝေလမင်းသားကြွရောက်လာခြင်း () ကို သပိတ်မှောက်ရန် (၃)နိုင်ငံခြားကုန်ပစ္စည်းများ တချို့ အထည်အလိပ်အပါအဝင်ကို သပိတ်မှောက်ရန် (၄)ဘွဲ့တံဆိပ် အပ်နှင်းခြင်းကို လက်မခံဘဲ အပ်နှင်းပြီးသော ဘွဲ့ထူးတံဆိပ်တို့ကို အစိုးရသို့ပြန်ပေးရန် (၅)(၁၂၈၂)ခုနှစ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆုတ် (၁၀)ရက်၊ (၁၉၂၁)ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၊ (၅)ရက်နေ့ကို တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားများ သပိတ်မှောက် သောနေ့ကို အမျိုးသားနေ့ သတ်မှတ်ရန်တို့ဖြစ်လေသည်။ ညီလာခံ၌တင်သွင်းမည့်အဆိုများကို စိစစ်ရွေးချယ်ရန် တာဝန်ပေးထားသော စိစစ်ရေးကော်မတီက ရွေးချယ်အတည်ပြုကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဗိုတင်းနေထိုင်ကြကုန်သော မြန်မာ

(စာ-၂၃-၂၄)

မျိုးချစ်များနှင့်တကွ နိုင်ငံတော်ကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် နေ့ထူးနေ့မြတ် တစ်နေ့နေ့ကို ရွေးချယ်၍ အမျိုးသားနေ့ အဖြစ် သတ်မှတ်သင့်ကြောင်း အဆိုတရပ်ကို စတုတ္ထနေ့ကျင်းပသော ညီလာခံကြီးက အတည်ပြုလုပ်သည့် အတိုင်း အမျိုးသားနေ့ကို သတ်မှတ်ရွေးချယ်ရာတွင် တချို့ကော်မတီလူကြီးများက သီပေါဘုရင် ပါတော်မူနေ့ကို ကြိုက်နှစ်သက်ကြ၍လည်းကောင်း၊ တချို့သောခေါင်းဆောင်များက ဆရာတော်ဦးဥတ္တမကို ဖမ်းဆီးသော နေ့ကို လည်းကောင်း၊ အမျိုးသားနေ့ သတ်မှတ်ရန်ကိစ္စ၌သာ သဘောကွဲလွဲနေကြရာ အမ်-အေ ဦးမောင်ကြီးက တက္ကသိုလ် ဥပဒေကို သပိတ်မှောက်သောနေ့ကို အမျိုးသားနေ့သတ်မှတ်ရန် အကြံပေးရာ အများစုက အလွန် လျှောက်ပတ် သင့်လျော်သည်ဟု သဘောရကြ၍ ၎င်းနေ့ကိုပင် အမျိုးသားနေ့ဟု သတ်မှတ်ရန် အတည် ပြုကြသည်။ ၎င်းနေ့ ညီလာခံတွင် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား ခေါင်းဆောင် ကိုမြင့်က အဆိုတရပ်အနေနှင့်တင်သွင်း၍ ရခိုင်ပြည်မှ အာရက် အဆိုတေးခြင်းကို ကိုယ်စားပြုသော မောင်ကံထူးတို့အပါအဝင် ညီလာခံက တခဲနက်လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ထောက်ခံ ကြလေသည်။

•

ဝေလမင်းသား မြန်မာနိုင်ငံသို့ လည်ပတ်တိုင်းခဏ်းလှည့်လည်ရန်အတွက် ရောက်လာသည့်အခါ ဝမ်းသာ အားရစွာနှင့် ကြိုဆို၍

(စာ-၂၄-၂၆)

အမှုအရာကိုမပြဘဲ သပိတ်မှောက်ရန်အဆိုကို ရခိုင်ပြည်အသင်းဝင် ဦးထွန်းလှက ညီလာခံဒုတိယနေ့တွင် အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းပြောဆိုပြီး အဆိုတင်သွင်းသည်။ မောင်ကံထူးတို့ တည်းခိုခဲ့သော အိမ်ရှင်ဝတ်လုံ ဦးမြဦးကလည်း တက်ကြွစွာဝင်ရောက်ဆွေးနွေးခြင်းများကို တွေ့မြင်ခဲ့ရ၏။

(စာ-၂၆)

(မောင်ကံထူးမှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

မင်းဂလွန်း ဂျီစီဘီအေ နှင့် ဒို့ဗမာသခင်အစည်းအရုံးကို တက်ရောက်ခြင်း

မောင်ကံထူးသည် ကျောက်တော်မြို့တွင် တည်ထောင်ထားသော ရက္ခပူရအသင်း၏ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ဖြင့် မန္တလေးမြို့၌ ကျင်းပသော နဝမအကြိမ်မြောက် ဂျီစီဘီအေ ညီလာခံသို့ တက်ရောက်ခဲ့သည့်အပြင် ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား အစည်းအရုံးကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ဖြင့်လည်း (၁၉၄၀)ခုနှစ် ဇွန်လအတွင်းက မန္တလေးမြို့ ရှမ်းစုရပ် ဘုရားကြီးတော်၌ ကျင်းပခဲ့သော ဒေါက်တာဘမော် ဆင်းရဲသားပါတီ၏ဝါဒကို လက်ခံသော မင်းဂလွန်း ဂျီစီဘီအေ ညီလာခံသို့ တက်ရောက်ခဲ့၍ ဒေါက်တာဘမော်၏ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးထဲ၌ မြန်မာမပါဝင် မကူရေးနှင့်ပတ်သက်သော အမိန့်(၇)ချက်ကို ထောက်ခံခဲ့လေသည်။ (၎င်းနှစ်ဩဂုတ်လနောက်ပိုင်းတွင် ဒေါက်တာဘမော်အဖမ်းခံရ၍၊ ထောင်ကျသည်မှာ ဤအမိန့် (၇)ချက်ကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ညီလာခံနောက်ဆုံးနေ့၌ ဒေါက်တာဘမော် ဆင်းရဲသားပါတီ၏ စစ်တွင်အာဏာရှင် ()ဘွဲ့ကို ညီလာခံက တညီတညွတ်တည်း အပ်နှံကြလေသည်။ အာဏာရှင်က အောက်ပါအမိန့်(၇)ချက်ကို ညီလာခံ၌ ထုတ်ပြန်ကြေငြာတော့သည်။ (၁)မြန်မာလူမျိုးများ ကိုယ့်ကြမ္မာကို ကိုယ်လွတ်လပ်စွာဆုံးဖြတ်ခွင့်မရသရွေ့ကာလပတ်လုံး ဗြိတိသျှစစ်အောင်နိုင်ရေး၌ ဝင်ရောက်၍မကူညီရန် (၂)တဗိုလ်ကျလျှင် တဗိုလ်တက်၍ သူ၏လမ်းစဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ပါမည်ဟု-

(စာ-၂၉)

နီးရာကျောင်းကန်ဘုရား၌ အဓိဌာန်ပြုရန် (၃) လုပ်စရာရှိသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရန်၊ ဖွဲ့စည်းလတ္တံ့သောအဖွဲ့ ()အတွင်း၌ ပါဝင်ဆင်နွှဲရန် (၄)ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင်များ၏ အမိန့်အာဏာကို တိကျမှန်ကန်စွာလိုက်နာရန် (၅)တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် ဆင့်ခေါ်ရန်အတွက် စိုင်းပြင်းရန် (၆)အာဏာရှင်ကို ဖမ်းဆီးသည့်အခါ မည်သည့်အခါမဆို အာဏာရှင်က အာဏာအပ်နှင်းထားခြင်းကို ခံရသောပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးပါဝင်သော ကောင်စီကဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ကောင်စီကို နောက်ထပ်ဆက်ခံသောအဖွဲ့က ညွှန်ကြားချက်ပေးသည့်အတိုင်း လွတ်လပ်ရေးပန်းတိုင်သို့ တက်ရောက်သည်အထိ မနားမနေ ကြိုးပမ်းအားထုတ်သွားကြရန်

အာဏာရှင်၏အစွမ်းကုန် အာဏာအပ်နှင်းခြင်းခံရသော ကောင်စီဝင်သုံးဦးမှာ (၁) ဒေါက်တာသိမ်းမောင် (၂) ဒေါ်ခင်မမမော် (၃) ဗန္ဓုလ ဦးစိန်တို့ဖြစ်ကြသည်။

၎င်းအပြင် ဒို့ဗမာသခင် အစည်းအရုံးက ပဲခူး၌ (၁၉၄၁)ခုနှစ်နောက်ဆုံးကျင်းပနိုင်ခဲ့သော သခင်တင် သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်သော တောင်သူလယ်သမားညီလာခံသို့လည်း ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံး ()၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ဖြင့် တက်ရောက်၍ အားပေးကူညီခဲ့လေသည်။ ၎င်းညီလာခံ၌ သခင်မြကို ထိုအဖွဲ့၏ နာယကအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြလေသည်။

(စာ-၃၀)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

စစ်တွေထောင်စေ့၊ ဆန္ဒပြခြင်း

ဆရာတော်ဗုဒ္ဓရာဇဦးနာဂိန္ဒသည် စစ်တွေအကျဉ်းထောင်ထဲ၌ ရဟန်းကိစ္စကြီးငယ်တို့ကို မပြုလုပ်ရသဖြင့် ကိုယ်တုံးလုံးဖြင့် ဆန္ဒပြနေသည့်အတွက် ခြေထောက်နှစ်ဘက်ကို ဒေါက်ခတ်ပြီး ဒဏ်ပေးထား၍ အလွန်ဆင်းရဲဒုက္ခခံစားနေရသည်အကြောင်းကို သတင်းရ၍ အမိန့်တော်ရ စစ်တွေအမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းဆရာကြီး ဦးထွန်းအောင်ခေါင်းဆောင်သော မောင်ကံထူးတို့ လူအုပ်ကြီးသည် ထောင်ဘူးဝသို့ သွားရောက်ပြီး ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြကြသည်။ ထို့နောက် ထောင်ပိုင်မျက်နှာဖြူ ဆရာဝန်ကြီးနေအိမ်ရှေ့၌လည်း ဟစ်အော်ဆန္ဒပြကန့်ကွက်ကြသည့်အတွက် မကြာမြင့်မီကာလအတွင်းမှာပင် သံတွဲမြို့အကျဉ်းထောင်သို့ ရွှေ့ပြောင်းပေးလိုက်ကြောင်းကို သိရသည်။ မန္တလေးမြို့မှ ဆရာတော်ဦးဇောတိက ခေါင်းဆောင်သော ရဟန်းပျိုများက ထက်အောက်ထေရ်ကြီးဝါကြီး ဆရာတော်ကြီးများသည်လည်း နိုင်ငံတော်လွတ်လပ်ရေးအတွက် ဂျီ-စီ-ဘီ-အေ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ပေါင်းစုံနှင့် လက်တွဲကာ နိုင်ငံရေးနယ်ထဲသို့ ပါဝင်လာကြသည်ကို တွေ့မြင်ရတော့သည်။ ရခိုင်ပြည်အပါအဝင် မြန်မာပြည်အနှံ့အပြား သယံဇာတအဖွဲ့များလည်း သာသနာရေး၊ နိုင်ငံရေး (၂)ခုစလုံးတို့ ခွန်တွဲ၍ နိုင်ငံရေး စီးပွားရေးအတွက် တွန်းကန်မှုတိုက်ပွဲဆင်နွှဲရာ၌ အင်တိုက်အားတိုက် အားပေးကာ ပါဝင်လာကြတော့သည်။ ရခိုင်ပြည်-

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၈

(၈-၃၆-၇၇)

သယ်သမဂ္ဂအဖွဲ့ချုပ်၏ နာယက သဘာပတိမှာ စစ်တွေမြို့ ရွှေစေတီကျောင်းတိုက်ဆရာတော် ဦးတေဇာရာမ ဖြစ်သည်။

(၈-၇၇)

(မောင်ကံထူးမှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

ခိုင်အာကီဥပဒေပြုကောင်စီရွေးပွဲ

မွန်တေဂူ-ချမ်းစဖော့ အစီရင်ခံစာအရ အုပ်ချုပ်ရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲလာမှုကာလအတွင်းနှင့် ဒုတိယအကြိမ် မြောက် ခိုင်အာကီဥပဒေပြုကောင်စီ ရွေးကောက်ပွဲ၌ စစ်တွေမြို့မှ မဲဆန္ဒနယ်အတွက် ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝသောသူတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရန်ကုန်မြို့မှာ နေသော ရခိုင်အမျိုးအနွယ် ရေရှည်ခရစ်ဘာသာဝင်အမျိုးသားထဲမှ ဟင်နရီ ဦးဘိုးစော(အင်ဒီပန့်ဒင့်)သို့မဟုတ်(ဂိုးလ်ဒင်းဗယ်လီပါတီ) ()ဆင်းရဲသူ ဆင်းရဲသားတို့၏ဖက်မှ ရှေ့နေဦးမြထွန်း (၂၁-ဦးသို့မဟုတ် နယ်ရှင်နယ်လိတ် သို့မဟုတ် ပြည်သူပါတီ)တို့ ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံရာ ဦးမြထွန်း အနိုင်ရရှိရေးအတွက် စစ်တွေမြို့တွင် ရပ်ကွက်အစည်းအဝေးမျိုး ပြုလုပ်ခါ ကူညီဆောင်ရွက်ကြသောသူများဘက်မှ မောင်ကံထူးလည်း ပါဝင် ဆင်နွှဲခဲ့လေသည်။

မောင်ကံထူးမှာ ကျောက်တော်မြို့၌ ဦးမြထွန်း ရှေ့နေဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဦးဆောင်သောရက္ခပူရ အသင်းတွင် အတွင်း ရေးမှူးအဖြစ် ပါဝင်သောကြောင့်တကြောင်း ၎င်းအပြင် ရွေးကောက်ပွဲအခါ၌ ဦးဟင်နရီဘိုးစောကို ဆန့်ကျင်သော နိုင်ငံရေးတရား ဟောပြောခြင်း စသည်များအတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း မောင်ကံထူးမှာ ငွေကြေးတော်တော်များများ ပေးဆပ်စရာရှိသော ဦးမြထွန်း၏ အတိုက်ဘက်တော်သားဖြစ်သောမြီရှင်-

(၈-၇၇)

ဦးရဲကျော်သူ ကုမ္ပဏီ၏စီးပွားရေး အကြပ်ကိုင်ခြင်း()၏ တန်ပြန်ရိုက်ခတ်မှုကို ခံခဲ့ရသည်။

(၈-၇၈)

(မောင်ကံထူးမှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

စီးပွားရေးကပ်ဆိုက်ခြင်း

တောင်သူလယ်သမားများ အားထားမှီခိုနေရသော တစ်ခုတည်းသော မျှော်လင့်ချက်ဖြစ်သည့် စပါးဈေးနှုံးသည် ပဌမကမ္ဘာစစ်၏ ဒဏ်ချက်ကြောင့် စစ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ဒလဟောကျဆင်းလာရာ ဝယ်ယူမည့်သူ မရှိသလောက်သော အခြေအနေဖြစ်လာ၍ စစ်တွေမြို့ စပါးအရောင်းအဝယ်ဆိပ်ကမ်းဖြစ်သော ဆတ်ရိုးကျချောင်းတလျှောက်၌ ပုံနေသော စပါးပုံများ မိုးရေမိပြီး အပင်ထွက်ပုတ်သိုးနေသော တချို့စပါးကို ကုလားတန်မြစ်ထဲသို့ ပိုင်ရှင်က ပိုက်ဆံကြေးငွေအကုန် အကျခံကာ သယ်ယူလွှင့်ပစ်ရသည်အထိ စီးပွားရေးအခြေအနေပျက်စီးဆုတ်ယုတ်လာရာ လယ်ပိုင်ရှင်နှင့် တောင်သူလယ် သမားများ ကုန်သည်များ လယ်ပိုင်လယ်လုပ် ()များမှာ တိုင်းရင်းသား ငွေချေးစား မြီရှင်များနှင့် အိန္ဒိယ ပြည်သား ချစ်တီးကုလား ငွေချေးစားများ လက်ထဲသို့ မိမိတို့ပိုင်ဆိုင်ရာလုပ်ကိုင်စားသောက်ခဲ့သော လယ်ယာမြေများကို ထိုးအပ်ခဲ့ရ၍ မြေမဲ့ယာမဲ့ လယ်သီးစား စာရင်းငှား ကူလပြတ်ထိုး ခေါင်းရွက်အလုပ်လက်မဲ့ စသည့်ဘဝသို့ သက်ဆင်းကြ ရပေသည်။ ဤကဲ့သို့သော လူမှုရေးစံနစ်ဆိုး စီးပွားရေး သံသရာစက်ကြီး၏ ကြိတ်ဝါးခြင်းကပ်ကြီးမှ မောင်ကံထူး၏ မိသားစုနှင့် တခြားသောတောမြို့လယ်ပိုင်ရှင်ကလေးများတို့သည်လည်း မလွန်ဆန်နိုင်ခဲ့ချေ။ ရခိုင်တိုင်း၏ မြို့တော် ဖြစ်သော စစ်တွေမြို့မှာ ထင်ရှားသော သာဓကကို ဖော်ပြရာ၌-

(၈-၇၉)

ပြုစုကောင်းဟု နာမည်ကျော်ကြားသော ()ပြုစုလယ်မြေပိုင်ရှင်ကြီးများဖြစ်ကြသော ဦးခဒီးအောင်၊ ဒါလှစဦး ဦးထွန်းအောင်နှင့် တခြားပြုစုကောင်းအလုပ်စားမြို့နယ်များမှ မြေပိုင်ရှင်များမှာလည်း စစ်တွေမြို့ ငွေချေးငှာန မြီရှင် ဦးရဲကျော်သူ ကုမ္ပဏီလက်ထဲသို့ ငွေရေးကြေးရေးအားဖြင့် အဆက်အသွယ်ရှိနေခြင်း အစရှိသော

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၉

အကြောင်းအမျိုးမျိုးတို့ကြောင့် သူတို့၏အဘိုးအနန္တထိုက်တန်သော ()ပြုစုလယ်ယာမြေများကို တန်ဘိုးချိုသာစွာနှင့်ပင် ထိုးအပ်လိုက်ရလေတော့သည်။ စီးပွားရေးကပ်ဆိုက်ရောက်ခြင်းကို အခွင့်တောင်းယူပြီးလျှင်၊ အကြပ်မကိုင်ဟူ၍ မြီရှင်များက လယ်ပိုင်ရှင်မြီစားများကို ပြန်လည်နယ်ထူနိုင်စေရန် အခွင့်အရေးပေးခဲ့ပါမူ၊ မြီရှင်နှင့် မြီစားနှစ်ဦးစလုံး၏ အခြေအနေမှာ ဤမျှဆိုးဝါးမည်မဟုတ်ပေ။ လသာတုန်းဗိုင်းငင်()ဆိုသော ဆောင်ပုဒ်သည် အခါခပ်သိမ်းအသုံးပြုရန် ဆီလျော်သော လှေကမ်းထိုက်ဆောင်ပုဒ် မဟုတ်သင့်ပေ။

(စာ-၃၉)

(မောင်ကံထူးမှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးဖွဲ့စည်းခြင်း

ရခိုင်ပြည်တွင် အဖွဲ့အစည်းများ တကွတပြားမရှိဘဲ တဖွဲ့တည်းသာ စည်းစည်းရုံးရုံးရှိစေရန်အတွက် ဆရာတော် ဦးစိန္တာ၊ ဦးပညာသီဟ အမှူးပြုသော ဝတ်လုံဦးသာဇံလှ၊ ဦးအောင်ထွန်းဦး၊ (ကျောက်တော် အမျိုးသား ကျောင်းဆရာကြီး ရှေ့နေ ဦးမြထွန်း၊ ဦးအစံ အစရှိသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် အကြိမ်ကြိမ်တွေ့ဆုံဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းကြပြီး၊ နောက်ဆုံးတွင် လက်ရှိ အဖွဲ့အစည်းအားလုံးကို ဖျက်သိမ်းလျက် ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကြရန် (၁၉၆၈)ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း တန်ခိုးဆရာတော် ဦးကေတုကျောင်း အစည်းအဝေး၌ သဘောတူဆုံးဖြတ်ကြလေ သည်။ ၎င်းနှစ်မလအတွင်း မင်းပြားမြို့တွင် ဦးအောင်ထွန်းဦး အမှူးပြုသော ဦးအစံ၊ ဦးစံရွှေ(ဒို့လက်ရုံး)ကျောင်းဆရာကြီး ဦးဖိုးစံတို့ ဦးဆောင်လျက် ကျင်းပခဲ့သော ပထမအကြိမ်မြောက် ရခိုင်ပြည်လုံး ဆိုင်ရာ ညီလာခံကြီးသည် အထက်ဖော်ပြခဲ့ သော အစည်းအရုံးကြီး၏ရှေ့ပြေးပင်ဖြစ်၏။ (၁၉၄၀)ခုနှစ် မလအတွင်း ပေါက်တောညီလာခံကြီးက ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားများ အစည်းအရုံး ()ကို စတင် အကောင်အထည်ဖော်ထုတ်ပေးခဲ့လေသည်။ အစည်းအရုံးကြီး၏ လူထုအင်အားကို (၁၉၄၁)ခုနှစ် မလအတွင်း ကျောက်တော်ညီလာခံကြီး ထင်ထင်ရှားရှား ပြသနိုင်ခဲ့၏။ သံတွဲခရိုင်မှ အပ ရခိုင်ပြည်လုံးကို စည်းရုံးခဲ့ပြီး-

(စာ-၄၀)

ရခိုင်လူထုအား မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်ကြကုန်သော လူမျိုးစာများနှင့် လက်တွဲကာ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှု လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ တင်ပို့ပေးခဲ့နိုင်သည်။ အစိုးရအဆက်ဆက်က ရခိုင်ပြည်အား လျစ်လျူထားခြင်း()ကို ခံနေရ သော ရခိုင်လူမျိုးများသည် (၁၉၁၈)ခု ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးသည့်အခါမှစ၍ ဗမာပြည်မှ နိုင်ငံရေးဂယက်ရိုက်ခတ်မှု ကြောင့် နားမျက်စေ့ပွင့်လာခဲ့ကြသည်။ ()နိုင်ငံရေး ညီညွတ်မှုရရှိသော ရခိုင်ပြည် ()၌ တခုတည်းသော ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံး ()ကို အောင်မြင်စွာ မဖွဲ့စည်းနိုင်မီအချိန် ကာလက ရုန်းကန် ()နေကြသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများမှာ-

- ၁။ ရခိုင်ပြည်အသင်း ()
- ၂။ ဦးအစံနှင့်အပေါင်းပါတို့၏ နိုးကြားရေးအသင်း
- ၃။ ဦးကျော်ဦးနှင့် အပေါင်းပါတို့၏ မျိုးချစ်အသင်း
- ၄။ ဦးမြထွန်း၊ ဦးသာဇံလှ၊ မောင်ကံထူး၊ ဦးသာရှိန်၊ ဦးဘိုးခိုင် အစရှိသောအပေါင်းပါတို့၏ ရခိုင်ပြည်လုံး ဆိုင်ရာ ကြီးပွားရေးအသင်း။
- ၅။ ဦးစံရွှေ၊ ဦးအောင်ထွန်းမြနှင့် အပေါင်းပါတို့၏ ပစ္စည်းမဲ့လူတန်းစား၊ ပရိုရီတေရီယက်()အသင်း။
- ၆။ ကျောက်တော်မြို့၌ (ဂျီစီဘီအေ)နှင့်ဆက်သွယ် ()ထားသော သီးခြားဦးမြထွန်း၊ မောင်ကံထူးတို့နှင့် ပေါင်းပါတို့၏ ရက္ခပူရအသင်း။

(စာ-၄၀)

- ၇။ ကျောက်ဖြူခရိုင် မာန်အောင်မြို့၌ သမဝါယမအခြေခံသောကဿက ဦးဘိုးမြနှင့် အပေါင်းပါတို့၏ မျိုးချစ်အသင်း။
မြန်မာပြည်မ၌ရှိသော ဒို့ဗမာသခင်အစည်းအရုံးနှင့် နိုင်ငံရေးအားဖြင့် ဆက်သွယ်၍ မဟာမိတ် ()ပြုလုပ်ထားခြင်းတို့ကြောင့် ထိုအစည်းအရုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်ကြသော သခင်စိုး၊ သခင်ဘသော်တို့ ဦးဆောင်သော အဖွဲ့တခုသည် ပေါက်တောညီလာခံသို့ တက်ရောက်ကူညီခြင်းအားဖြင့်

တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ ကျောက်တော်မြို့၌ ကျင်းပသော ညီလာခံ၌ကား ဒို့ဗမာသခင်အစည်းအရုံးမှ သခင်မြနှင့် ဇနီး ဒေါ်ခင်ညွန့်၊ သခင်ခင်အောင်၊ ဒေါက်တာဘမော် ဓားမပါတီမှ အမိန့်တော်ရ ဦးဘဝင်း၊ သခင်ပါတီအစည်းအရုံးနှင့် သင့်မြတ်နိုးစပ်သော ()အမျိုးသမီး ရခိုင်ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဟောင်း ဦးမဲအောင်၏သမီး ဒေါ်မြစိန်တို့ တက်ရောက်ချီးမြှင့်ကြသည်။ ဤညီလာခံကို ကျင်းပစဉ် ဗြိတိသျှအစိုးရအား အကြည်အညိုယှက်စေရန် နိုင်ငံရေး တရားဟောမှုဖြင့် အစည်းအရုံးဝင် ဦးကျော်ဦးကို ဘမ်းဆီးလိုက်သည်။ ညီလာခံအပြီးတွင် ရန်ကုန်သို့ပြန်သွားကြမည့် ဒို့ဗမာသခင် အစည်းအရုံးဝင်ကိုယ်စားလှယ် သခင်ခင်အောင်ကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးကို တော်လှန်ရန် လျှို့ဝှက်စွာ အင်အားစုဆောင်းပြီး ကြံစည်နေကြောင်း မြန်မာပြည်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့()၏ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ဗြိတိသျှ စစ်အောင်နိုင်ရေးအတွက် အကူအညီမပေးရန် လှုံ့ဆော်မှု စသည်တို့ကြောင့် စစ်တွေမြို့တွင် တည်းခိုနေသော-

(၈-၄၀-၄၁)

တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံး၏ဥက္ကဋ္ဌ ဝတ်လုံဦးသာဇံလှနေအိမ်၌ ကာကွယ်ရေးဥပဒေပုဒ်မ (၁၂၄ (က))နှင့် ဘမ်းဆီးလိုက်သည်။ သခင်မြတို့ကိုယ်စားလှယ်လူစုသည် ချောမောအောင်မြင်စွာပြီးစီးခဲ့သည်။ ကျောက်တော်ညီလာခံမှ စစ်တွေမြို့သို့ ပြန်လာခဲ့ကြပြီး ရန်ကုန်သို့ ပြန်သွားကြသည့်သင်္ဘောနှင့်ပင် သခင်ခင်အောင်ကို လည်း တရားခံအဖြစ်ဖြင့် အစောင့်အရှောက်နှင့် အင်းစိန်အကျဉ်းထောင်သို့ ပို့လိုက်လေသည်။ ထိုမှတဖန် သူ့ကို မုံရွာ အကျဉ်းထောင်သို့ပို့ထားရာမှ (၁၉၄၂)ခုနှစ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြောင့် ကာလပျက်ချိန်မှာ ထိုထောင်မှလွတ်ထွက်လာနိုင်ခဲ့သည်ဟု သိရသည်။

မောင်ကံထူး (၈-၃၉)

၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေး ပဌမလွှတ်တော်

တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးတွင် မောင်ကံထူးသည် (၁၉၄၂)ခုနှစ် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေး ဘရမ်းဘတာ ပျက်စီးသည်အထိ အလုပ်အမှုဆောင်တဦးအနေနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ထိုအချိန်က ကျောက်တော်မြို့၌ တည်ထောင်ခဲ့သော ရက္ခပူရအသင်းအဖွဲ့ကိုလည်း ရုပ်သိမ်းပြီးဖြစ်လေသည်။ (၁၉၃၅)ခုနှစ် ဗမာပြည် အစိုးရအက်ဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းလိုက်သော (၉၁)ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးပဌမလွှတ်တော်သို့ မောင်ကံထူးသည် စစ်တွေမြို့ အရှေ့ပိုင်း မဲဆန္ဒနယ်မှ အတိုက်အခံအမတ်လောင်းများဖြစ်ကြသော စစ်တွေမြို့ သူဌေးစုဟုခေါ်တွင်သော ပန်လင်တော ရပ်ကွက်မှ အမိန့်တော်ရရှေ့နေ ကျောင်းဆရာဟောင်း ဦးစံရွှေဖူးအပြင် စစ်တွေမြို့မှ ဓနရှင်ကြေးရေတတ်များက ခေါ်ယူသော ရန်ကုန်မြို့မှ အမိန့်တော်ရရှေ့နေ ရခိုင်အမျိုးသား ဦးစိန်ထွန်းအောင်တို့နှင့် ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံရာ ရွေးကောက်ပွဲ စည်းကမ်းဥပဒေအရ တင်ကြိုထားရသော ()ငွေတရာအပါအဝင် အသေးအဖွဲ့စုစုပေါင်း စရိတ်စက ငွေ (၄၀၀)ကျော်လောက်နှင့်ပင် မဲဆန္ဒစုစုပေါင်း (၃၁၂၀၆)မဲအနက်၊ မောင်ကံထူးက (၇၂၀၉)မဲရ၍ ဦးစိန်ထွန်းအောင်က (၂၉၇၂)မဲ၊ ဦးစံရွှေဖူးက (၁၉၉၁)မဲကျစီ ရကြသဖြင့် သူတို့အတိုက်ခံ(၂)ဦးစလုံးရသော မဲပေါင်း (၄၆၆၃)မဲထက်ပင် မောင်ကံထူးက (၂၂၄၆)မဲပို၍ ရသဖြင့် (၁၉၃၆)ခု နိုဝင်ဘာလ (၂၆)ရက်နေ့ကပင် (၁၉၄၂)ခုနှစ်ကာလအတွင်းတွင် သူသည်

(၈-၄၁)

ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား အစည်းအရုံးကိုယ်စား အောက်လွှတ်တော် ()၌ နိုင်ငံရေးကိစ္စ အဝဝကို လွှတ်တော်ထဲ၌ ဓနရှင်ဝါဒလွှမ်းမိုးနေသော အာရက်ပါတီဝင်တယောက်ဖြစ်လင့်ကစား လူထု၏အကျိုးစီးပွား ကိစ္စရပ်များ ပေါ်ပေါက်လာသောအခါတိုင်း၌ ဒို့ဗမာသခင်အစည်းအရုံး၏ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်ကြသော သခင်မြ သခင်အံ့ကြီး သခင်လှတင်၊ သခင်လွန်းဘော်တို့လူစုနှင့် ကြောချင်းကပ်၍ များသောအားဖြင့် အတိုက်အခံဘက်မှနေ၍ သာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့သော အပြုအမူမျိုးကို ဓနရှင်ဝါဒကြီး လွှမ်းမိုးနေသော အာရက်ပါတီဝင်အများစုက မကြိုက် နိုင်ကြသဖြင့် မောင်ကံထူးနှင့် အစေးမကပ်ဘဲ ရှိနေခဲ့ရာ နောက်ဆုံးတွင် အာရက်ပါတီမှ သူထွက်သွားရ လောက်အောင် လွှတ်တော်ထဲ၌ သီးစားခကန့်သတ်ရေးဥပဒေ ()ကို အတည်ပြုလိုက်ရန်အတွက် တင်သွင်းရာ၌ ပါတီဥက္ကဋ္ဌ ဦးရွှေသာနှင့် အချေအတင်ပြောဆိုရသော ပေါက်ကွဲမှု ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

(၈-၄၁-၄၂)

(မောင်ကံထူးမှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ဗမာအင်္ဂလန်နိုင်ငံ မျက်နှာစုံညီအစည်းအဝေး

၁၉၃၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ(၂၉)ရက်နေ့တွင် စတင်ကျင်းပသည့် ဒုတိယအကြိမ်မြောက် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ မျက်နှာစုံညီ အစည်းအဝေး ()သို့ မြန်မာပြည်နှင့်ပတ်သက်သော အုပ်ချုပ်မှု ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်း ကို တိုးမြှင့်တင်ပေးရေးတို့ကို ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးရန် မြန်မာနိုင်ငံမှ အောက်ပါကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်ခဲ့ လေသည်။ မောင်ကံထူးမှတ်မိသလောက်မှာ (၁)ဦးဘဖေ (၂)ဦးသိန်းမောင် (၃)ဦးချစ်လှိုင် (၄) ကွဲရေးခေါင်းဆောင် ဒေါက်တာဘမော် (၅)ဦးရွှေသာ (၆) ဒေါက်တာသိန်းမောင် (၇) ဦးကျော်ဒင် (၈) ဒေါက်တာဖစောစ (၉)ဆာအော်စကာ ဒီဂလင်ဗီလ်(၁၀) ဆရာရွှေဘ (၁၁)အက်စ်-အေ-အက်ဖ်တယက်ဗီဂျီနှင့် နောက်တယောက်ပေါင်း (၁၂)ယောက်တို့ဖြစ်လေ သည်။ ထိုမျက်နှာစုံညီဆွေးနွေးပွဲမှ အထက်ဖော်ပြခဲ့သော (၁၉၃၅)ခုနှစ် မြန်မာပြည်အက်ဥပဒေဟု ခေါ်တွင်သော (၉၁)ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပေါက်ဖွားစေခဲ့လေသည်။ ဒုတိယ(နောက်ဆုံး)အကြိမ်၌ (၁၉၃၃)ခုနှစ် မြန်မာအင်္ဂလိပ် မျက်နှာစုံညီအစည်းအဝေးညီလာခံ၌ ဒေါက်တာဘမော်က တွဲရေးဘက်က အကျိုးအကြောင်းနှင့် တင်ပြဆွေးနွေး၍ နတ်ကြီးခေါ် ဘကြီးဘဖေက အနိမ့်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံကို ခွဲထားသင့်ကြောင်း-

(စာ-၄၄)

ဘက်မှပြင်းပြင်းထန်ထန် ချေပဝေဖန်ခြင်းဖြင့် ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များအား သူ၏ထင်မြင်ချက်ကို လက်ခံ နိုင်လောက်အောင် တင်ပြပြောဆိုခဲ့ကြောင်း သိရသည်

(စာ-၄၄)

(မောင်ကံထူးမှတ်စုမှ ကောက်နုတ်ချက်)

အာရကံပါတီပွဲစည်းခြင်း

အောက်လွှတ်တော် ()အထဲ၌ ရခိုင်ပြည်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို မြှင့်တင်နိုင်စေရန်အတွက် ရခိုင် အမတ်များ အားလုံးတို့ကို စုရုံး၍ ()အာရကံပါတီဟု အမည်ပေးပြီးလျှင် ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်ထဲ၌ ဆိန်ဒီးယားသင်္ဘောကုမ္ပဏီပိုင်၊ ဂျာအိုပါးလ်()မီးသင်္ဘောကြီး၏ ထမင်းစားခန်းထဲ၌ ဤပါတီနာမကို အားလုံးအမတ် များ သဘောတူတည်ခဲ့သည်။ ၎င်းပြင် ပါတီစည်းမျဉ်းစာချုပ်တစ်ခုကိုလည်း ထိုနေ့ထိုနေရာမှာပင် ချုပ်ဆိုပြီးလျှင် အမတ် များစုံလင်စွာ လက်မှတ်ရေးထိုးကြ၍ အာရကံပါတီဟု ပေါ်ထွက်ရေးအောင်မြင်မှုကို ရခဲ့လေသည်။ ဤကဲ့သို့ ပါတီဝါဒ လမ်းစဉ် အလှူဆအားဖြင့် ခြားနားသော အမတ်အသီးသီးတို့ကို စည်းလုံး၍ အာရကံပါတီဟု လွှတ်တော်၌ ရခိုင်ပြည်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို မြှင့်တင်နိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ ကွယ်လွန်သူ အရေးပိုင်ဟောင်း အထက်လွှတ်တော်အမတ်၊ ()ဦးစံအောင်၏ ကြိုးပမ်းမှု ၉၀ရာနှုန်းလောက်ပါဝင်၍ ဆာထွန်းအောင်ကျော်နှင့် တချို့သော ရခိုင်အမတ်များ၏ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ထက်သန်မှုကြောင့်ဖြစ်လေသည်။ အာရကံပါတီ၏ စည်းမျဉ်းစာချုပ်တွင် အမတ်များသဘောတူကာ လက်မှတ်ရေးထိုးစဉ် အခါက အသိသက်သေအဖြစ်ဖြင့် ဆရာကျော်ဇံ (မျက်မှန်တပ်)လည်းပါဝင်၍ လက်မှတ်ထိုးခဲ့သည်။ ပါတီဝင်အမတ်များ မှာ ဂဠုန်ဦးစော မျိုးချစ်ပါတီဝင် သံတွဲအမတ် ဦးကျော်မြကို ချန်လှပ်၍ (၁)ဥက္ကဋ္ဌဦးရွှေသာ (၂)ဦးထွန်းအောင်ကျော် (၃)မောင်ကံထူး (၄) ဦးမောင်မောင်ထွန်းအောင်ကျော် (၅) မစ္စတာဆူလတန်မာဖူး (၆) မစ္စတာဂူနီမာန်ကံ (၇)ကဿဝ ဦးဘိုးမြ၊ မာန်အောင်အမတ်၊ (၈) ဦးစောလှညို ကျောက်ဖြူအမတ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

(စာ-၄၅)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

ဆရာတော် ဦးဥက္ကမ

မောင်ကံထူးသည် မြန်မာပြည်အား ပဌမဆုံး နိုင်ငံရေးမျက်စိဖွင့်ပေးခဲ့သူ ဆရာတော် ဦးဥက္ကမအား အလွန် ကြည်ညိုအားထားသူတယောက် ဖြစ်လင့်ကစား သူ၏ဝမ်းနည်းကြေကွဲဘွယ်ရာသောဖြစ်ရပ်တစ်ခုကို ဖော်ပြရပေအံ့မည်။ ပျံလွန်တော်မူလေပြီးဖြစ်သော စစ်တွေမြို့ ရွှေစေတီဆရာတော်ဘုရား ဦးတေဇာရမသည် ရခိုင်အမတ်များ စည်းလုံး ညီညွတ်စေရန် လှုံ့ဆော်ကြိုးစားရာ၌၊ ဦးစံအောင်ကဲ့သို့ပင် ရာနှုန်းအပြည့်လောက်ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဆရာတော် ဦးဥက္ကမ

မောင်ကံထူး မှတ်စု

သည် သူ၏သဘောထားနှင့် မတိုက်ဆိုင်သော ဒေါက်တာဘမော်နှင့် ပူးပေါင်း၍ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့ဖြစ်ကာ ဆရာသမားအရင်းဖြစ်သော ရွှေစေတီဆရာတော်ဘုရားကို မုသားစွပ်စွဲ၍ သူရိယသတင်းစာမှ မချေမငံသော စကားအသုံးအနှုံးဖြင့် အခြေအမြစ်ကင်းမဲ့စွာ ရေးခဲ့လေသည်။ ဆရာတော် ဦးဥတ္တမသည် အိန္ဒိယပြည်တွင် ဟိန္ဒူမယာ ဆဘာအသင်း၏ဥက္ကဋ္ဌ လုပ်နေစဉ် (၂၁)ဦးပါတီအပါအဝင် ငါးပွင့်ဆိုင်ပါတီမှ ခိုင်းစေချက်အရ ဒေါက်တာသိန်းမောင်က အိန္ဒိယသို့သွားရန် ဆရာတော်ကို မက်လုံးပြပြီး ပင့်ဆောင်ယူလာခဲ့သည်။ ဆရာတော်၏ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ငါးပွင့်ဆိုင်ပါတီ မှ တော်တော်များများ အရွေးခံကြရသည်။ သို့ရာတွင် အစိုးရအဖွဲ့ဖွဲ့နိုင် လောက်အောင်ကား အမတ်အများစု () မရနိုင်ခဲ့ကြချေ။

(စာ-၄၅)

နိုင်ငံရေးကျားကွက်ကစားရာ၌ ဤအာရပ်ပါတီနှင့် အချို့သော ပါတီ တသီးပုဂ္ဂလအမတ်များကို သိမ်းသွင်းရာ တွင် ဆင်းရဲသားစားမ ပါတီ ဒေါက်တာဘမော်က အပေါ်စီးရ၍ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့နိုင်ခဲ့သည်ဖြစ်သောကြောင့် ငါးပွင့် ဆိုင်ပါတီက အစိုးရဖွဲ့နိုင်အောင် ဆရာတော်ဦးဥတ္တမ ကြိုးစားလေသမျှ သဲရေကျဖြစ်ခဲ့သည့်အတွက် အာရပ်ပါတီနှင့် အမတ်ပေါင်းဆုံ ညီညွတ်ရေးကြိုးပမ်းမှု၏ ဩဝါဒစရိယ ရွှေစေတီဆရာတော်ကြီးအပေါ် ဆရာတော်ဦးဥတ္တမသည် မခံမရပ်နိုင်ဘဲ ဒေါသဖြစ်သွားလေသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ငါးပွင့်ဆိုင်က ပယ်လာယက်ပြုထားသည့်အတွက် အချေအတင် ပြောဆိုကြရာ ကြိုပင်ကောက်မြို့သား ဦးဘစီ၏ရိုက်နှက်ခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။ ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အထောက်အထား ခိုင်လုံရန် ထပ်မံစုံစမ်းရာ မြန်မာအလင်းသတင်းထောက် ဦးလှထွန်းဖြူက မှန်ကန်ကြောင်း သူကိုယ်တိုင် မြန်မာ့အလင်း သတင်းစာမှာ ရေးဘူးကြောင်း ဝန်ခံသည်။ ရိုက်သောသူ၏အမည်ကို မမှတ်မိပြီဟုဆိုသည်။

ဗမာ့ခေတ် ဦးဘရင်ရေး “ဆရာတော်ဦးဥတ္တမ” စာအုပ်စာမျက်နှာ ၈၅ တွင် တခါက ကာလကတ္တားတွင် ဗမာပြည် မှ ရှောင်တိမ်းသွားပြီး စားပေါက်ပွင့်နေသော လူတယောက်၏သတင်းကို သူရိယသတင်းစာသို့ ရေးပေးဘူး၍ ထိုသူက ရန်ရှာပြီး ရိုက်နှက်ခြင်းကို ခံရသည်ဟု ရေးသားထားခြင်းကို တွေ့ရသည်(စိစစ်ရန်လိုသည်)သူရိယသတင်းစာတိုက်တွင် ဦးဘဖေနှင့်အတူ လုပ်ကိုင်နေသူ ဦးလှဖေက ရိုက်သည်ဟု () (ဂေါတကမရှေ့)ဦးလှထွန်းဖြူ ဦးရွှေကျော်အိမ်တွင် ဆွမ်းကျွေးပွဲ၌ပြော၍ ဦးရွှေကျော်ကလည်း ထောက်ခံသည်။ ဖြစ်ရပ်အမှန်ကို သိသာရန်အတွက် စိစစ်ရန်လိုသည် ဤ အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဦးဘဖေကို မောင်ကံထူးမေးကြည့်သည့်အခါ အံ့သြသောအမူအရာနှင့် ဦးဥတ္တမအရိုက်ခံခဲ့ ရကြောင်းကို သူမသိပါဟု အဖြေပေးသည်။

ထပ်မံ၍ စုံစမ်းသိရသလောက်မှာ မကြီးကြီးလမ်းတွင် ထိုချိန်က “အာကာ”စာပုံနှိပ်တိုက်တခုရှိဘူးသည်ဟူ၍ ၎င်းလမ်းတွင်နေသော ဦးလှဖေနေအိမ်သို့ စာပုံနှိပ်လိုခြင်း သို့မဟုတ် တခြားကိစ္စတခုခုကြောင့် ဆရာတော်သွားရောက်ခဲ့ သည်။ ဦးလှဖေကို မတွေ့ရဘဲ ၎င်းအိမ်၌ရှိနေသော လူတယောက်က ဦးဥတ္တမကို မသိဟန်တူသည်။ သိသည်ဖြစ်စေ မသိသည်ဖြစ်စေ တစ်စုံတစ်ခုသောအကြောင်းကြောင့် အိမ်သို့ဝင်ရောက်လာသည်ကို မလိုလားသဖြင့် မခြေမငံပြောဆို ဆက်ဆံပေလိမ့်မည်။ ထိုအပြုအမူကို မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ပြီး အော်ကျယ်ဟစ်ကျယ်နှင့် အခြေတင်စကားများကြရာမှ ကြီးထွား လာသော ဒေါသကြောင့် ဆရာတော်ကို နေအိမ်မှ ဆွဲငင်တွန်းထုတ်ခြင်း()ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ဦးလှဖေ နေအိမ်တွင် ဖြစ်သောဖြစ်ရပ်ကြောင့် ဆရာတော်ဦးဥတ္တမကို ဦးလှဖေရိုက်သည်ဟု နိုင်ငံရေးလောက၌ ဂယက်ရိုက် သွားခြင်းဖြစ်မည်ဆိုက ဖြစ်နိုင်၏။ ဘယ်လိုဘဲဖြစ်စေ ဘယ်သူကဘဲ မခြေမငံ မဘွယ်မရာပြုလုပ်လိုက်ခြင်း () ကို ဆရာတော်ခံခဲ့ရသည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

အပေါ်မှတ်ချက်-

(စာ-၄၆)

အောက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သလို ကြိုပင်ကောက်မြို့သား ဦးဘစီး ဒုတိယစာပိုဒ် ဗမာ့ခေတ် ဦးဘရင်ရေးစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ကာလကတ္တားမြို့တွင် စားပေါက်ပွင့်နေခဲ့သည်ဆိုသောသူနှင့် ဦးလှဖေအိမ်၌ရှိနေသူအားဦးစလုံး မှာ အတူတူပင်ဖြစ်လေသလားဟု တွေးတောထင်မှတ်စရာ ဖြစ်လာသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကို ပဌမဆုံး နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးမျက်စိဖွင့်ပေးခဲ့သော နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးကို ဟိုးလေးတကျော်ကျော် အရှက်တကွဲဖြစ်အောင် ပြုလုပ် လိုက်ခြင်းမှာ အလွန်စိတ်မကောင်းစရာပင် ()လုပ်လိုက်သော တရားခံအစစ်အမှန်ကား မည်သူနည်း ဘယ်အတွက်ကြောင့်နည်း မှန်ကန်သော နိုင်ငံရေးသမိုင်းဖြစ်ရပ်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ကြပါစေဟု မျှော်လင့်ရပေသည်။ ဆရာတော်ဦးဥတ္တမကို ဦးလှဖေ ရိုက်သည်ဟုဆိုခြင်းမှာ မကြီးကြီးလမ်း ဦးလှဖေနေအိမ်၌ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၁၃

သတင်းကိုကြား၍ ဦးလှဖေရိုက်သည်ဟု ပြောဟန်တူပေသည်။ ၎င်းကိုယ်တိုင် အထောက်အထားနှင့် ညီ၍ပြောခြင်း မဟုတ်ဟု ယူဆရလေ သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ရန်ကုန်မြို့ရေကျော်ညောင်ကုန်းရပ်ကွက်ကျောင်းတိုက်တွင် သီတင်းသုံး နေစဉ် စိတ်နောက်လာ ရောဂါရ၍ ကိုယ်စိတ်ကို ကိုယ်မထိန်းသိမ်းနိုင်သဖြင့် လမ်းတကာတွင် လွင့်ပစ်ထားသော စားစရာအကြွင်းအကျန်များကို ကောက်စားရသည်အထိ ရောဂါဆိုးဝါးပြီး (၉-၉-၃၉)ခုနေ့ ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီး၌ ပျံလွန်သွားသည်အတွက် မောင်ကံထူးနှင့် တကွ ရခိုင်အမျိုးသားများ စိတ်မချမ်းသာစရာ တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်။-

(၈-၄၆-၄၇)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

၉၁-ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အစိုးရအခြေအနေအထား

ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ရှေ့ခေတ် (၉၁)ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးသက်တမ်း(၆)နှစ်တာတလျှောက်လုံး၌ အစိုးရအပြောင်းအလဲ (၄)ခါရှိခဲ့သည်။ (၁) ဗမာပြည်လွတ်လပ်ရေးအစိုးရ (၂) ဦးပုညနွဲ့ပေါင်းအစိုးရ (၃) မျိုးချစ်ပုတီးဂဠုန်ဦးစော ပုညနွဲ့ပေါင်းအစိုးရ(၄) ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးကြောင့် ကာလပျက်ခါနီး ဆာပေါ်ထွန်းအစိုးရတို့ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းတို့ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြရလျှင် (၁)အာရပ်ပါတီအပါအဝင်ဖြစ်သော ပဌမပုညနွဲ့ပေါင်းအစိုးရကို (၁၉၃၃)ခုနှစ် မတ်လ (၂၆)ရက်နေ့တွင် ဆင်းရဲသားဓားမ ပါတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာဗမော်ဦးစီး ဖွဲ့လိုက်လေသည်။ (၁) ဒေါက်တာဗမော် နန်းရင်းဝန်၊ (၂) ရွှေကျင်ဦးပု သစ်တောဌာန ဝန်ကြီး၊ (၃) ဦးပေါ်ထွန်း ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန (၄) သာယာဝတီဦးမောင်မောင် ပညာရေးဝန်ကြီး (၅)ဦးထွန်းအောင်ကျော် အာရပ်ပါတီ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီး (၆) မစ္စတာစောဖေသာ ကရင်အမျိုးသား အခွန်တော်ဌာနဝန်ကြီး။ (၁၉၃၉)ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၆)ရက်နေ့တွင် ဦးပုခေါင်းဆောင်၍ ဒုတိယအစိုးရကို ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ (၁)ဦးပုနန်းရင်းဝန် (၂)ဦးထွန်းအောင်ကျော် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး၊ (၃) ဦးပေါ်ထွန်း အခွန်ဝန်ကြီး။ (၄)မစ္စတာစိပ်စီခူးသစ်တောရေးဝန်ကြီး၊ (၅) စောဖိုးချစ် (ကရင်)ပညာရေးဝန်ကြီး၊ (၆)ဦးဘဖေ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး။ (၇) ဦးထွန်း ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီး-

(၈-၄၇)

(၁၉၄၀)ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ(၁၀)ရက်နေ့ ဦးပုအစိုးရကို အယုံအကြည်မရှိအဆိုဖြင့် ဖြုတ်ချ၍ ဂဠုန်ဦးစော တတိယမြောက်အစိုးရကို ဖွဲ့သည်(၁)ဦးစော နန်းရင်းဝန်၊ သစ်တောနှင့်ပညာရေး (၂) ဦးဘသီ (အမရပူရ)ဘဏ္ဍာရေး ဝန်ကြီး (၃)ဦးပေါ်ထွန်း အခွန်တော်ဝန်ကြီး (၄)ဦးအေး ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး (၅)သာယာဝတီဦးမောင်မောင် သယ်ယူပို့ ဆောင်ရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီး (၆) မစ္စတာစောဖေသာ တရားဌာနဝန်ကြီး (၇) ဦးဘသန်း(ပြည်)ကူးသန်းရောင်းဝယ် ရေးဝန်ကြီး (၈) ဦးဘအုံး (ပုသိမ်)အလုပ်သမားဝန်ကြီး။

(၁၉၄၁)ခုနှစ် အောက်တိုဘာ(၆)ရက်နေ့ နန်းရင်းဝန် ဦးစောသည် အတွင်းဝန်ဦးတင်ထွဋ်ကို ခေါင်းဆောင်၍ ဗြိတိသျှအစိုးရနန်းရင်းဝန် မစ္စတာချာချီနှင့် မြန်မာပြည်အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အတန်းကို တိုးမြှင့်စေလိုသဖြင့် အရေးဆိုရန် အင်္ဂလန်နိုင်ငံသို့ ထွက်သွားလေသည်။ အရာမရောက်ခဲ့သည့်အပြင် စာမျက်နှာ (၆၈)တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဗြိတိသျှအစိုးရက သူ့ကို ဘမ်းပြီး အာဖရိကတိုက် ယူဂန်ဒါတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည်အထိ အကျယ်ချုပ်နှင့် ထားလေသည်။ နန်းရင်းဝန် ဦးစော အင်္ဂလန်နိုင်ငံသို့ သွားရောက်နေခိုက် အကျယ်ချုပ်နှင့် ဖမ်းဆီးခြင်းခံနေရစဉ် စတုတ္ထမြောက်အစိုးရအဖွဲ့ကို ခေတ္တနန်းရင်းဝန် ()ဆာပေါ်ထွန်းက ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ (၁)ဆာပေါ်ထွန်း နန်းရင်းဝန် ကျန်းမာရေး ပို့ဆောင်ရေး၊ (၂)ဆာထွန်းအောင်ကျော် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန (၃)ဦးအောက် (မျိုးချစ်)ပြည်ထဲ ရေးဝန်ကြီး။ သာယာဝတီ ဦးမောင်မောင် တရားရေးဌာနဝန်ကြီး (၅) ဦးဘသန်း (ပြည်) ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီး (၆)ဦးအိမ် (မျိုးချစ်ပါတီ)သစ်တောရေးဝန်ကြီးအားဖြင့် (၉၁)ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးကာလအတွင်း အစိုးရအဖွဲ့(၄)ကြိမ် အပြောင်းအလဲဖြစ်ခဲ့လေသည်။

(၈-၄၈)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

အာရကံပါတီမှ နှုတ်ထွက်ခြင်း

မောင်ကံထူးသည် နိုင်ငံရေးကိစ္စတွင် ရခိုင်ပြည်အတွက် အာရကံပါတီ၌ဝင်၍ အလုပ်လုပ်သော အမတ်တစ်ဦး ဖြစ်ငြားသော်လည်း ခွဲမမာအစည်းအရုံးခေါင်းဆောင်၍ ဗမာပြည်လုံးအုံကြွလာအောင် ဆွပေးခဲ့သည်။ လူတန်းစား တိုက်ပွဲသီးစာပြဿနာဖြေရှင်းရေးနှင့် လွှတ်တော်ထဲတွင် ရင်ဆိုင်လာရသောအခါ၌ကား ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်း သား အစည်းအရုံး၏ တောင်သူလယ်သမားများအပေါ် ထားရှိသော ဝါဒလမ်းစဉ်နှင့် သီးစားပေါ်လစီအရ အာရကံပါတီ ၏ထိပ်ပိုင်းနှင့် သဘောကွဲလွဲသဖြင့် အာရကံပါတီဥက္ကဋ္ဌ ဝတ်လုံဦးရွှေသာက လွှတ်တော်ထဲ ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်း သားအစည်းအရုံးသည် လယ်ကောက်မပေးစတမ်း ဝါဒဖြစ်သည်။()ဆိုသောစကားကို အသုံးပြု၍ တရားဥပဒေဘောင်အတွင်း၌ အကြံမဝင်သောအစည်းအရုံး (illgaly association)အီလီဂေလီ အစုံ ဇေးရှင်း အဖြစ်သို့ ရောက်သွားနိုင်စေရန် ကြေငြာခြင်းကို ခံရထိုက်သော သဘောအမိပ္ပါယ်သက်ရောက်စေသော စကားပါဝင်သည့် မိန့်ခွန်းမျိုးကို မြွက်ဟခဲ့သည်။ တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံး အမှုဆောင်အဖွဲ့ ညွှန်ကြားချက် အရ လွှတ်တော်အစည်း အဝေးခမ်းမ၌ အာရကံပါတီမှ နှုတ်ထွက်ရမည့်အကြောင်းကို လုံလောက်စွာ အထောက်အထားပြု၍ ကြေငြာပြီးလျှင် ဝမ်းနဲစွာဖြင့် အာရကံပါတီမှ နှုတ်ထွက်ခါ ထိုပါတီနှင့်လုံးလုံး အဆက်ဖြတ် လိုက်ရတော့သည်။ ထိုအချိန်ကစ၍ လွှတ်တော် ထဲ၌ အမြဲတမ်းအတိုက်အခံဘက်ကသာလျှင် အမြဲတစေနေခဲ့သည့် သခင်အမတ်စုတို့၏ လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ပိုမိုအနီးကပ်ဆုံး နီးကပ်စွာဖြင့် ဆက်ဆံလျက် မိမိ-

(စာ ၅၉-၆၀)

ဆန္ဒကို လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် ပြဌာန်းခဲ့လေသည်။ သို့ရာတွင် သခင်ပါတီ၏တိုက်ပွဲဝင်ပုံနည်းပရိယာယ်ကို ယုံကြည်နှစ်ခြိုက်စွာဖြင့် သခင်အမတ်စုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ငြားသော်လည်း သူ၏ပင်ရင်းအဖွဲ့ ()ကို သစ္စာဖောက်၍ တရံတခါမျှ မိမိကိုယ်ကို သခင်ဟူသောအမည်ဖြင့် ကင်းပွန်းမတပ်ဆင်ခဲ့ချေ။ ခွဲမမာသခင်အစည်းအရုံး သည် တက်ကြွသောလူငယ်လူရွယ်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော တိုးတက်နေသောအစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည့်အားလျော် စွာ ထိုသူများသည် ထိုအခါက ခေတ်စားနေသောအကွရာ()ဟုမူရှူးဒိုမီနီယံဆိုသော စကားအသုံးအနှုံးကို လက်မခံဘဲ ထိုထက်တဆင့်တက်ကာ ဗြိတိသျှအင်ပါယာ၏အပြင်ဘက်တွင် လုံးဝလွတ်လပ်ရေးကိုသာလျှင် အရယူမည် ဟူသော ဆောင်ပုဒ်နှင့် ဗမာပြည်လုံးကို တပ်လှန်နှိုးနေသော တခုတည်းသော အစည်းအရုံးဖြစ်လေသည်။-

(စာ-၆၀)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုစာအုပ်မှ ကောက်နှုတ်သည်)

ဗမာပြည် လွတ်လပ်ရေးအုပ်စုနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်း

ဤဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွားလာသည့်အချိန်က တကမ္ဘာလုံးကို မြန်မာပြည်အပါအဝင် နိုင်ငံအသီးသီးတို့၏ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုပြင်းထန်လာခဲ့ရာ ခွဲမမာဆင်းရဲသားပါတီဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာဗမော်နှင့် သခင်ပါတီပူးတွဲ၍ ဗမာပြည်လွတ်လပ်ရေး အုပ်စု၊ ()ဘားမားဖရီးဒန်းဘလော(ခ်)ကို (၁၉၃၉-၁၉၄၀)လျှို့ဝှက်စွာ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကြတော့သည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှု ပိုမိုပြင်းထန်လာသောအခါ ဒေါက်တာဗမော် သခင်နုကဲ့သို့သော လွတ်လပ်ရေးစိတ်ဓာတ်ပြင်းပြသော မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်များ ထောင်ထဲမှာ ရောက်နေသောအချိန်၌ ရန်ကုန်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား အစည်းအရုံး၏လက်ရွေး စင် ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြသော ဆရာကြီးဦးအောင်ထွန်းဦး ဦးသာဇံလှတို့နှင့် တင်ကြို၍ဆက်သွယ်ထားကြသည့် အတိုင်း ရန်ကုန်မြို့၌ အမြဲတမ်းနေထိုင်လျက်ရှိသော အစည်းအရုံး၏ကိုယ်စားလှယ် မောင်ကံထူးသည် ရခိုင်ပြည်ဘူးသီး တောင်မြို့မှ ဦးစံထွန်းအောင်(ဆေးသမား)ကိုပါ အတူခေါ်ဆောင်၍ပါတီလမ်း (ယခု နတ်မောက်လမ်း)ဒေါက်တာဗမော် အိမ်၊ ဒေါက်တာဗမော်၏ဇနီး ဒေါ်ခင်မာမာ အပါအဝင်ဗန္ဓုလဦးစိန်၊ ဦးလှမင်း၊ ဦးဘဝင်းတို့နှင့် (ဖရီးဒန်းဘလော(ခ်)ကိစ္စ ရပ်များကို (၂)ကြိမ်တိုင်တိုင် လျှို့ဝှက်စွာ စည်းဝေးဆွေးနွေးခဲ့ကြဘူး သည်။ ဤအချိန်ထက် အနည်းငယ်စောစွာသောအချိန် တချိန်၌ ဦးအောင်ထွန်းဦးနှင့် မောင်ကံထူးတို့သည် ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာအစည်းအရုံး လက်ရွေးစင်အဖွဲ့၏ ကိုယ်စား ဥက္ကဋ္ဌ ဦးသာဇံလှ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော (ဖရီးဒန်းဘလောခ်)၏ လုပ်ရပ်များ ပါဝင်သည့် လျှို့ဝှက်စာတစောင်ကို စတော့ကိတ်လမ်း၌ နေထိုင်လျက်ရှိသော သခင်နုလက်ထဲသို့ ပေးအပ်ရန် သွားရောက်ခဲ့ငြားသော်လည်း သခင်နုကို မတွေ့ခဲ့ရပေ။ (ထောင်ထဲရောက်နေသော

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၁၅

အချိန်နှင့် တိုက်ဆိုင်နေလေသည်။) ၎င်း၏ဇနီးနှင့်တွေ့၍ အရေးကြီးသော ထိုစာစောင်ကို ပေးရန်ရှိကြောင်းကို ပြောပြ၍ သခင်နု၏ဇနီး ဒေါ်မြရီလက်ထဲ၌ ပေးအပ်ခဲ့သည်။ သို့မဟုတ် ပြန်၍ယူလာ ခဲ့သည်ကိုကား မှတ်စုတချို့ကို ရှာ၍မတွေ့သဖြင့် အတိအကျမဖော်ပြနိုင်တော့ပြီ-

(စာ-၆၁)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

ဝတ်လုံဦးသာဇံလှ အမျိုးသားကျောင်းဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦးနှင့် မောင်ကံထူးတို့သုံးယောက်သည် လွတ်လပ်ရေးရအောင်အထိ နိုင်ငံရေးကို အချိန်ပြည့်လုပ်မည်ဟူ၍ ဂတိဂဝတ်ပြုကြသည့်အတိုင်း သူတို့၏စီးပွားရေးများကို ပေလာယုကံထားသည်ဟု မဆိုနိုင်ငြားသော်လည်း ပိုပြီးလျှင် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းမှာသာ လုံးပမ်းရင်းနှင့် အချိန်ကုန်ခဲ့ကြသည်။ ဦးအောင်ထွန်းဦးကား အလွန်တရာပင် လွတ်လပ်ရေး ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်းလက္ခဏာကို ပြခဲ့သည်။ “လွတ်လပ်ရေးမရသရွေ့ကာလပတ်လုံး ဘယ်တော့မှ ငါခေါင်းပေါင်းမပေါင်း” ဟု ဂတိပြုခဲ့သည့်အတိုင်း သူတခါမျှ ခေါင်းပေါင်းပေါင်းသည်ကို မမြင်ဘူးရပေ။ သူသည် ဂျပန်ခေတ် ခရိုင်ဝန်အလုပ်တာဝန်ဖြင့် စစ်တွေမြို့ အကျဉ်းထောင်အတွင်းတွင် သူအလုပ်ဝတ္တရားကို ဆောင်ရွက်နေစဉ် ရန်သူလေယာဉ်က ဗုံးကြဲချသဖြင့် ဗုံးဆံထိ၍ သူဆာလောင်မွတ်သိပ်နေသော လွတ်လပ်ရေးကို မတွေ့မကြုံမမြင်ခဲ့ရဘဲ သေဆုံးရရှာလေသည်။ ဝတ်လုံဦးသာဇံလှသည်လည်း လွတ်လပ်ရေးရသည်အထိ မနေခဲ့ရဘဲ အလံပြဘုရားလမ်းမှာရှိသည့်(ယခု စစ်ရုံး)စစ်ဆေးရုံ(ဒိုင်အိုစီစင်မိန်းကလေးကျောင်း)မှာ အလိုဆန္ဒမပြည့်ဝခဲ့ဘဲနှင့် ခြေထောက်မှာ သက်တန်းရောဂါရ၍ သေသွားရှာလေသည်။ ဦးအောင်ထွန်းဦး ကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက် သူ့နေရာကို ဆက်ခံရန်အတွက် မြို့ဟောင်းမြို့၌ ရှေ့နေလုပ်နေသူ ဦးကျော်ထွန်းဦးကို ခရိုင်ဝန်ခန့်အပ်လိုက်သည်။ စစ်တွေမြို့၌ထပ်မံ၍ ဗုံးကျနေသည့်အတွက် ကြောက်လန့်၍အလုပ်ကို လက်ခံပြီးနောက် တစ်ရက်နှစ်ရက်အတွင်းမှာပင် ခရိုင်ဝန်တာဝန်ဝတ္တရားများကို မဆောင်ရွက်ဘဲ ရှောင်တိမ်းနေသည့်အတွက် ဦးထွန်းဦးကို ထိုနေရာ၌ ခန့်ထားလိုက်ရသည်။

(စာ-၆၂)

(မောင်ကံထူး မှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

နိုင်ငံရေးဆိုသည်မှာ

နိုင်ငံရေးဆိုသည်မှာ ပါတီနိုင်ငံရေးဖြစ်စေ၊ ပုဂ္ဂလိကအဖြစ် ဆောင်ရွက်သော နိုင်ငံရေးဖြစ်စေ၊ ကျွန်ဘဝမှ လွတ်မြောက်စေသော စားဝတ်နေရေးကို မြှင့်တင်ပေးသောသဘောတရား သက်ရောက်သော အလွန်မွန်မြတ်သောအလုပ်ဖြစ်လေ၏။ နိုင်ငံရေးသမားတယောက်သည် သူ၏နိုင်ငံရေးသက်တမ်းတစ်လျှောက်တွင် ဘယ်လိုပင်သဘောထားပြင်းစွာဖြင့် ကြိုးစားဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်စေ ဘယ်သူဘဲဖြစ်ဖြစ် ဘယ်တိုင်းပြည်မှာဘဲဖြစ်ဖြစ် ဘယ်အခါမှ လူထုအားလုံးကျေနပ်စေရန် မဖြစ်နိုင်။ ကျေနပ်သူများက အားရဝမ်းသာဖြစ်၍ မကျေနပ်သူအစိပ်အပိုင်းက ဆဲဆိုပြစ်တင်ခြင်းကိုခံရသော “ကျေးဇူးတင်မခံရဘဲ အန္တရာယ်များသော”အလုပ်မျိုးဖြစ်သည်။

ဒိုင်နာပူရ်အကျဉ်းထောင်သို့

(ထိုအချိန်အခါ က မင်းကြီး မစ္စတာအဗီဂေးလ်ရာဇဝတ်ဝန် မစ္စတာကလိဖ်ရာဇဝတ်ဝန်ထောက်မစ္စတာ ဝှိုက်ခရေးပိုင်း၊ ဦးကျော်ခိုင် အိုင်-စီ-အက်စ်)စစ်တွေမြို့မှ ဗြိတိသျှအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးကို ရုတ်သိမ်း၍ ဆုတ်ခွာထွက်သွားခါနီး အငိုက်မိခံလိုက်ရသော ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးဝင် တော်တော် များများကို ဘမ်းဆီးပြီးလျှင် အိန္ဒိယပြည် တော်မီလာထောင်ကိုမှတဆင့် ဒိုင်နာပူရ်အကျဉ်းထောင်၌ ချထားလေသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဒုက္ခသည်စခန်း၊ ()ဖွင့်၍ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များကိုပါ ထားသည်ဟုသိရသည်။ အဘမ်းခံရသော ()အစည်းအရုံးဝင်များနှင့် တသီးပုဂ္ဂလမျိုးချစ်လူငယ် နိုင်ငံရေးသမားများအနက် မောင်ကံထူးမှတ်မိသလောက်မှာ ကျောက်ဖြူမြို့မှ ဦးသာထွန်း၊ ရမ္မာဝတီ ဦးဘထွန်း၊ ဦးမောင်စံလှ၊ ဦးဖိုးလှ၊ ဦးအိုးမောင်၊ ဦးဖိုးအောင်၊ ဦးဖြူသာထွန်း၊

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၁၆

ဦးမောင်သာနိုး၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ် ပုဇွန်ဖယ်ရွာမှ ဦးမောင်သာထွန်း၊ ဦးအောင်သာဦး၊ ဘူးသီးတောင်မှရှေ့နေ ဦးညို၊ ဦးလှမောင်သာ၊ ရသေ့တောင်မှ မျိုးချစ်ကျော်ဦး၊ ဦးမြလှမောင် ဆရာသတိုးလှတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဦးအောင်သာဦးနှင့် ဦးညိုတို့မှာ အိန္ဒိယပြည်၌ပင် အကျဉ်းခံနေရစဉ်အတွင်း သေကြေပျက်စီးကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။ အထက်က ဖော်ပြခဲ့သလို ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ အစည်းအရုံးအဖွဲ့ဝင်များ ()ကို ဘမ်းဆီး၍ အိန္ဒိယပြည်အကျဉ်းစခန်းပို့ခံလိုက်ရခြင်းမှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြင်းထန်နေချိန် မြန်မာနိုင်ငံ-

(စာ-ဂ၂)

လွတ်လပ်ရေးလျှို့ဝှက်အဖွဲ့ ()၏ဗြိတိသျှစစ်အောင်နိုင်ရေးကို အတားအဆီးဖြစ်စေရန်အတွက် လူထုအစည်းအဝေးအားဖြင့်လည်းကောင်း တီးတိုးဝါဒဖြန့်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပြင်းပြင်းထန်ထန်လှုပ်ရှားနေချိန် ဗမာပြည်မမှ သခင်အဖွဲ့ဝင်လူငယ်အချို့နှင့် ရခိုင်ဘက်မှ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားရာတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်လှုပ်ရှားနေသော လူငယ်အချို့တို့က ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးကို လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရန် တိုင်းလုံးဆိုင်ရာအစည်းအရုံး ခေါင်းဆောင်များထံ သို့ လာရောက်တင်ပြဆွေးနွေးကြခြင်း၏ ဝှင်းဆက် ()ဖြစ်သည်။

(ထိုအချိန် ထိုအခါက လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရန်အတွက် သင့်တော်ဆီလျော်သော အချိန်မကျရောက် မဟုတ် သေးသဖြင့် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက နိုင်ငံရေးသမားလူငယ်များ တင်ပြချက်ကို ပယ်ချခဲ့သည်။)

(စာ-ဂ၂)

(မောင်ကံထူးမှတ်စုမှ ကောက်နုတ်သည်)

ကုလားရခိုင်အဓိကရုဏ်း

လူမျိုးရေးအဓိကရုဏ်းကို ပေါက်ဖွားစေတတ်သော မည်သည့်အငြင်းအခုံအပြောအဆို အရေးအသားစသည့် သဘောကွဲလွဲချက်မျိုးကို မဆို အဘက်ဘက်က အရှေ့ပေးခြင်း အနစ်နာခံခြင်းဖြင့် တတ်နိုင်သည့်နည်းလမ်းကို ရှာ၍ ရှောင်ကွင်းရန်ကို နောင်လာနောင်သားများ မမေ့အပ်ပေ။

ကုလားရခိုင်အဓိကရုဏ်း၏ တန်ပြန်ရိုက်ခတ်မှုကြောင့် ဘူးသီးတောင် မောင်တောဒေသများရှိ ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာ အမျိုးသမီးများစွာတို့အား မူဆလင်လူမျိုးကုလားများက လက်စားချေခြင်းအားဖြင့် ဘမ်းဆီးသွားကြရာ အချိန်တော်ကြာ မှပင် ဆရာတော် ဦးပညာသီဟနှင့် ၎င်းတပည့်များက အသက်နှင့်လဲပြီးသွားရောက် ထုတ်ယူကယ်တင်နိုင်ခဲ့ကြ လေသည်။ ဤကဲ့သို့ ကြေကွဲဖွယ်ရာဖြစ်ရပ်ကို နှစ်ဘက်စလုံးက တစစနှင့် မေ့ပျောက်လိုက်နိုင်ပါစေဟု အထူးပင် ဆုတောင်းမျှော်လင့်ရပေသည်။

ဤအထိကရုဏ်းကို ဖြန်ဖြေထိန်းသိမ်းရန် ဦးစိန္တာ၊ ဦးပညာသီဟ၊ ဦးညိုထွန်း၊ ဦးကြာလှအောင်၊ ဦးထွန်းဝင်း စသော မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်များက တစ်ဖက်၊ မောင်ကံထူးက ၎င်း၏လက်ရုံးမျိုးချစ် ဦးညိုလှဖြူနှင့်အတူ ဦးသာဇံလှ၊ ဦးအောင်ထွန်းဦး၊ (ဆရာ)ခေါင်းကုတ်ကုလားရွာသား စစ်တွေအမျိုးသားကျောင်းဆရာ မစ္စတာဇော်နော်ဒိန်၊ ပိုက်သည်ရပ် ကုလားရွာ မစ္စတာအဘူပါတို့ ပူးတွဲလျက် သဲသဲမဲမဲဆောင်ရွက်ခဲ့ကြ၏။

ဘီအိုင်အေ တပ်နှင့် ဂျပန်တပ်များ ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် အခြေအနေမှာ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာလေ သည်။ သို့ရာတွင် ကျောက်တော်မြို့သို့ ရောက်ရှိလာသော ရာပေါင်းများစွာသော အဓိကရုဏ်းဒဏ်ချက်မိခဲ့သော ဒုက္ခ သည်များ၏ ပြဿနာမှာကား မသေးငယ်လှပေ။ ၎င်းတို့နေထိုင်စားသောက်ရေးတို့ကို ကောင်းမွန်စွာ ပြီးမြောက်နိုင်စေရန် စနစ်တကျဖွဲ့စည်းထားသော ဒုက္ခသည်စောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့များက အထူးပင်အားစိုက်ကြိုးပမ်း ကူညီဆောင်ရွက်ပေး ခဲ့လေသည်။ များစွာသော တန်းလျားများကို ကျောက်တော်နှင့် ပိုက်သည်ရပ် နှစ်ရွာကြားတွင်ရှိသော ဒုံးချောင်းတောနှင့် ကျောက်တော်ဘုန်းကြီးကျောင်း အနောက်နားမြေကွက်လပ်တို့၌ ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်နိုင်သမျှ ညီညွတ်နိုင်စေရန် ဆောက်လုပ်ပြီး နေသားတကျ ကျအောင်ပြန်လည်နေရာချထားပေးရပြန်သည်။ ၎င်းတို့ထဲမှ အနာတရ ရသူများ မကျန်းမာရောဂါရသူများအား စောင့်ရှောက်ရသည်မှာလည်း မလွယ်ကူလှချေ။ အရည်အချင်းနှင့်ပြည့်စုံသော ဆရာဝန်များနှင့် ခေတ်မှီ ဆေးကောင်းဝါးကောင်းများ မရနိုင် သည်ကို ထို အချိန် ကြားကာလတွင်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၁၇

တိုင်းရင်းသားဆေးပညာရှိများနှင့် ရရှိ သလောက်သော တိုင်းရင်းဘယဆေးဝါးတို့မှာ အဘိုးအနွယ်ထိုက်တန်လှပေသည်။ ဤကိစ္စတွင် ကွယ်လွန်သူ တိုင်းရင်းဆေး ဆရာများ ဖြစ်ကြသော (၁)ပိုက်သည်ရပ်ရွာမှ မောင်သာဖြူ (၂) တာမိ(လမ္မတော်)ဘက်ရွာမှ ဦးဖြူထွန်း (၃) လမ္မတော် ညောင်ပင်လှရွာမှ ဦးငမံနှင့် ဒုက္ခသည်များနေရန် တန်းလျားများ ဆောက်လုပ်ရာ၌ ပစ္စည်းများပေးလှူကြသော ပလောင် ကုလားရွာမှ အရပ်လူကြီး အဒူကာဒါတို့အား ရောဂါပေါင်းစုံ ရနေသော သူနာပေါင်းစုံတို့ကို ကြင်နာယူယူစွာ နေရာထိုင်ခင်း ရစေရန်နှင့် ကူညီစောင့်ရှောက်ပေးခြင်းတို့အတွက် အထူးပင်ကျေးဇူးတင်ထိုက်လှပေသည်။ ဤလူမျိုးရေး အဓိကရုဏ်းကြီး အဆိုးဝါးဆုံးအချိန်သို့ရောက်ချိန်နှင့် တချိန်တည်းလိုလို၊ စစ်တွေမြို့မှ မြို့သူမြို့သားများ ထွက်ခွာသွားပြီးနောက် အုပ်ချုပ် ရေး ဟူ၍လုံးဝမရှိသော

(စာ-၈၅)

အချိန်အခါမျိုးတွင် တာဝန်အရှိဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်နေသူ အရေးပိုင် ဦးကျော်ခိုင် (အိုင်-စီ-အက်ဖ်)သည် မျိုးချစ် စိတ်ရှိသော ဝံသာနုပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သော်လည်း ကာလပျက်ခါနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသဖြင့် အခြေအနေမှန်ကို မသုံးသပ်မိဘဲ စိတ်ကိုမထိန်းသိမ်းနိုင်သောကြောင့် သေရက်ကို အဖော်သဖွယ်ပြုလုပ်ပြီး ဥပဒေကို မိမိတစ်ဦးတည်း လက်ထဲ၌သိမ်းပိုက်ထားရှိခြင်းဖြင့် တိုင်းပြည်ကို အဖတ်ဆယ်ကယ်တင်နိုင်လိမ့်မည်ဟု အထင်စိတ်ကူးယဉ်နှင့် လက်နက်တပ်ဆင်ထားသော (တာဝန်ခံအုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများ စစ်တွေမြို့ကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးသွားစဉ်အခါက ကျန်ရစ် ခဲ့သော သင်္ဘောအမ်အယ်လ် လက်နက်တင်ဆောင်သော သင်္ဘောကလေးတစ်စင်းဖြင့် ဦးတည်ရာသို့ မရပ်မနား ခုတ်မောင်းသွားလာရင်း သခင်အသင်း သား(ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးဝင်များကို အစိုးရပိုင်းက သခင်ဟုအမည်ပေး၍ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်) များရှိမည်ဟု ထင်ရသောရပ်ကွက်များကို စက်သေနပ်ဖြင့် အရမ်းကာရော ပစ်ခတ်စေသောကြောင့် အပြစ်ကင်းမဲ့သော ကျောက်တော်မြို့အပိုင် သင်းဂနက်ရွာသား အရပ်သူအရပ်သား မြောက်များစွာတို့ အော်လီဝွန်အမြောက်

(စာ-၈၅)

ငယ်၏ ဒါဏ်ချက်နှင့် သေဆုံးကြရသည်။ လူနေအိမ်အတော်များများလည်း ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ သရေချောင်း ထိပ်ဝပြင် ဘုန်းကြီးကျောင်းကိုလည်း သခင်များ ပုန်းအောင်းနေကြသည်ဟု အထင်နှင့် ပစ်ခတ်၍ ကျောင်းအတော်ပျက် စီးခြင်းခံရသည်။ ထို့ပြင်လည်း အရေးပိုင် ဦးကျော်ခိုင်သည် ရခိုင်ပြည်၌လက်ညှိုးထိုး၍ ညွှန်ပြရန်ပင်မရှိသော သခင်များ နှင့် တိုင်းလုံးဆိုင်ရာအစည်းအရုံး ခေါင်းဆောင်များ အထူးသဖြင့် ဝတ်လုံဦးသာဇံလှနှင့် ဆရာကြီး ဦးမောင်ထွန်းဦးတို့ကို ဘမ်းဆီးရန် ဝရန်းနှင့် တလိုက်တည်း လိုက်လံရှာဖွေနေရာ သူတို့နှစ်ဦးစလုံးမှာလည်း သင်္ဘောသံကြားတိုင်း တပြေးတည်း ပြေးလျက် ရှောင်တိမ်းနေကြရလေသည်။ အကယ်၍ ဦးကျော်ခိုင်သည် သေရည်သေရက်ကို အလွန်အကျွံ မသောက်ဘဲ တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ အစည်းအရုံးဝင်များအားလည်း ယုံယုံကြည်ကြည်ရင်းရင်းနှီးနှီးဖြင့် ဆက်ဆံခဲ့မည်ဆိုပါက သူတစ်ပါး၏ လက်ချက်ဖြင့် အသေဆိုးကြီးနှင့် သေရမည်မဟုတ်ဟု မောင်ကံထူးယခုတိုင် နှမြောတသယုံကြည်လျက်ရှိနေ ၏။ ရန်သူ မဟုတ်သူတို့အား အရူးစုံးဖမ်း ဗရမ်းဗတာ အရမ်းကာရော လိုက်လံရှာဖွေရင်း မူဆလင်ဘာသာဝင်ကုလားများ နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစေ့စပ်မှုကို ပြုလုပ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆချက်ဖြင့် (၁၉၄၂)ခု မေလ(၁)ရက် (၁၃၀၄)ခု ကဆုန်လဆုတ်(၃) ရက် သောကြာနေ့ မော်လဝီမစ္စတာဇင်ဘီမာရက်ရှိရာ ဂူတာပြင်အရပ်သို့သွားရန် ပုလိပ်အရာရှိ ဦးမောင်စံလှက ဆရာဝန် ဦးအောင်သာလှ၊ အာရက်ကော်မီရှနာ (ပီအေ)()ရခိုင်မူဆလင် ဦးဘတင် မြို့ပိုင် နုရ်မာမက်၊ စစ်တွေမြို့သူဌေး ဦးရွှေသာ စသောအဖော်တစ်စုနှင့်အတူ ဘူးသီးတောင်မြို့မှ မနက်စားပြီးအချိန် အစိုးရနှစ်ထပ်သင်္ဘောပရိဂတ်စ်()နှင့် ထွက်လာရာ ဂူတာပြင်အရပ်ဆိပ်ကမ်းသို့ နေ့လည်နှစ်နာရီလောက်အချိန် ဆိုက်ရောက်လာစဉ် အရေးပိုင် ဦးကျော်ခိုင် ယုံကြည်အားထားခဲ့သော မစ္စတာဇင်ဘီ ခေါင်းဆောင်သော မူဆလင်ကုလားလူမျိုးအုပ်စုထဲမှ တစ်စုံတစ်ယောက်က ပစ်ထည့်လိုက်သော သေနတ်ကျည်ဆံထိမှန် ဒဏ်ရာရသဖြင့် ထိုအရပ်မှ ရသေ့တောင်မြို့သို့ ဆက်လက်ခုတ်မောင်းသွားရာ ညနေအချိန်တွင် ရောက်ရှိရပ်တန့်ကြသည်။ ဦးကျော်ခိုင်မှာ ရရှိသောဒဏ်ရာနှင့် ထိုအရပ်၌ အသက်ထွက်ပြီး သေကြေ ပျက်စီးလေသည်။ ဝံသာနုအမျိုးသားကောင်းတစ်ယောက် ပျက်စီးဆုံးရှုံးရသည့်အတွက် နှမြောစရာပင် သေနတ်ပစ်ခံရ ၍ ရသေ့တောင်မြို့ဘက်သို့-

(စာ-၈၆)

ထွက်ပြေးလာစဉ် ဂူတာပြင်ဆိပ်ကမ်း၌ရှိသော ပင်လယ်ကာဒယားရမ်းဟု အမည်ပေးထားသော မီးသင်္ဘော သုံးစီးအနက်မှ မစ္စတာကင်ဘီ ကိုယ်ပိုင်သင်္ဘော“ရမ်း”နှင့် နောက်မှလိုက်၍ လက်နက်မျိုးစုံဖြင့် ပစ်ခတ်ကြငြား သော်လည်း ပရိဂတ်သင်္ဘောက စက်အားသန်၍ အမြန်မောင်းနိုင်သဖြင့်သာ နောက်ထပ်အထိအခိုက်မရှိဘဲ ရသေ့တောင်မြို့သို့ ချောမောစွာ ရောက်လာနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ပီအေ ဦးဘတင်နှင့် မြို့ပိုင် နရီမာမက်တို့ ရသေ့တောင်မြို့ တွင် နောက်ချန်နေရစ် ခဲ့ကြသည်။ ဘီအိုင်အေနှင့် ဂျပန်တပ်တို့ မင်းပြား ပေါက်တောမြို့သို့ ရောက်နှင့်နေကြပြီကို-

(စာ-၈၆)

သတင်းရရှိထားသဖြင့် ထိုတပ်များ စစ်တွေသို့ ချီတက်လာကြမည်ဖြစ်ရာ လမ်းခုလပ်တွင် တွေ့လတုံသော ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့သို့သွားပြီး ဆီးကြိုသင်္ဘောပေးရန်အတွက် ထိုနေ့ညတွင်းချင်းပင် ရသေ့တောင်မြို့မှ ထွက်လာခဲ့ရာ ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့သို့ မေလ(၂)ရက်နေ့မနက်ထ အချိန်တွင် ရောက်လာကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ပုဏ္ဏားကျွန်း၌ ဘီအိုင်အေ တက်ရောက်နေပြီးဖြစ်သဖြင့် ဖြစ်ရပ်ကုန်စင်ကို တိုင်တန်းပြောပြ၍ အကူအညီတောင်းရန်အတွက် ဒေါက်တာ အောင်သာလှက သင်္ဘောမှ သမ္ဗန်ဖြင့် ဘုရားကူတို့ဆိပ်တွင် ကုန်းပေါ်သို့တက်စဉ် ဘီအိုင်အေတပ် ကင်းစောင့်က အထင်မှားပြီး ပစ်သတ်လိုက်သည့်အတွက်- နောက်ထပ်မျိုးကောင်းသားတစ်ယောက် ကျဆုံးရပြန်သည်။ ပုဏ္ဏားကျွန်း ချောင်းသည် ကျဉ်းသော်လည်း ကံအားလျော်စွာ ရေတက်ချိန်နှင့် ကြုံကြိုက်နေ၍ ချောင်းတွင်း၌ ရေပြည့်နေသဖြင့် ပြန်ထွက်ရန် သင်္ဘောကို ချောင်းဝဘက်သို့ လွယ်ကူစွာ လှည့်၍ရသောကြောင့် ထပ်မံတိုက်ခိုက်ခြင်းမှ သက်သာခဲ့ရပြီး ရသေ့တောင်မြို့သို့ အမြန်မောင်းထွက်လာရာ ထိုမြို့သို့ နေ့လည်အချိန် ရောက်ရှိလာကြသည်။ ဦးဘတင်နှင့် မာမက်တို့ နှစ်ယောက်စလုံး ရသေ့တောင်မှတဖန် ဘူးသီးတောင်သို့ ပြန်၍လိုက်လာကြသည်။ မေလ(၃)ရက်နေ့မနက် ဘူးသီးတောင် မြို့သို့ ဆိုက်ရောက်လာကြသည်။ ဦးကျော်ခိုင် သေနပ်ဒါဏ်ရာနှင့် သေပြီး သင်္ဘောပေါ်မှာပါလာကြောင်း သူ့ဇနီးဒေါ်စော ခင် မိသားစုကို အသိပေး၍ အခြားလူများကိုကား ဦးကျော်ခိုင် စစ်တွေမြို့မှာ နေရစ်ခဲ့သည်ဟု ထိတ်လန့်ခြင်းမဖြစ်ကြစေ ရန်အတွက် သတင်းလွှတ်ထားသည်။ ဘူးသီးတောင်မှ အတော်ဝေးကွာသောနေရာ၌ သင်္ဘောကို ရပ်တန့်ထားခဲ့သည်။ အလောင်းမှာ သင်္ဘောပေါ်မှာပင် ပုတ်ပွလျက်ရှိနေ၍ ဖန်ဆေးရည်ပက်ဖျန်းထားပြီး မကြာမှီအတွင်း အလောင်းကို လေးလံသောအရာဝတ္ထုများနှင့် ချီနှောင်၍ ယင်းမဈေးအနီးမြစ်အလယ် ပင်လယ်ရေထဲတွင် ပစ်ချမြှပ်နှံလိုက်တော့သည်။

မေလ(၅)ရက်နေ့လောက်တွင် ကရီချနာမီးသင်္ဘောနှင့် ရှေ့နေဦးအောင်ထွန်း ဒေါက်တာသာခိုးအောင်တို့ ခေါင်းဆောင်သော အဖွဲ့ငယ်တစ်ခုသည် စစ်တွေမြို့၌ကျန်ရှိနေသေးသော အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်ကို သတင်းပေးပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး အတွက် အကူအညီတောင်းရန် သွားကြသေး၏။ ထိုမှာ စစ်ဗိုလ်ကပ္ပတိန်ဌေးကို တွေ့၍ အကျိုးအကြောင်းကို ပြောခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သူတို့ကိုယ်တိုင်က မြို့ကိုစွန့်၍ အပြီးပိုင်ထွက်ခွာသွားရမည့်အခါနှင့် ကြုံကြိုက်နေ၍ ဘယ်လိုမှ အကူအညီ ပေးနိုင်ရန် အကြောင်းမရှိတော့ပြီဖြစ်သဖြင့် ပြန်သွားရန် အကြံပေးတိုက်တွန်းသည့်အတွက် စစ်တွေမြို့မှ-

(စာ-၈၆-က)

ဘူးသီးတောင်သို့ ၎င်းနေ့ညတွင်းချင်းပင် ပြန်လာကြသည်ဟု သိရသည်။ စစ်တွေမြို့တွင် ပြုလုပ်စရာရှိသည့် ကိစ္စတို့ကို (ဖျက်ဆီးစရာရှိသည်တို့ကို ဖျက်ဆီးပစ်ရန်အတွက်ဟု ယူဆသည်) ပြုလုပ်ရန် ကျန်ရှိနေသော စစ်တပ်စုနှင့်တကွ ဆိုင်ရာလူစုအားလုံးပင် မေလ(၆)ရက်နေ့တွင် အလျင်အမြန်ထွက်ခွာသွားကြလေသည်ဟုလည်း ထပ်မံသိရပြန်သည်။

(စာ-၈၆-က)

မှတ်ချက်။ ။ စစ်တွေမြို့ကို စွန့်လွှတ်၍ အချိန်မရွေး အပြီးအပိုင် ထွက်ခွာသွားနိုင်ရန်အတွက် အဆင်သင့်ရှိစေရန် အမိန့်ပေးထားပြီး နောက်ဆုံးကျန်ရှိနေသော ()မော်တော်သင်္ဘောနှင့် အထက်ဖော်ပြထားသောလူစု ()အိန္ဒိယ ဘက်သို့ အနီးဆုံးမြို့ဖြစ်သော စစ်တကောင်းမြို့သို့ ဆုတ်ခွာသွားကြသည်ဟု ယူဆရသည်။ စစ်တွေမြို့မှ အရပ်သားအုပ်ချုပ်ရေး ဆုတ်ခွာသွားစဉ်အခါက ကျန်ရှိနေခဲ့သော အော်လီဂွန်အမြောက်ငယ်နှင့် စက်သေနတ် လက်နက်မျိုးစုံ တပ်ဆင်ထား သည့် ရေတပ်သုံး (M-L)နှင့် ()နှစ်စင်းအနက် ရလွယ်ရာသင်္ဘောကို အသုံးပြု၍ နေရာတကာ မြစ်ချောင်းရှိရာ ဒေသတလျှောက်တွင် သခင်အဖွဲ့ဟု ထင်ရသောအုပ်စုကို (တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်း သား အစည်းအရုံးဝင်များကို သခင်အဖွဲ့ဝင်များဟု တထစ်ကျစွပ်စွဲယူဆထားသည်။) နှိမ်နင်းရန်အတွက် အရေးပိုင် ဦးကျော်ခိုင်သည် လှည့်လည်သွားလာလှုပ်ရှားလျက်နေခဲ့သည်။ အသုံးပြုနေသော (M-L)နှစ်စင်းအနက် တစင်းကို ဘီအိုင်အေနှင့် ဂျပန်စစ်တပ် စစ်တွေမြို့ကို သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် ချီတက်လာစဉ် တွေ့ရှိ၍ ပစ်ခတ်နှစ်မြှုပ်လိုက်သည်ဟု သတင်းရခဲ့သည်။

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၁၉

မှတ်ချက်။

။ (၉၁)ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးခေတ်အခါက လွှတ်တော်အမတ်ဟောင်း မော်လဗီတင်တီမာရကံ သည် မောင်ကံထူးနှင့် အလွန်ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူ့အား ဂျပန်စစ်တပ်က ဘမ်းဆီးချုပ်နှောင်ထား သဖြင့် ကာလတော်ကြာ ဆင်းရဲခဲခဲ့ရသည်။ မောင်ကံထူးရှေ့နေ ဘင်္ဂလားဦးအောင်ထွန်းဦးတို့ ကူညီမှုဖြင့် ဘမ်းဆီးထား ခြင်းမှ လွတ်လာသည့်အခါ မော်လဗီတင်တီမာရကံက အိုင်စီအက်စ် ဦးကျော်ခိုင်အား ဂူတာပြင်ဆိပ်ကမ်းတွင် သူပင်ပစ် သတ်လိုက်သည်ဟု အလွန်ယုံကြည်ရင်းနှီးသော မိတ်

(စာ-၈၆-ခ)

ဆွေတဦးဖြစ်ခြင်းကြောင့်တို့ကို တိတ်တိတ်ပြောပြ၍ သိရသည်။ သူ့ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပစ်သတ် လိုက်သည် သို့မဟုတ် သူစေခိုင်းချက်အရ တခြားသူတစ်ယောက်က ပစ်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်မှာ မရှင်းပေ။ ကြားဝါလို၍ ပြောခြင်းလည်းဖြစ်နိုင်၏။ သို့ရာတွင် သက်သေအထောက်အထား တစုံတရာပြစရာမရှိ၊ ၎င်းပြင်ယုံကြည်စိတ်ချရသည်ဟု သော သဘောထားဖြင့် ()သူ၏အတွင်းရေးကို ထုတ်ဖော်ဝန်ခံထားသည့်အတွက် မောင်ကံထူးသည် ဤကိစ္စကို ယခုတိုင် ရေငုံနေရတော့သည်။

မင်းမဲ့စိုးမဲ့တရားမဲ့ လွှမ်းမိုးလာသော အချိန်ကာလသည် ဘာသာမျိုးခြား တိုင်းတပါးသားတို့ ရခိုင်မြေပေါ်မှ ကင်းကွာသွားစေရန် ထိုလူမျိုးတို့အား သတ်ဖြတ်သုတ်သင်မောင်းနှင်ထုတ်ပစ်ရမည့်အကောင်းဆုံးသော-

(စာ-၈၆-ခ)

အချိန်ပင်တည်းဟူသော အတွေးအခေါ်နှင့် မင်းပြားမြို့ ဦးသိန်းကျော်အောင် မြို့ဟောင်းမြို့ ဦးထွန်းလှအောင်၊ မင်းပြားကြက်မကျေရွာသား ဦးကျော်ယတို့က အလွဲလွဲအမှားမှာ ဦးဆောင်မှုပေးလိုက်ခြင်းသည်ပင်လျှင် ဤမျှကြီးမား ကျယ်ပြန့်လှစွာသော သွေးချောင်းစီးသတ်ဖြတ်ပွဲကြီးဖြစ်ပွားရခြင်း အကြောင်းရင်းပင်တည်း။ ဤလူသတ်ပွဲ လူမျိုးရေး အဓိကရုဏ်းကို မင်းပြားမြို့နေ လက်မရွာ မူစလင်များက အကြိမ်းဖတ်စတင်၍ ဖန်တီးခဲ့ပြီးနောက် ဦးသိန်းကျော်အောင် တို့ လူစုသည် ရွာစဉ်တလျှောက် အကြိမ်းဖတ်ခဲ့ပြီးလျှင် ၎င်းတို့နှင့်အတူ ၎င်းတို့တပ်သားများကိုပါ ခေါ်ယူခဲ့၍ မဟာမုနိ ဘုရားပရဝုဏ်အတွင်းသို့ ချီတက်ရောက်ရှိနေစဉ် မောင်ကံထူး ဦးအောင်ထွန်းဦး၊ ဦးသာဇံလှ၊ ဦးခိုးခိုးတို့က ၎င်းတို့နှင့် တွေ့ဆုံမိအောင် သွားရောက်တွေ့ကြ၍ ကျောက်တော်မြို့ဟောင်း မင်းပြားအစရှိသော ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာ လူအုပ်အင်အား ကြီးမားသောဒေသတို့၌ မူစလင်ဟိန္ဒူဘာသာ-

(စာ-၈၇)

ဝင် ကုလားလူမျိုးတို့ကို သတ်ဖြတ်ညှင်းပန်း နှိပ်စက်ကလူပြုလုပ်ခဲ့လျှင် ထိုအပြုအမူတို့၏ တန်ပြန်တိုက်ခိုက်မှု ကြောင့် မူစလင်လူမျိုးအများအပြား နေထိုင်သော ဘူးသီးတောင် မောင်တော မယူကမ်း စသည့်ဒေသတို့၌ရှိသော ကုလားလူမျိုးအင်အားကောင်းသော နေရာတို့၌ ဤလူနည်းစုဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာရခိုင်လူမျိုးများတို့ကလည်း အလားတူ သတ်ဖြတ်ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ကလူပြုခြင်းကို ခံရခြင်းမှ ဧကဒိဌလွယ်နိုင်မည်မဟုတ်သည်ကို ကြိုတင်၍ တွေးဆကြည့်ကြ ရန် မောင်ကံထူးတို့လူစုက အကျိုးအကြောင်းကို စုံလင်စွာတင်ပြဆွေးနွေးလျက် ဦးသိန်းကျော်အောင် တို့လူစု၏ အတွေးအခေါ်စီမံပုံမှာ စိတ်ကူးယဉ်သက်သက်ဖြင့် မှားယွင်းနေခြင်းသာဖြစ်၍ လုံးဝမဖြစ်နိုင်ကြောင်း ထိုအကြောင်း ဖက်ဝါဒလမ်းစဉ်ကို စွန့်လွှတ်လိုက်ကြောင်းကို အတန်တန်ရှင်းလင်းဟောပြောကာ တားဆီးခဲ့ရာ ခဏတာမျှသာ အောင်မြင်မှုကို ရရှိခဲ့လေသည်။ နောက်ပိုင်းတွင်ကား ၎င်းတို့၏ အစဉ်စားဉာဏ်ကင်းမဲ့မှုကြောင့် သို့မဟုတ် ဇွတ်တရွတ် လုပ်လိုမှုကြောင့် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မီးဟုန်းဟုန်းတောက်မှု သွေးချောင်းစီးလူသတ်ပွဲကြီး ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်မှာ အလွန်ဝမ်းနည်းဘွယ်ပင်။

မြန်မာပြည်အား မဟာမိတ်စစ်တပ်က ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ချိန်တွင် ဦးကျော်ယအား ၎င်း၏တပည့်များကပင် သတ်ပစ်ကြ၍ ဦးသိန်းကျော်အောင်မှာမူ အကျဉ်းထောင်သို့ နှစ်ရှည်လတာ အပို့ခံရလေသည်။ ဦးထွန်းလှအောင် မှာမူကား ဘီအိုင်အေတပ်သားတို့၏အထင်မှားမှုကြောင့် မြို့ဟောင်းမြို့တွင် လူပုံအလယ်၌ ဗိုလ်အာဠာဝက (ဘီအိုင်အေ) ၏တပည့် တပ်သားတို့၏လုံစွပ်ဖြင့် ထိုးသတ်ခြင်းကိုခံရလေသည်။ ဝမ်းနည်းစရာပင်။ ဤလူမျိုးရေး အဓိကရုဏ်း ဖြစ်ရခြင်း၊ ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာဘက်သာလျှင် ကျူးလွန်စော်ကားခဲ့သည်ဟု တစ်ဖက်သတ်မဆိုသာပေ။ မူဆလင်ဘာသာ ဝင်တို့ဘက်ကလည်း တို့ကနန်းဆိတ်ကနန်းလုပ်၍ ၎င်းတို့ရွာ-

(စာ-၈၇)

ကို ဖြတ်သန်းသွားလာကြသော ဗုဒ္ဓဘာသာရဟန်းတော်များနှင့် အရပ်သားများကိုပါ မကြာခဏစော်ကားခြင်း၊ သတ်ပစ်ခြင်းတို့ပေါ်ပေါက်ခဲ့သဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာရခိုင်လူမျိုးတို့ဘက်မှ မခံမရပ်နိုင်အောင် တအံ့နွေးနွေး မီးခဲပြာဖုံးပမာ ဖြစ်နေခြင်းသည်လည်း အကြောင်းတစ်ခုပင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ကျောက်တော်မြို့အဝင် ဆင်အိုးပေါက်တော ပလောင်မူဆလင် ကုလားရွာသားတချို့က ဆင်အိုးလှိုင်ရွာလူကြီး ဦးစိန်ခိုင်၏သမက် ဘာသာနှင့်ကျောက်တော်မှ ဘိန်းစွဲစာရေး စိန်သာအောင် တို့အပြင် ထိုရွာဆိပ်ကမ်း၌ ဆိုက်ကပ်ထားသော ဝါးဖောင်သမားနှစ်ဦးတို့ကိုလည်း သတ်၍ စစ်ပြေး ကရင်စစ်သားအချို့ကိုလည်း သတ်၍ သေနတ်ကို ယူသည်ဟုအဆိုရှိသည်။ စုံစမ်းသိရသည်မှာ စာမျက်နှာ (၈၇)တွင် ဖော်ပြခဲ့သော လက်မရွာ အဓိကရုဏ်းမဖြစ်မီ (၄/၅)ရက်ခန့်က မြေပုံအပိုင် ကတ်ရွာ၊ ချောင်းကြီးရွာ မူဆလင်ဘာသာ ဝင်ကုလားများက အင်အားပြည့်အနေနှင့် သေနတ်ပစ်ဖောက်ကြသည့်အတွက် အနီးအနားရှိ ရခိုင်ချောင်းကြီးရွာမှ ရခိုင်ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်များ လန့်ဖြန့်ပြေးလွှားကြသည့်အတွက် ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဘက်ကလည်း တန်ပြန်အင်အား ပြကြရာမှ စတင်ဖြစ်ပွားလာသော အဓိကရုဏ်းတွင် ချောင်းကြီးရွာသား ဦးဘိုးသာတို့ ညီအစ်ကိုသုံးယောက်စလုံး သေဆုံးရပြီး နောက် ထိုအဓိကရုဏ်း ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည် ထိုဒေသတွင် ရက်ချောင်းရွာတိုက်ပွဲ အလွန်ကြီးခဲ့သည်။ ထိုနောက် ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ကြာအင်းတောင်ရွာ အစည်းအဝေးတွင် ဦးသိန်းကျော်အောင်ကို အာဏာရှင် မြှောက်လိုက်သည်အချိန်ကစ၍ ၎င်းလူသည် အသိဉာဏ်ကင်းမဲ့သော မိုက်ရူးရဲအလုပ်ကို-

(စာ-၈၈)

အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဝမ်းနည်းကြေကွဲဘွယ်ရာဖြစ်အောင် တနယ်လုံးအနှံ့ ဖန်တီးခဲ့လေသည်။
မှတ်ချက်။။ ဦးသိန်းအောင်ကျော်၊ ဦးကျော်ယ၊ ဦးထွန်းလှအောင်တို့သည် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲရာမှ မှားယွင်းစွာပြုလုပ်မိခဲ့ကြငြားသော်လည်း မျိုးချစ်စိတ်ထက်သန်ခြင်းကို ထင်ရှားစေသော အခဏ်းတစ်ခု ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ အလားတူပင် မူဆလင်ကုလားဘက်မှာလည်း ရှိပေအံ့မည်။

ရှေ့ကဖော်ပြခဲ့သည့် ကုလားရခိုင်အဓိကရုဏ်း ပြင်းထန်ခဲ့ကြောင်း အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သလို အရေးပိုင် အိုင်စီအက်စ် ဦးကျော်ခိုင် သေရပြီးနောက် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော အခြင်းအရာကို အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြရအံ့မည် ထိုအချိန် ကာလက ဘူးသီးတောင်မြို့၌ အင်္ဂလိပ်အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရ ရှိနေသေးသည်ဟု ဆိုလောက်ရုံကား ရှိနေသေး၏။ မောင်တောမြို့နယ်သို့ ဩဇာအာဏာလွှမ်းခြင်း မရှိတော့ပြီ။ တိုက်နယ်မှ မူဆလင်ခေါင်းဆောင်များသည် ရခိုင်များကို စတင်တိုက်ခိုက်ရန်-

(စာ-၈၈)

အတွက် လက်နက်များ စုဆောင်းကြ၏။ စစ်တွေမြို့မှ ပြေးလာကြသော ရာဂျုံပုတ်စစ်သားစစ်ပြေးများအား ၎င်းတို့အကြိုက်ကို ကျွေးမွေးပေးကမ်း၍ ငှားရမ်းစုဆောင်းထားကြလျက် လက်စားချေရန်အတွက် အသင့်စီစဉ်ပြင်ဆင်ပြီး လျှင် မောင်တောမြို့နယ်၌ မူဆလင်ကုလားများသည် ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာလူမျိုးများ နေထိုင်ကြသောကျေးရွာများကို မီးရှို့ ဖျက်ဆီးလူသတ်ကြသည့်အတွက် သူတို့၏ရပ်ရွာများကို စွန့်လွှတ်ထွက်ပြေးကုန်၏။ ထွက်မပြေးနိုင်ဘဲ ကျန်ရှိနေကြသော ရခိုင်အမြောက်အမြား သတ်ဖြတ်ညှင်းဆဲခြင်းကို ခံကြရ၏။ ရခိုင်အမျိုးသား အမျိုးသမီးမြောက်များစွာမှာ ဘူးသီးတောင်မြို့ သို့ ထွက်ပြေးကြသော်လည်း မရောက်နိုင်ကြ၍ တောကြိုတောင်ကြား-

(စာ-၈၉)

များ၌ မွတ်သိတ်ဆာလောင်စွာဖြင့် ပုန်းလျှိုးခိုအောင်းနေကြရ၏။
ဘူးသီးတောင်မြို့ကိုကား ထိုအချိန်အထိ လက်နက်ခဲယမ်း မီးကျောက်အပြည့်အစုံနှင့် ကုလားရန်ကို နှိမ်နင်းစွာ တွန်းလှန်နေကြရ၏။ ဘူးသီးတောင်မြို့၌ ကျန်ရှိနေသေးသော ပုလိပ်များနှင့် အရပ်သား လက်နက်ကိုင်များသည် ကျွမ်းကျင်သော လက်နက်ကိုင်များဖြစ်သဖြင့် မူဆလင်ကုလားများဖက်မှ အကျအဆုံးများစွာနှင့် နောက်ဆုတ်ပြေးကြရ၏။ ဤအချိန်တွင် စစ်တွေမြို့၌ ဘီအိုင်အေတပ်နှင့် ဂျပန်တပ်များ ရောက်ရှိစခန်းချနေပြီးဖြစ်၍ ဘူးသီးတောင်ကာကွယ်ရေး မှူး(P.W.D)ပီဒဗလျူဒီဌာနမှ အိုဗာစီယာ()ဦးအောင်ထွန်းဦးနှင့် ဆရာတော် ဦးပညာသီဟတို့ စစ်တွေမြို့သို့ သွားရောက်ပြီး ဘီအိုင်အေတပ် ဗိုလ်မှူးရန်အောင်ထံ အကူအညီတောင်းခံကြသောအခါ ဗိုလ်မှူးညွန့်နှင့် ဗိုလ်ရန်နောင် ခေါင်းဆောင်သောတပ်သား (၂၅) (၃၀)ခန့်ပါဝင်သော တပ်စုကလေးတစ်စုကို ဘူးသီးတောင်မြို့သို့ စေလွှတ်၍ ရောက်လာကြသည်။

မောင်တောမူဆလင်များသည် ရေမှုတ်တဖက် မီးစတဖက်စနစ်ကို စတင်အသုံးပြုကြလေ၏။ ရောက်ရှိလာ

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၂၁

သော တပ်အင်အား မြို့အခြေအနေ စသည်တို့ကို အကောက်ဉာဏ်ဖြင့် တိတ်တဆိတ် လျှို့ဝှက်၍ တမျိုး၊ မိတ်ဖွဲ့၍ တနည်း စုံစမ်းထောက်လှမ်းသတင်းစုဆောင်းကြခြင်းကို ပြုလုပ်ကြလေသည်။ ရောက်ရှိလာသော စစ်ဗိုလ်ကလေးများအား ကြက်ဥ နွားနို့ စီးကရက်အစ အစားအသောက်လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများကို ကမ်းလှမ်းပေးပို့ကြ၏။ စေ့စပ်ရေးဖြင့် ကြေအေးရန် လိုလားသလို အမူအရာများကို ပြုကြ၏။ ဖြားယောင်းသွေးဆောင်ကြ၏။ ဘူးသီးတောင်နယ် ချွတ်ကရာရွာ၌ စစ်-

(စာ-၈၉)

ဘေးရန်မှ ခိုလှုံတည်းခိုနေကြသော ရခိုင်မူဆလင်ဘာသာဝင် ဦးဖိုးခိုင် ဦးယာဆိန်းတို့ကလည်း စေ့စပ်ဆွေးနွေး ရန် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်ပေးကြသည်ဟု အဆိုရှိခဲ့သည်။ ဘီအိုင်အေတပ် ဗိုလ်ရန်အောင်မှအစ အောက်ဗိုလ်များမှာ ရခိုင်တိုင်းသို့ ဝင်လာစကပင် သတင်းမှန်ကိုမရရှိ-

(စာ-၈၉)

ကြလေသဖြင့်၊ ကုလားရခိုင်အဓိကရုဏ်းနှင့် ပတ်သက်၍ လူမျိုးရေးစိတ်ဓာတ်ပြင်းထန်မှုကြောင့် ရခိုင်များက ရန်စ၍သာလျှင် ရခိုင်ကုလားအဓိကရုဏ်းဖြစ်ရသည်ဟု တဘက်သတ်ယုံကြည်နေကြသော ဘူးသီးတောင်မြို့သို့ ရောက်ရှိ လာသော တပ်ဗိုလ်များကလည်း မူဆလင်များကို ရခိုင်များထက် ပိုမိုယုံကြည်ကိုးစားလာကြဟန်ရှိသည်။ ရခိုင် ခေါင်းဆောင်များ၏ အကြံပေးစကားများကို လေးစားခြင်းမရှိကြ၊ မူဆလင်တို့၏အယုံသွင်းခြင်းများကို တကယ် ထင်မှတ်ပြီး စေ့စပ်ကြေအေးရန် အလေးပေးကြိုးစားကြ၏။

တနေ့တွင် မောင်တောမှ စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေး ရှေ့ပြေးထမင်းလက်ဆုံစားရန် ဖိတ်ခေါ်ချက်အရ ဘီအိုင်အေ ဗိုလ်ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးသည် မောင်တောသို့သွားရန် စီစဉ်ရာ ရခိုင်ခေါင်းဆောင်များက မသွားရန် အမျိုးမျိုးသတိပေးထား သော်လည်း နားမဝင်ခဲ့။ အရေးမယူကြဘဲ ရခိုင်ခေါင်းဆောင်များကိုပင် မခေါ်ကြဘဲ၊ ၎င်းတို့နှစ်ဦးသည် သေနပ်ကိုင် လေးမြို့ချောင်းဒေသမှ ရခိုင်တပ်သားကလေးတဦးနှင့် ကားမောင်းသမား ရာဇဝတ်အုပ် ဦးမောင်ကြီး၏သား မောင်စောသာတို့ကို ခေါ်ဆောင်၍ မောင်တောမှ မူဆလင်တို့ ဖြားယောင်းရာသို့ ရခိုင်ခေါင်းဆောင်များ၏စကားကိုပင် နားမထောင် မပြောပလောက်သောလက်နက်အနည်းငယ်နှင့် မောင်တောသို့ လိုက်ပါသွားကြလေသည်။

ဦးဖိုးခိုင်၊ ဦးယာဆိန်း၊ မစ္စတာတင်ဘီမာကတို့ကား ဘလွတ်ရွာမှတဆင့် မောင်တောသို့ သွားကြလေသည်။ မောင်တောမြို့ဝင် စရာဇဘီအရပ်တွင် မူဆလင်အမြောက်အများက ဧည့်ခံကြိုဆိုကြ၏။ ယင်းနေရာ၌ပင် ဘီအိုင်အေ ဗိုလ်များက ချစ်ကြည်ရေးမိန့်ခွန်းများပေး၍ မိန့်ခွန်းများပေးပြီးနောက် ထမင်းစားရန် ဦးဖိုးခိုင်တို့နှင့် အတူတူပင် အသင့်ပြင်ထားသောနေရာသို့ ထွက်လာကြရာ၊ ရောက်ရှိလာသောမူဆလင်များသည် တားမရလောက်အောင် ဗိုလ်များ အား ဝိုင်းဝန်းလာကြပြီး အသင့်ပါသော တုတ်များဖြင့် ရိုက်နှက်ကြကုန်၏။

ကားမောင်းရခိုင်ကလေးကမူ၊ ကုလားများ ဝိုင်းလာစကပင် အမူအရာကို မသင်္ကာသဖြင့် လူအုပ်ကြားမှ တိုးခွေ၍ ထွက်ပြေးသဖြင့် လွတ်မြောက်လာလေသည်။ ကျန်သုံးယောက်တို့၏အလောင်း အစအနကိုပင် မတွေ့လိုက်ရပေ။ ဦးဖိုးခိုင်၊ ဦးသာစိန်တို့လူစုကား နောက်တနေ့မှ ဘူးသီးတောင်သို့ ရောက်လာကြလေ၏။ သူတို့ကမူ ခင်မင်သူတချို့က အတွင်းလ ဆွဲငင် အကာအကွယ်ပေးပြီး ကယ်ဆယ်ထားလိုက်သဖြင့်သာ လွတ်ထွက်လာရသည်ဟု ပြန်ပြောကြသည်။

ဘီအိုင်အေ ဗိုလ်ကလေးများ အသတ်ခံရ၍ ဗိုလ်ရန်အောင်ကိုယ်တိုင် တပ်စုကလေးတစ်စုနှင့် လာရောက်ပြီး ထောက်လှမ်းစုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်းကိုပြုသော်လည်း အကျိုးမထူးချေ။ ဦးဖိုးခိုင်၊ ဦးသာစိန် မစ္စတာကင်ဘီတို့ကို ဘမ်းဆီး ထားခြင်းသာပြုသည်။ လက်သည်တရားခံကိုကား မသိရချေ။ သူလျှို့ပြုလုပ်သူ အယုံအကြည်မရှိဟု အထင်ခံရသူ မွတ်ဆလင်အချို့ကိုကား စင်တင်၍ လှံစွပ်နှင့် ထိုးသတ်သည်ဟု ကြားရ၏။

(စာ-၉၀)

ဘူးသီးတောင် သင်္ဘော နှစ်မြှုပ်ခြင်း

(၁၉၄၁-၄၂)ခုနှစ် ဗြိတိသျှအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးကို ပြိုကွဲအောင် ဂျပန်နှင့်ပူးပေါင်း၍ တော်လှန်တိုက်ခိုက် ပြီး ဗမာပြည်မှ မောင်းထုတ်ရန် ဘီအိုင်အေတပ်ကို သာလွန်တိုတောင်းသောအချိန်အတွင်း ဖြစ်ကတတ်ဆန်း စုရုံးဖွဲ့စည်းခဲ့ရ သည့်အတွက် အမြဲတမ်းစစ်တပ် ()စနစ်တကျ စည်းကမ်းကလေးရှိအောင် ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်ရန်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၂၂

မလွယ်ကူသဖြင့် (၁၉၄၂)ခုနှစ် ဇူလိုင်လအတွင်း ထိုတပ်တစ်ခုလုံးကို ဂျပန်စစ်သေနာပတိ၏အမိန့်ဖြင့် ဖျက်သိမ်းလိုက်ရကြောင်းကို မောင်ကံထူးအား ဗိုလ်ရန်အောင်က ဝမ်းနည်းပက်လက် ဖြစ်ကြောင်းကုန်စင်ကို ပြောပြ၍ သိရသည့်အတွက် များစွာစိတ်မကောင်းဖြစ်ခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် မကြာမီကာလအတွင်း အတော်အင်အားကြီးမားသော ဗမာပြည်ကာကွယ်ရေးတပ် (ဘီဒီအေ)တစ်ခုကို ပိုမိုစနစ်တကျစွာ ဖွဲ့စည်းလိုက်လေသည်။ ၎င်းတပ်ကို ထိုနှစ် ဩဂုတ်လလောက်မှာ ဗမာအမျိုးသားတပ်၊ (ဘီအင်န်အေ)အမည်ဖြင့် အစားထိုး၍ ဗိုလ်မှူးနေဝင်းကို ကာနယ်အဆင့်အတန်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကို မေဂျာဂျင်နရယ်လ်အဆင့်အတန်းနှင့် စစ်ဘက် ဆိုင်ရာဌာနဝန်ကြီး ()အဖြစ် ဖြင့်လည်းကောင်း ခန့်ထားလိုက်လေသည်။

ဤအတောအတွင်း အထက်ပါမှတ်ချက်၌ ဖော်ပြခဲ့သလို ဘီအိုင်အေ တပ်ကို ဖျက်သိမ်းရေးအတွက် ရန်ကုန်မြို့သို့တပ်ကို ရုပ်သိမ်းပြန်လာရန် ဗဟိုရုံးမှ အမိန့်ရောက်လာသဖြင့် ဘူးသီးတောင်ရှိ ဘီအိုင်အေတပ် စစ်တွေမြို့သို့ပြန်ရန် စီစဉ်ခြင်းကို ပြုလုပ်ရလေသည်။

ဘီအိုင်အေတပ် ရုပ်သိမ်းရန်သတင်းကို ကြားလိုက်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ဘူးသီးတောင်တမြို့လုံး တုန်လှုပ်ခြောက်ခြားသွားကြသည်။ ပြေးရန်လမ်းပေါက်ကို ရှာကြကုန်၏။

(စာ-၉၁)

ဘူးသီးတောင်ဆိပ်ကမ်းတံတား၌ သင်္ဘောနှစ်စင်းရှိ၏။ သင်္ဘောတစင်းပေါ်တွင် ဘီအိုင်အေတပ်သားများ သက်သက်ကိုသာ တင်ဆောင်ယူပြီး ကျန်တစင်းတွင် အရပ်သူအရပ်သားများ ဆန့်သလောက် သယ်ယူသွားမည်။ ကုန်ပစ္စည်းများ မတင်ဆောင်ရဟု သက်ဆိုင်ရာ ကြေငြာလေသည်။

မြို့သူမြို့သားများမှာ အလွန်ကြောက်လန့်ရကား ယူနိုင်သရွေ့ ရွှေငွေပစ္စည်းလောက်ကို ယူကြပြီး တားမနိုင်ဆီးမရ သင်္ဘောပေါ်သို့ အတင်းတိုးခွေတက်ရောက်ကြကုန်၏။ ဦးရေ ၂၅၀/၃၀၀လောက်သာ ဆန့်သောသင်္ဘောတွင် အဆမတန် တရုံးရုံးတိုးခွေတက်နေမှုကြောင့် သင်္ဘောသည် တဘက်သို့စောင်းသွားရာ သင်္ဘောကို ချည်နှောင်ထားသော ကြိုးကို ဓားဖြင့်ခုတ်ကြပြီးလျှင် ဘီအိုင်အေ တပ်သားတင်သင်္ဘောသည် အတင်းစက်နိုးထွက်ခွာ သွားလေသည်။ အရပ်သားတင်သင်္ဘောကား ကြိုးကိုဖြတ်လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ရုတ်တရက်တဘက်သို့ စောင်းပြီး ချက်ချင်းနစ်မြုပ်သွားလေ၏။ မပြောပလောက်သော လူဦးရေ (၄၀/၅၀)ခန့်သာ အသက်ဘေးမှ ချမ်းသာရာရကြပြီး-

(စာ-၉၁)

ကျန်လူများစွာတို့မှာ သင်္ဘောနှင့်တပါတည်း နစ်မြုပ်သွားကြလေသည်။

နောက်တနေ့တွင် တမြို့လုံးတိတ်ဆိတ်လျက်ရှိနေသည်ကို တွေ့ရသဖြင့် မူဆလင်များသည် လက်နက်များဖြင့် မြို့ထဲသို့ဝင်ရောက်ကာ တွေ့ရှိသော ရခိုင်အမျိုးသားများကို သတ်ဖြတ်ညှင်းဆဲကြပြီး အမျိုးသမီးများကိုမူ ဖမ်းဆီး၍ယူသွားကြ၏။ အမျိုးသမီးအချို့ကိုကား အတင်းအဓမ္မပေါင်းသင်း အိမ်ထောင်ပြုကြလေသည်။

(စာ-၉၂)

ရခိုင်မှ ခွဲထွက်လိုကြသူများ

ရခိုင်ပြည်မှခွဲထွက်၍ တတ်နိုင်လျှင် ပါကစ္စတန်နှင့် ပူးပေါင်းလိုသော သို့တည်းမဟုတ် ရခိုင်ပြည်တွင် သီးခြား မူဆလင်ပြည်နယ်ထူထောင်လိုသော မူဆလင်နိုင်ငံရေးသမားတို့၏ ပရိယာယ်ဆင်ခြင်းမျှသာဖြစ်သည်ကို အောက်တနေရာတွင် ဖော်ပြလတ္တံ့သော မူဂျာဟိဒ်ကောင်စီဥက္ကဋ္ဌထံမှ မောင်ကံထူးသို့ တိုက်ရိုက်ပေးသောစာကို ဘတ်ရှုခြင်းအားဖြင့် သိနိုင်ပေလိမ့်မည်။ စစ်တွေခရိုင် မောင်တောဘူးသီးတောင်မြို့နယ်များမှ အရွေးခံရသည့် လွှတ်တော်အမတ်များဖြစ်သော မစ္စတာအပ္ပဒုဂါဖာမစ္စတာလတန်အာမက်တို့သည် စစ်တွေခရိုင်အနောက်ဘက်ကို သီးခြားခွဲထုတ်၍ သီးသန့်နယ်မြေတစ်ခု အဖြစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးရခိုင်ရန် သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ထိုးပေးပါဟု ဝန်ကြီးမောင်ကံထူးထံသို့ ချဉ်းကပ်အရေးဆို ကြငြားသော်လည်း ငြင်းပယ်လိုက်သည့်အတွက် ဝန်ကြီးမောင်ကံထူး၏သဘောထားကို များစွာ မကြေမနပ်ဖြစ်ကာ ထပ်မံ ကြိုးစားကြသေး၏။ အထမမြောက်ခဲ့ချေ။

(စာ-၉၃)

ဥပဓ်စေတီဦးပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

(၁၉၄၂)ခုနှစ် ဧပြီလကုန်လုနီးနီး နောက်ဆုံးအပတ်တွင် ဗိုလ်ရန်အောင် အုပ်ချုပ်သော ()ဗမာ့တပ်မတော် မင်းပြားမြို့သို့ ရောက်နေပြီး စစ်တွေမြို့သို့ချီတက်မည်ဖြစ်၍၊ ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့၌တွေ့ဆုံနိုင်အောင် အချိန်မှီလိုက်လာကြရန် ဦးသာဇံလှထံမှ သတင်းပေးပို့လိုက်သဖြင့် မော်တော်ဘုတ်တစ်စင်းဖြင့် ဆရာကြီးဦးအောင်ထွန်းဦး၊ ဦးစံထွန်းအောင်၊ ဦးထွန်းဝင်း၊ ဦးအောင်ထွန်းမြ၊ ဦးအောင်ကျော်ထွန်းနှင့် ဦးချီးဦးတို့ ကျောက်တော်မှ ညနေ ၆နာရီခန့်တွင် ထွက်လာခဲ့ကြ သည်။ ထိုအချိန်တွင် မောင်ကံထူးမှာ ယိုးဒယားချောင်းဒေသသို့ ကုလားရခိုင်အဓိကရုဏ်းငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတရားဟော ခရီးထွက်နေခိုက်နှင့် ကြုံကြိုက်နေသဖြင့် သူတို့တပါတည်းခေါ်ယူရန်အတွက် ပန်းဖဲချောင်းရွာသို့ဝင်၍ ခေါ်ယူပြီးပြန်ထွက် လာကြရာတွင် မိုးလင်းသော်လည်း ယိုးချောင်းဝသို့ မရောက်နိုင်ကြ။ သို့နှင့် ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့သို့ အချိန်မှီရောက်နိုင်ရန် အတွက် ဆရာကြီးအောင်ကျော်ထွန်း၊ အောင်ထွန်းမြ၊ ဦးချီးဦးတို့က ဆားငံကန်ရွာမှတဆင့် ကျောက်ဆိတ်ရွာတို့ကို ဖြတ်လျက် ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့သို့ ဖြတ်လမ်းမှ ခြေလျင်သွားကြလေသည်။ ကျန်တစ် နံနက် (၁၀)နာရီခန့်တွင် မော်တော်ဘုတ် နှင့် ရောက်လာကြ၏။ ယင်းအချိန်တွင် (ဘီအိုင်အေ)ဗမာ့တပ်မတော်ကား ပုဏ္ဏားကျွန်းမှ မိုင်တိုင်(၁၀)ကျော်လောက် ကွာဝေးသောအမြင့်ကျွန်းသို့ ချီတက်သွားလေပြီး တင်ကြိုသွားနှင့်သော ဦးသာဇံလှတို့ လူစုသည်လည်း စစ်တပ်နှင့်အတူတူ ပင် အမြင့်ကျွန်းရွာသို့ လိုက်သွားသည်ဟု သိရသည်။ ဦးပေါ်ထွန်းအောင် ကုမ္ပဏီပိုင် “ပေါ်”အမည်ပေးထားသော မော်တော်ဘုတ်ဖြင့်ပင် ထိုရွာသို့လိုက်သွားကြ၏။ ထွန်းဝင်းနှင့် အောင်ကျော်ထွန်းတို့က ပုဏ္ဏားကျွန်းမှ ကျောက်တော်သို့ ပြန်သွားကြလေသည်။

(စာ-၉၉)

မောင်ကံထူးတို့လူစု အမြင့်ကျွန်းရွာသို့ ဆိုက်ရောက်သည့်အချိန်ကစ၍ မော်တော်ဘုတ်ကို အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ ရဲဘော်များကို အစောင့်ချ၍ ထိန်းသိမ်းထားလိုက်တော့သည်။ (ဘီအိုင်အေ)ဗမာ့တပ်မတော်ကား စစ်တွေမြို့သို့ ဆက်လက် ချီတက်သွားလေပြီဖြစ်၍ အမြင့်ကျွန်းရွာတွင် ရခိုင်တစ်ရပ်ကပြား ()သခင်အမည်ခံ မောင်မြ(ဘက်ကမန် ဦးကျော်ဇံ ဦး စပါးစက်မှ-တရုတ်လက်သမားဆရာကြီး၏သား တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားသမဂ္ဂအလုပ်အမှုဆောင်)ကြီးမှူးသော ရခိုင် တိုင်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့် သူတို့အသိုင်းအဝိုင်းကိုသာ တွေ့ရ၏။ ၎င်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တွင် မောင်မြက မဟာမင်းကြီး အခေါ်ခံ တိုင်းအုပ်ချုပ်-

(စာ-၉၉)

ရေးမှူးဖြစ်ပြီး အဖွဲ့၏အတွင်းရေးမှူးမှာ မြို့ဟောင်းမြို့ ရှေ့နေ ဦးအောင်ကျော်၏ညီ မောင်ကျော်စံဖြစ်၏။ ကျမ္မာရေး၊ ပညာရေးစသည်ဖြင့်လည်း ဌာနမှူးများ ခန့်ထားရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗိုလ်ချုပ်သောကျော်ကား၊ ကာကွယ်ရေး မှူးဖြစ်၍ ဩဇာအရှိဆုံးနှင့် ချယ်လှယ်နိုင်သူဖြစ်နေသည်ကိုလည်း သိခဲ့ရ၏။ သူသည် တပ်မတော်နှင့်အတူ လိုက်သွား သဖြင့် တို့မှာ သူကို မတွေ့ခဲ့ရပေ။ “ဘစ်မှာ ရာထူးလက်ကိုင် မရှိသော်လည်း ထိုအဖွဲ့နှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နေသည်ကို တွေ့ခဲ့ရ၏။”

ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံး ()နှင့်ပတ်သက်၍မူ မလိုလားသူတို့၏ မမှန်သတင်းပေး ထားမှုတို့ကြောင့် တပ်မတော်တာဝန်ခံများက အထင်အမြင်အယူအဆ မှားနေကြောင်းကို သိရသည်။ ကုလားရခိုင် အဓိကရုဏ်းတွင် တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးကို တရားခံအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ထိုအဖွဲ့၏ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ ဦးသာဇံလှကို ခြေချုပ်တရားခံ သဘောထားဖြင့် ဆက်ဆံကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤကဲ့သို့ အခြေအနေမကောင်းခြင်းကို တွေ့ရသဖြင့် -

(စာ-၉၉-က)

မောင်ကံထူးတို့လူစုသည် နောက်နေ့နံနက် ပြန်သွားရန်အတွက် မော်တော်ဘုတ်ကို ခဏတာမျှ သုံးခွင့်ပြုရန် တောင်းပန်သော်လည်း မလိုက်လျော့ပေ။ စစ်ရေးစစ်ရာအတွက် အသုံးပြုရန် သိမ်းဆည်းထားရသည်ဟု အကြောင်းပြ တော့သည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ အမိန့်ပြန်တမ်းအရ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်များနှင့် တခြားသူများ တို့ကိုပါ အရပ်သူအရပ်သားများတို့ အိမ်၌ နံနက်စာ ညစာ စသည်တို့ကို သီးခြားခွဲ၍ စားခွင့်မပြုချေ။ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို အရပ်မှ စုပေါင်းကျွေးသောနေရာ၌ပါ တစုတည်းစားသောက်ရသည်။ ဟင်းလုံလောက်ရန်အတွက်

နွားကိုသတ်၍ ချက်ပြုတ်ကျွေးမွေးသည်ကို တွေ့ရ၏။ ညမနက်စာ စားချိန်တွင် စိတ်နှိုးကြရ၍ ဆိုင်ရာမှ အမိန့်ပေးမှ စားကြရသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း () ချိုးနှိမ်ခြင်းကို ခံခဲ့ကြရသည်။ ဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦးကိုမူ ဦးသာဇံလှ အားမငယ်စေရန်အတွက် ၎င်းအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့်တကွ (ဘီအိုင်အေ)တပ်မတော်နှင့်ပါ ပုံမှန်ဆက်ဆံရေး သို့ရောက်အောင်လည်းကောင်း ကြိုးစားလျက် နေရစ်ရန် ထိုအရပ်၌ ချန်ထားခဲ့သည်။

(၈-၉၉-က)

အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးခြင်း

မောင်ကံထူးနှင့် ဦးသာဇံလှတို့သည် ဂျပန်စစ်သားများကို သယ်ယူသွားသော မီးသင်္ဘောဖြင့် စစ်သားများနှင့် အတူ ရောနှောကာ ဆင်းရဲခံ၍ လိုက်သွားကြ၍ (၁၉၄၂)ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၁၇)ရက်နေ့က စတင်စည်းဝေးသော ရန်ကုန်မြို့ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာဘမော်နှင့် ရခိုင်အခြေအနေကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးကြလေသည်။ ရခိုင်ပြည်အတွင်း အရပ်သားအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တွင် ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့၏ ခေါင်းဆောင်များ အထဲက အမျိုးသားကျောင်း ဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦး (ပတ္တတ်)ကို ခရိုင်ဝန်အမျိုးသား ကျောင်းဆရာကြီး ဦးဖိုးမြစိန် ကို ရာဇဝတ်ဝန် (လက်ဦးပဌမ ဦးဘစ်ကို ရာဇဝတ်ဝန်ရာထူးပေးအပ်ခဲ့သည်။ သူက မလုပ်သည့်အတွက် ဆရာကြီး ဦးဖိုးမြစိန်ကို ထိုနေရာ၌ အစားထိုးထည့်လိုက်သည်)နောက် မြို့နယ်အလိုက် ဆိုင်ရာအရာရှိများကို ရခိုင်တပြည်လုံး အတွက် အရည်အချင်းအလိုက် ထိုက်တန်သောရာထူးများကို ပေးအပ်၍ခန့်လိုက်လေသည်။ မောင်ကံထူးကိုမူကား အလံပြဘုရားလမ်း၌ရှိသော ရန်ကုန်မြို့ ဒို့ဗမာ ဆင်းရဲသားအစည်းအရုံးသခင်နုဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော ဌာနချုပ် (ဟံသာဝတီဒီမိုကရေစီကောင်စီရုံး အဆောက်အဦး)တွင် ရခိုင်ပြည်ကိုယ်စားလှယ် အနေဖြင့် ရခိုင်တိုင်း ခေါင်းဆောင်တဦး ရီဂျင်နယ်လ်လီဒါဖော်အာရက်အဖြစ် ခန့်ထားလေသည်။ ထိုနောက်ပိုင်းတွင် ရခိုင်အမျိုးသား တစ်ဦးဖြစ်သူ တရားရေးဝန်ကြီးဌာနဝန်ကြီး အမိန့်တော်ရ ရွှေနေ ဦးထွန်းအောင်၏ရုံး၌ အတွင်းဝန်ကလေးအဖြစ်ဖြင့် ခန့်ထားခြင်းခံရပြန်လေသည်။ လစ်လပ်သော ရခိုင်ပြည်ကိုယ်စားလှယ် မောင်ကံထူး၏နေရာတွင် ၎င်း၏ညီ ဦးညိုထွန်း က ထိုအစည်းအရုံး၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ သခင်နုက ဒေါက်တာဘမော်၏ အမိန့်အရ ရခိုင်တိုင်းအတွက် မဟာဗမာတိုင်းမှူး ခန့်ထားလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် တို့ဗမာဆင်းရဲသားအစည်းအရုံးကို မဟာဗမာအဖွဲ့ဟု အမည်ပြောင်းလိုက်ပြီး ဖြစ်သဖြင့်()တိုင်းခေါင်းဆောင်ခေါ်မည့်အစား မဟာဗမာတိုင်းမှူး ဟု ခေါ်တွင်စေသည်။

အထူးခရိုင်ဝန်များ ခန့်ထားခြင်း

(၁၉၄၈)ခုနှစ် လုံးဝလွတ်လပ်ရေး ရပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် ရခိုင်တိုင်း၌ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားနေသည့်အချိန် ရာထူးဝန် မောင်ကံထူးက သူ့ထံသို့ လာရောက်တိုင်ပင်ကြသော ရခိုင်တိုင်းခေါင်းဆောင်များအား ပြုလုပ်ဘွယ်ရာကိစ္စများကို အချိန် မကြန့်ကြာစေဘဲ ပြီးစီးနိုင်အောင် စစ်တွေမြို့၌ ရုံးထိုင်၍ ဗဟိုရုံးအစိုးရလူထုနှင့် နိုင်ငံရေးဝန်ထမ်း အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိ အကြားတွင် အဆက်အသွယ်()လုပ်၍ ကိစ္စကြီးငယ်များကို ရုတ်တရက် ဆောင်ရွက်ဆုံးဖြတ်နိုင်စေရန် ဌာနလက်ကိုင် မရှိ ဒုတိယဝန်ကြီး ()တဦး ရခိုင်အောင် ဝန်ကြီးချုပ်ထံ တင်ပြတောင်းခံရန် အကြံပေးခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ဦးနုအစိုးရက မျိုးချစ်ဦးကျော်ဦး၊ ဦးဘစော၊ ဦးဘလှိုင်တို့ကို စစ်တွေ၊ ကျောက်ဖြူ၊ သံတွဲခရိုင်များ အသီးသီးအတွက် အထူးခရိုင်ဝန်()ရာထူးနှင့် တန်ခိုးအာဏာကိုပါ ခန့်အပ် နှင်းလိုက်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးရာ၌ ကျွမ်းကျင်မှု ဗဟုသုတ လုံးဝမပါရှိခဲ့သော နိုင်ငံရေးနယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်ခါစဖြစ်သော လူရွယ်များသည် အမြဲတမ်းအုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဝင်ရောက်စွက်ဖက် မှုကြောင့် ရခိုင်ဘက်၌ အထူးသဖြင့် စစ်တွေခရိုင် (ရတည)ပေါ်ပေါက်လာ၍ ပြည်သူ့လွှတ်တော်အမတ် ရွေးကောက် ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရာ နေရာတိုင်းမှာ အောင်ပွဲ ခံနိုင်၍ ဖ-ဆ-ပ-လ ရှုံးခဲ့သည်။ စစ်တွေမြို့မ မဲဆန္ဒနယ်အတွက် ဖ-ဆ-ပ-လ ဒေါ်စောမြကို ရတည ဦးကျော်မင်းက အပြတ်အသတ် အနိုင်ရသွားသည်။ ဤအချိန်တွင် မောင်ကံထူးသည် ရာထူးဝန်အဖွဲ့မှ တဖန်ခေါ်ယူခန့်အပ်ခြင်းကို ခံရ၍ လူနည်းစုရေးရာဝန်ကြီးအဖြစ် စစ်တွေမြို့၌ အချိန်ပြည့်ထိုင်၍ ဗဟိုရုံးအစိုးရနှင့် လူထုအကြား ()ပေါင်းကူး လုပ်နေသောအချိန်ဖြစ်သည်။

(၈-၁၀၅)

ဂျပန်တော်လှန်ရေးစနစ်

စင်စစ်အားဖြင့် ဗမာပြည်တခြားနေရာများမှာထက်စောစွာ ရခိုင်ဘက်က (၁၉၄၅)ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၁၂)ရက်နေ့ မြန်မာသက္ကရာဇ် (၁၃၀၆)ခု ပြာသိုလပြည့် သောကြာနေ့ကပင် မြို့ဟောင်းမြို့အပိုင် ယုားတဲရွာစခန်းက စတင်တော်လှန် ခဲ့လေသည်။ တော်လှန်ရေးကိစ္စလုပ်ငန်းတွင် အထစ်ငေါ့နည်းနိုင်သမျှနည်း၍ ဤဂျပန်စစ်တပ်က မရိပ်မိစေရန်အတွက် ပန်းမြောင်းကြီးချောင်းလက်လံ စစ်တပ်စခန်းတွင် ဂျပန်စစ်ဗိုလ်ကြီးများကို အယုံသွင်းထားရန် တာဝန်ကို ဆရာတော် ဦးစိန္တာက ပီရိစွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့လေသည်။

မဟာဗမာ ဦးစီးအဖွဲ့

မဟာဗမာဦးစီးအဖွဲ့တဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပြီးလျှင် အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်တို့အား မဟာဗမာဦးစီးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်ထားလေ သည်။ (၁)ဒေါက်တာဘမော်ခေါင်းဆောင်ကြီး (၂)သခင်မြ ဒုတိယခေါင်းဆောင် (၃) ဦးထွန်းအောင် (၄) ဦးသိမ်းမောင် (၅)ဦးဘဝင်း (၆)ဦးအေး (၇) ဗန္ဓုလဦးစိန် (၈) ဦးမြ ဟင်္သာတ (၉)စောဘမောင် (၁၀) သခင်နု (၁၁) သခင်သန်းထွန်း (၁၂) သခင်ညို (၁၃)ဦးဘဗျမ်း (၁၄)ဒေါ်ခင်မမမော် (၁၅) တင်ပိုဇော်ဘွား (၁၆) ဦးဆက် (၁၇)စောဘဦးကြီး (၁၈) မောင်ကံထူး-ဦးအောင်ဇံဝေတို့ဖြစ်လေသည်။

သခင်သိန်းပေနှင့် သခင်တင်ရွှေတို့အား အိန္ဒိယသို့ပို့ဆောင်ရေး

သခင်သိန်းပေနှင့် သခင်တင်ရွှေ (၁၉၄၂)ခုနှစ် ဇူလိုင်လအတွင်း ရခိုင်ပြည်ဘက်မှ အိန္ဒိယဘက်သို့ မကူးသွားရ သေးမီ ၎င်းတို့(၂)ဦး၊ သခင်တင်မြ၊ သခင်စိုး၊ ဦးညိုထွန်း၊ ဦးဘစံနှင့် (ဘီအိုင်အေ)တပ် ရုပ်သိမ်းခါနီးအချိန် ဗိုလ်ရန်အောင် အပါအဝင် ဆရာကြီး ဦးအောင်ထွန်းဦးတို့ နှီးနှောတိုင်ပင်ကြပြီးလျှင် သခင်စိုးတို့ မြန်မာပြည်ဘက်သို့ ပြန်သွားကြပြီး သခင်သိန်းမောင်နှင့် သခင်တင်ရွှေတို့ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။ သူတို့နှစ်ယောက် အိန္ဒိယဘက်သို့ လျှို့ဝှက်နိုင်သရွေ့ အစွမ်း ကုန်လျှို့ဝှက်စွာ ပို့ပေးရန်အတွက် မောင်ကံထူး၏တတိယညီ ဦးညိုထွန်း၏အစ်ကို ဦးထွန်းဝင်းသို့ တာဝန်ပေးလိုက်သည့်အ အတိုင်း မင်းပြားမြို့မှ သမ္ဗန်ဖြင့် ကျောက်တော်မြို့သို့ ယူဆောင်လာပြီးလျှင် ဦးထွန်းဝင်း၏နေအိမ်၌ (၃)ညလျှို့ဝှက်ထား ပြီးလျှင် ကုလားတန်မြစ် တင်းမရွာမှ အိန္ဒိယရိနယ်စပ်ဗောဒုတ်ရွာစခန်းသို့ ပို့ပေးနိုင်မည့် ခမီးလူမျိုးစကား ရေရေ လည်လည်ပြောဆိုတတ်သော တင်းမရွာမှ မြသာဦးညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်ကို လမ်းပြရန်အတွက် ငှား၍ မော်တော်ဘုတ် တတန် လှေတတန်ဖြင့် ပလက်ဝပိုင် ကူဝမှမော်ဒုတ်စခန်းသို့ ပို့ပေးလိုက်သည်။ သူတို့ကို ဦးထွန်းဝင်းကိုယ်တိုင် တင်းမရွာအထိ မော်တော်ဘုတ်နှင့် လိုက်၍ပို့လိုက်သည်။

(စာ-၁၁၃)

ဆက်သား ဦးဘိုးအောင်၏တာဝန်မှာ ဖိုစ်(၁၃၆)မှ စီစဉ်ပေးလိုက်သော တော်လှန်ရေးကိစ္စနှင့်ပတ်သက်သော လျှို့ဝှက်()မိုက်ကရိဖလင် သတင်းပေးပို့ကော်ပြားများကို (၂)ကြိမ်တိုင်တိုင် အမ်းတောင်ကြားလမ်းမှ လုံခြုံစွာ ယူဆောင်လာနိုင်ခဲ့သည့်အတွက် သူ၏သူရသတ္တိနှင့် စွန့်စားမှုကို ဂုဏ်ပြုခြင်းအားဖြင့် ကြေးငွေအထောက်အပံ့ကိုပေးပါ ရစေ၊ ဘယ်လောက်ပဲဖြစ်ဖြစ် အားမနာစတမ်းပြောပါဟု သခင်မြက (၂)ကြိမ်တိုင်တိုင် တိုက်တွန်းပြောဆိုသော်လည်း (၂)ကြိမ်စလုံးပင် ဦးဘိုးအောင်က ပိုက်ဆံလိုချင်၍ ဤအသက်ဆံဖျား စွန့်စားရသောကိစ္စမျိုးကို ကျွန်တော် ဆောင်ရွက်ခြင်း မဟုတ်ပါဟုသာ ယဉ်ကျေးစွာပင် စကားတုန့်ပြန်လိုက်လေသည်။ ဦးဘိုးအောင် အမ်းတောင်ကြား လမ်းမှ ယူဆောင်လာသော ၎င်းလျှို့ဝှက်သတင်းပေးပို့ကော်ပြားများကို မောင်ကံထူးမှတဆင့် သခင်ဘဟိန်း သခင် ခင်အောင် သခင်မြတို့မှ တဆင့် တော်လှန်ရေးအတွက် လျှို့ဝှက်စွာရေးဆွဲနေကြသော ()အတွင်းအကျဆုံး အစိတ်အပိုင်းသို့ ပေးအပ်ရလေသည်။ တော်လှန်ရေးခေတ် သုံးခေတ်စလုံး၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သူများကို မော်ကွန်းဝင် အတွက် အသိအမှတ် ပြုချိန်တွင် သူကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ခံယူစေလို၍ ရဲဘော်များအား လျှောက်ထားကြရန် အတွက် ပဌမအကြိမ် ကြေငြာသည့်အခါကပင် ဦးဘိုးအောင်အား မောင်ကံထူးက လျှောက်ထားရန် အသိပေးတိုက်တွန်း ခဲ့ငြားသော်လည်း သူကလျှောက်ထားမှ အသိအမှတ်ပြုမည်ဆိုသည့်မှုကို မလိုလားသဖြင့် ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။ “အလှူရှင် မှန်း သိအောင် မဏ္ဍပ်တိုင်ကို တက်ပြရမည်ဆိုလျှင် မော်ကွန်းဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို မခံရလျှင် နေပါစေဟု

(၈-၁၁၄)

ဦးဘိုးအောင်၏အဘိုးတန်သော စွန့်စားဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ဂျပန်များ သိမ်းပြီးနောက် ရခိုင်ပြည်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် မောင်ကံထူး၊ ဦးသာဇံလှတို့ ဒေါက်တာဘမော်အစိုးရနှင့် အစီအစဉ်တရပ် ကို ရေးဆွဲကြရာ၌ ဇာတ်ဆရာဦးဘိုးအောင်နှင့် အသင့်တော်ဆုံးဟု သဘောရကြသော ကျောက်တော်မြို့ရပ်ကွက်အုပ်စုကို စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်ရန် သူကြီးရာထူးကို သူ့အား အပ်နှင်းရန် သတ်မှတ်ခဲ့ကြသော်လည်း သူကငြင်းပယ်ခဲ့လေသည်။ စီးပွားရေး နှင့်ပတ်သက်သော ဦးဘိုးအောင်တဦးတည်းသာလျှင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ဆင်စွယ်တင်သွင်းခွင့်လိုင်စင်ကို သူလိုလားသည့် အတိုင်း သစ်တောရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီး ဦးထွန်းအုပ် ဌာနက ထုတ်ပေးခဲ့သောကြောင့် သူ၏စီးပွားရေးအခြေအနေ အတော်ဖြောင့်သည်ကို တွေ့ရ၍ ဝမ်းမြောက်ရပေသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ရခိုင်ပြည် ပထမခရီးစဉ်

တနှစ်အတွင်း လုံးဝလွတ်လပ်ရေးရရမည်ဟူသော ကြွေးကြော်သံနှင့် ပြင်းပြင်းထန်ထန် အလုပ်များလာသော အချိန်တွင် တနိုင်ငံလုံးသို့ အနှံ့အပြား ခရီးလှည့်လည်ရန်လိုအပ်သည်ဖြစ်ရကား မောင်ကံထူးသည် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော အောက်ဖော်ပြပါအမတ်များပါဝင်သော အဖွဲ့တခုနှင့် ရခိုင်ပြည်ဘက်သို့ အရေးကြီးသောနေရာအား လုံးတို့သို့ ရောက်နိုင်အောင် ခရီးလှည့်လည်သွားရောက်ခဲ့ကြ၏။ အဖွဲ့ဝင်ပါဝင်သော ခေါင်းဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများမှာ (၁) ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း (၂) မောင်ကံထူး (၃) သခင်မြ (၄) ဟင်္သာတဦးမြတို့နှင့် ရဲဘော်များဖြစ်ကြသော (၅)သံတွဲ သခင်သာညွန့် (၆) ဗိုလ်ထွန်းလှ (၇) ဗိုလ်အောင်မင်း (၈) ဗိုလ်ခင်မောင်ဝင်း (၉) ကိုလှကြည် (၁၀) ကိုခင်မြင့် (၁၁)ကိုတင်ရွှေနှင့် ဖ-ဆ-ပ-လ-

(၈-၁၃၁)

ဌာနချုပ်မှတင်ကြို၍ တောင်ကုတ်မြို့သို့ လွှတ်ထားသော (၁၂)ဦးချီဦးတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဤအဖွဲ့၏ခရီးစဉ်မှာ (၁၉၄၆)ခု မတ်လ(၄)ရက်နေ့ ရန်ကုန်မှထွက်ပြီးနောက် ပန်းတောင်းမြို့သို့ရောက်၊ (၅)ရက်နေ့ ရိုးမတောင်ပေါ်၊ (၆)ရက် နေ့ တောင်ကုတ်မြို့၊ (၇)ရက်နေ့ တောင်ကုတ် (၈)ရက်နေ့ တောင်ကုတ်မှ မီးသင်္ဘောနှင့်ထွက် (၁၀)ရက်နေ့ စစ်တွေမြို့ သို့ရောက် (၁၁)ရက်နေ့ ကြက်ကိုင်တန်ရွာ (စစ်အတွင်း ယာယီ စစ်တွေမြို့ (၁၂)ရက်နေ့ စစ်တွေမှ မီးသင်္ဘောနှင့်ထွက် (၁၃)ရက်နေ့ နေ့လည် ကျောက်တော်မြို့သို့ရောက် (၁၄)ရက်နေ့နေ့လည် လှေဖြင့် ကျောက်တော်မြို့မှထွက် ဤတညလုံး သွား (၁၅)ရက်နေ့မနက် မွန်းမတည့်မီ မြို့ဟောင်းမြို့သို့ရောက် ၎င်းနေ့ညနေ (၃)နာရီလောက်အချိန် မြို့ဟောင်းမှ (၁၀)မိုင်ခရီး ခြေလျင်လျှောက်သွား မြောင်းဘွယ်ရွာသို့ရောက် ၎င်းနေ့ညတွင်းချင်း လှေဖြင့် ခရီးဆက်သွား၍ (၁၆)ရက်နေ့ မိုးလင်းခါနီးအချိန် မင်းပြားသို့ရောက် ၎င်းနေ့မွန်းလွဲအချိန် မီးသင်္ဘောနှင့် ကျောက်ဖြူသို့ထွက် ၎င်းနေ့ညနေ မြေပုံသို့ ရောက် (၁၇)ရက်နေ့မနက် မြေပုံမှထွက်၊ ညနေ ကျောက်ဖြူသို့ရောက် (၁၈)ရက်နေ့မနက် ကျောက်ဖြူမြို့မှထွက် ရမ်းဗြဲ မြို့သို့ နေ့လည်အချိန်ရောက် (၁၈)ရက် (၁၉)ရက်နေ့နား (၂၀)ရက် မီးသင်္ဘောနှင့် ရမ်းဗြဲမြို့မှထွက် ၎င်းနေ့တောင်ကုတ် ချောင်းဝသို့ရောက်၊ (၂၀)ရက် ညဦးယံ(၁၀)နာရီလောက်အချိန် လှေဖြင့် ကုလားရောင်ကျွန်းမှထွက် (၂၁)ရက်နံနက် မွန်းမတည့်မီ သံတွဲကင်းမော်ဆိပ်ကမ်းသို့ရောက် (၂၂)ရက်နေ့ မနက် သံတွဲမြို့မှထွက် ၎င်းနေ့တောင်ကုတ်မြို့သို့ရောက် ထိုနေ့တွင်ပင် လော်ရီကားဖြင့် တောင်ကုတ်မြို့မှ ရိုးမတောင်ကို ကျော် (၂၃)ရက် အာရုံတက်အချိန် ပန်းတောင်းမြို့သို့ ရောက် ၎င်းနေ့ရွှေတောင်မြို့မှ ညအိပ်(၂၄)ရက်နေ့မနက် ရွှေတောင်မြို့မှ ကားနှင့်ထွက်။ (၂၄)ရက်နေ့ ညဦးယံအချိန် ရန်ကုန်မြို့သို့ပြန်ရောက်။

အထက်ဖော်ပြပါ လူစုသည် ခရီးစဉ်အတိုင်း(၁၉၄၆)ခု မတ်ချီလ(၄)ရက်နေ့ မနက်ထအချိန် လော်ရီကား တစ်စီးနှင့် ရန်ကုန်မြို့မှ ရခိုင်ပြည်ဘက်သို့ ကုန်းလမ်းခရီးဖြင့် စ၍ထွက်ကြသည့်အခါ ရန်ကုန်မြို့တွင် သခင်မြမရှိ သခင်ဘတင် ကိုခေါ်ဆောင်သွားကြသည်။ ၎င်းနေ့ နတ္ထလင်းမြို့သို့ ရောက်သည့်အခါ လူထုအစည်းအဝေး ကျင်းပ နေသော သခင်မြကို ခေါ်ယူ၍ သခင်ဘတင်တို့ကို အစည်းအဝေးမှာ သခင်မြအစားထားခဲ့သည်။ ၎င်းနေ့ညနေ ရွှေတောင်မြို့သို့ရောက်၍ ပန်းတောင်းမြို့မှာ ညအိပ်ကြပြီး နံနက်စောစောခရီးထွက်ကြသည်။ ဤမျိုးချစ် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများသည် ရခိုင်ပြည်တွင်းသို့ ရောက်သည့်အခါ ရောက်လေသမျှသောနေရာဒေသများတွင် လူထုအစည်း

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၂၇

အဝေးများ ကျင်းပခါ လုံးဝလွတ်လပ်ရေးကို (၁၉၄၈)ခု ဇန်နဝါရီ-

(စာ-၁၃၂)

(၃၁)ရက်အတွင်း ရရှိနိုင်ရန်အတွက် ဝါဒဖြန့်ကတိပေးစကားပြောကြား၍ အရေးရှိက လူထုအဆင်သင့် ရှိစေရန် ညွှန်ကြားချက်များ ပေးခဲ့လေသည်။

(စာ-၁၃၃)

တိုင်းလုံးဆိုင်ရာအစည်းအရုံးကိစ္စဆွေးနွေးခြင်း

ရခိုင်ပြည်တွင်း၌ ခရီးလှည့်လည်စဉ် ဗိုလ်ချုပ်နှင့်တကွ မောင်ကံထူးတို့အဖွဲ့ အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မတ်လ(၁၆)ရက်နေ့ မင်းပြားမြို့သို့ရောက်စဉ်က တိုင်းလုံးဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသား အစည်းအရုံး၏ ဩဝါဒစရိယတစ်ဦးဖြစ်သော ဆရာတော် ဦးပညာသီဟနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာအစည်းအရုံးကို သီးခြားအဖွဲ့တစ်ခုအဖြစ်ထားရှိ၍ ဖ-ဆ-ပ-လ နှင့် ဆက်သွယ်သင့်မသင့်ဆိုသော အရေးကို တံခါးပိတ်ဆွေးနွေးကြရာ ဦးအောင်ဆန်းက အချိန်ကိုလု၍ အလုပ်လုပ်နေရသောကြောင့် မြန်နိုင်သမျှမြန်အောင် တနိုင်ငံလုံး လူထုစည်းရုံးမှုကို ရယူ၍ လွတ်လပ်ရေးကို အချိန်မီ ကန့်သတ်ထားသော (၁၉၄၈)ခု ဇန်နဝါရီလ (၃၁)ရက်အချိန်အတွင်း ရနိုင်အောင် အရယူရန်အတွက် အရေးဆို၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် အလုပ်လုပ်ရန် အရေးကြီးကြောင်းကို စုံလင်စွာ မကွယ်မဝှက် လက်ကျန်မထားဘဲ ယုံကြည်စွာဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်တင်ပြလေသည်။ ထိုအချိန်အခါက အစောလျှင်စွာဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးသော လုပ်ငန်းများပြားသလောက် အမြန်ဆုံးပြီးစီးသွားအောင် ဖြစ်သလိုလတ်တလော လုပ်ကိုင်ကြသောအချိန်ဖြစ်နေသောကြောင့် ကံကောင်းထောက်-

(စာ-၁၃၄)

မ၍ မသေဘဲ ကျန်ရစ်ခဲ့ကြသော ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များကို ထိုအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ လူစုံတက်စုံစုဝေးတိုင်ပင်ရန် လုံလောက်သောအချိန်မရနိုင်ခဲ့ချေ။

(စာ-၁၃၅)

သို့ပင်ငြားလည်း အထူးသဖြင့် ကန့်သတ်ထားသောအချိန်ကာလအတွင်း လွတ်လပ်ရေးကို အရယူနိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို အဆောအလျင်လိုလားနေခိုက်ဖြစ်သော ထိုကဲ့သို့သောအချိန်မျိုးတွင် သဘောတရားအယူအဆအားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားကြသည့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ကာလကြာမြင့်အောင် အတူတကွထားရှိသို့ရာ ခက်ခဲလှပေမည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည့်အတိုင်း မောင်ကံထူး ဦးပညာသီဟတို့က ဦးအောင်ဆန်း၏အကြံပေးချက်မှာ အကြောင်းအကျိုးညီညွတ်မျှတ၍ သင့်လျော်သည်ဟု ယူဆကြရာ စည်းလုံးမှုယိုယွင်းနေသော တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးကို ယခုလို ချက်ချင်းလက်ငင်း အလုပ်လုပ်ရမည့်အချိန်မျိုးတွင် ပြန်လည်အသက်မသွင်းထိုက်ပြီဟု သဘောရသည့်အပြင် နောက်ထပ်မံ၍လည်း နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းသစ်များကို မဖွဲ့စည်းတော့ဘဲ ဖ-ဆ-ပ-လ တပ်ဦးအတွင်းသို့သာ တဦးချင်းအနေနှင့် ဝင်ရောက်ကြခါ အတူတကွ ပူးပေါင်း၍ အလုပ်လုပ်ကြရန် ဆုံးဖြတ်ကြလေသည်။ မကြာမြင့်မီကာလအတွင်း ရခိုင်တိုင်း၌တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ ညီလာခံကျင်းပချိန် အချိန်ရ၍ အစည်းအဝေးကို အမြန်ခေါ်ယူ၍ အစည်းအဝေးကို (၁၉၄၇)ခုနှစ်တွင် စစ်တွေမြို့နယ် တောက်ရွာ၌ တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးညီလာခံကို ကျင်းပကြသည်။ ဆရာတော် ဦးပညာသီဟက ဥက္ကဋ္ဌ အတွင်းရေးမှူး ဦးကျော်မြတ်တို့က ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဤညီလာခံမှ ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအစည်းအရုံးကို ဖျက်သိမ်းရန် တညီတညွတ်တည်း ဖျက်သိမ်းရန် ဆုံးဖြတ်၍ တိုင်း ဖ-ဆ-ပ-လ တပ်ထောင်ကြောင်းကို ထိုညီလာခံသို့ မောင်ကံထူးမတက်ရောက်နိုင်ခဲ့သဖြင့် နောက်မှသိရသည်။ ဤညီလာခံကျင်းပပြီးလျှင် အစည်းအရုံးက တညီတညွတ်တည်း ဆရာတော် ဦးပညာသီဟကို ရခိုင်တိုင်း ဖ-ဆ-ပ-လ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တင်မြှောက်ကြသည်။

(စာ-၁၃၆)

၎င်းဆရာတော်နှင့် အစည်းအရုံးဝင်ကောင်းများအပြင် လူသစ်များသည် ယနေ့ထက်တိုင် ဖ-ဆ-ပ-လ တပ်ဦးသို့ တဦးချင်းပင် ပုဂ္ဂလိကသဘောထားစနစ်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးလျက် ရှိနေပေသေးသည်။ ထိုအခါက တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ အစည်းအရုံးကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းပြီး သီးခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအနေနှင့် ဖ-ဆ-ပ-လနှင့် ဆက်သွယ်ထားနိုင်ခဲ့သည်ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် အလားတူနိုင်ငံရေးအဖွဲ့တစ်ခု ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့၍ မြန်မာပြည်မမှလည်း နိုင်ငံရေးပါတီ

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၂၈

များက နိုင်ငံရေးစွက်ဖက်မှု ကျူးကျော်မှုများ မရှိခဲ့လျှင်မူကား ရခိုင်ပြည်တွင် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုမှာ လက်ရှိ အခြေအနေနှင့်မတူဘဲ တမူထူးခြားနေချိန်မည်ဟု မောင်ကံထူးက ထင်မြင်ယူဆပေသည်။ နောက်အကြောင်းမှာ လွတ်လပ်ရေးပြီးနောက် ဦးညိုထွန်း ဝန်ကြီးလုပ်နေသောအချိန် ရခိုင်တိုင်းပထဝီအနေအထားအခြေအနေနှင့် လိုက်လျောအောင် အုပ်ချုပ်ရေး၌ လွယ်ကူ-

(စာ ၁၃၉)

စေရန် လူထုနှင့် ဗဟိုအစိုးရ ၎င်းအပြင် ပြည်နယ်အတွင်း၌ အုပ်ချုပ်နေကြသော အစိုးရအရာရှိ အရာခံများ ဤသုံးမျိုးတို့ကြား၌ ပူးတွဲဆောင်ရွက်ရန် ပေါင်းကူးသဘောအနေဖြင့် ဆက်စပ်လုပ်ကိုင်နိုင်မည့် စစ်တွေမြို့တွင်း အချိန်ပြည့် ရုံးထိုင်၍ဖြစ်ပေါ်နေသော လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး စသည်တို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လုပ်ကိုင် နိုင်ရန် ရှိသော ဒုတိယဝန်ကြီးတစ်နေရာ ရရှိအောင် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုထံမှ တောင်းခံရန် မောင်ကံထူးက အကြံပေးချက် ကို ရခိုင်တိုင်း ဖ-ဆ-ပ-လ သဘောမပေါက်ခဲ့ကြချေ။ ဒုတိယဝန်ကြီးတစ်ဦးအစား ကျောက်ဖြူ သံတွဲ၊ စစ်တွေမြို့တို့တွင် အချိန်ပြည့် ရုံးထိုင်၍ လူထုကို ကူညီရန်အတွက် အကြောင်းပြချက်နှင့်ပေးအပ်လိုက်သော အထူးခရိုင်ဝန် သုံးနေရာ နှင့်ပင် ရခိုင်တိုင်း ဖ-ဆ-ပ-လခေါင်းဆောင်များ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အပေးအယူတည်၍ စစ်တွေမြို့သို့-

(စာ-၁၄၀)

ကြေနပ်စွာ ပြန်သွားကြလေသည်။ ဤအချက်တွင် အချို့သောနိုင်ငံရေးသမားတို့က မောင်ကံထူးသည် လက်တွေ့ အားဖြင့် နိုင်ငံရေးရာအယူအဆများ၌ ခေတ်မမှီတော့ဟု ထင်မှတ်ကောင်း ထင်မှတ်ကြပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ထိုအခါက ရခိုင်တိုင်း၏အခြေအနေ အထူးသဖြင့် စစ်တွေခရိုင်ကို လက်တွေ့အားဖြင့် မောင်ကံထူးက ကောင်းစွာသိရှိခဲ့၏။ အထူး ခရိုင်ဝန်များ၏ ထင်ရာစိုင်းချယ်လှယ်မှု အုပ်ချုပ်ရေးဗဟုသုတ အတွေ့အကြုံလုံးဝမရှိမှု နိုင်ငံရေးတစ်ခုတည်းကိုသာ ရှေ့ရှုအခြေတည်မှုကြောင့် ရခိုင်တိုင်း ဖ-ဆ-ပ-လ၏သိက္ခာကျဆင်းရခြင်းကို မောင်ကံထူးများစွာ ကြေကွဲမိ၏။

မောင်ကံထူး (စာ-၁၄၀)

ဘုရင်ခံ၏ ဥပဒေပြုကောင်စီ

ဘုရင်ခံ ဒေါ်မံဆမိတ်က ဖ-ဆ-ပ-လနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ပြု၍ သူ၏အတိုင်ပင်ခံ ကောင်စီက အစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့လိုက်သောကြောင့် ဤကျွန်သက်တမ်းရှည်စေမည့်သူ၏အပြုအမူကို တနိုင်ငံလုံးက မကြေမနပ်ဖြစ်ခါ လူထုကြီးမှာ ပိုမိုစည်းလုံးလာကြတော့သည်။ ဘုရင်ခံသည် ယာယီဥပဒေပြုကောင်စီလွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်များကို (၁၉၄၅)ခု စက်တင်ဘာ (၃၁)ရက်နေ့က တချက်လွှတ်အမိန့်နှင့် သဘောအတိုင်း ရွေးချယ်၍ခန့်ထားလိုက်သည်။ ထိုသူများမှာ လူမျိုးစုအလိုက် ရခိုင်ထဲမှ (၁)ဦးရွှေသာ (၂)ဦးမောင်မောင်ထွန်းအောင်ကျော် (၃)ဦးကျော် (၄)ဦးဘဖေ(မန္တလေး) (၅) ဦးအောင်သာ (ပုသိမ်)(၆)ဦးထွန်းသန်း (၇) ဦးဘသိန်း (ရွှေပေါက်ပင်) (၈) ဦးဘသော် (ပုဂံစက်) (၉) ဦးညွန့်တင် (ထားဝယ်) (၁၀) ဦးစိန်ဝင်း (ပဲခူး)(၁၁)ဦးဘရင် မိတ္ထီလာ) (၁၂) ဦးကျော်ဇံ (ရန်ကုန်) (၁၃)ဦးမောင်ကြီး (အမ်အေ) (၁၄)ဦးချစ်လှိုင် (ဂျီစီဘီအေ သမ္မတ) (၁၅) (၁၆)ဦးကြာခိုင်(ဝတ်လုံ ပဲခူး) ကရင်ထဲမှ (၁)သရာရွှေဘ (၂)စောဘလုံး (၃)ဆီဒနီ လူနီ (ဝတ်လုံ) (၄)စောဘသိန်း (၅) စောမြသိန်း၊ အိန္ဒိယလူမျိုးထဲမှ (၁) မရန်နီစပ်ဘက်တလာ (၂) မစ္စအေဆတ္တာ (၃) မစ္စတာစီပီဆင်ယား၊ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးထဲမှ (၁) မစ္စတာအာရ်အက်စ်ဒရိပ်ဖ် (၂) မစ္စတာရောဘဆင် (၃) မစ္စတာဆာလ်လဲ၊ သခင်အသင်းဝင်ထဲမှ (၁)သခင်အေး (၂)သခင်ညီ (၃) သခင်ကျော်စိန် (၄) သခင်လူထွန်း တရုပ်အမျိုးသားထဲမှ (၁) အောင်မျိုးရှူး ဗမာမိန်းမထဲမှ (၁) ဒေါ်မမခင် (၁) အင်္ဂလိပ်ကပြားပေါင်း-

(စာ-၁၄၁)

(၃၅)ယောက်ဖြစ်သည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၈)ရက်နေ့တွင် ဥပဒေပြုကောင်စီအစည်းအဝေးကို စတင်ကျင်းပသည် ဟု ဘုရင်ခံ ဒေါ်မံဆမိတ်က မိန့်ခွန်းပြောကြားပြီးနောက် အထွေထွေကိစ္စကို ဆွေးနွေးကြရာတွင် တချို့သောကောင်စီဝင် များက ဖ-ဆ-ပ-လ ကို ပုတ်ခတ်ပြောဆိုဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ ----ဥပဒေပြုကောင်စီကို ဖွဲ့စည်းစဉ်က ဖ-ဆ-ပ-လမှ အမတ် (၄)နေရာကို ဦးဘဖေ၊ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၊ သခင်သန်းထွန်းနှင့် စောဘဦးကြီးတို့ကို ပေးခဲ့၏။ မည်သူမျှ လက်မခံကြချေ။

ဝန်ကြီးအဖွဲ့ဝင်ရွေးချယ်ခံရခြင်း

ဘုရင်ခံ အတိုင်ပင်ခံ ယာယီအစိုးရဝန်ကြီးများအဖွဲ့၌ ပါဝင်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်များကို ရွေးချယ်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍မူ ဘုရင်ခံ အတိုင်ပင်ခံ အစိုးရအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းရန်အတွက် နောက်ဆုံးအစည်းအဝေးကို စက်တင်ဘာလ(၂၆)ရက်နေ့က အမှတ် (၂၅) တာဝါလိန်းလမ်း၌ရှိသော ဗိုလ်ချုပ်နေအိမ်၌ ကျင်းပသော ဖ-ဆ-ပ-လ အလုပ်အမှုဆောင် အဖွဲ့အစည်းအဝေးတွင် တင်ပြဆွေးနွေးကြလေသည်။ မောင်ကံထူးကဌာနချုပ် အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့တွင် ရခိုင်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးအနေနှင့် (၁)တော်လှန်ရေးလေထီးဆင်း ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြသော သံတွဲဦးကျော်ရင်နှင့် ဦးညိုထွန်း(စစ်တွေ)ကျောက်တော်မြို့ (၂)စစ်တွေအမျိုးသား ဘော်ဒါကျောင်းဆရာကြီး ဦးစံထွန်းအောင် ၃။ ဦးကျော်မြ စစ်တွေတို့ပါဝင်သော ဝန်ကြီးဖြစ် ထိုက်သော ခေါင်းဆောင်လေးဦးတို့၏ အမည်များကို တင်ပြလေသည်။ အမှုဆောင်အဖွဲ့ကမူကား အခြားသောရခိုင်ခေါင်း ဆောင်တို့၏ သဘောထားကိုပါ သိလိုသေးသည်ဟု ဆိုသောကြောင့် မောင်ကံထူးသည် အစည်းအဝေးခန်းမထဲမှ ကားတစ်စီးနှင့် ထွက်ခွာသွားပြီးလျှင် ရန်ကုန်မြို့၌ရှိသော တွေ့ရှိသမျှသော ရခိုင် ဖ-ဆ-ပ-လ ခေါင်းဆောင်တို့ကို အဆောတလျှင် စုရုံး၍ ခေါ်ယူခဲ့လေသည်။ ထိုသူများမှာ (၁)ဦးညိုထွန်း (၂) အမတ် ဦးသာထွန်း (ယခုတောခို ရဲဘော်) (၃)ဦးစံသာကျော် (ယခုတောခိုရဲဘော်) (၄)ဦးရွှေလှအောင်(ကျောက်ဖြူ ဂျပန်ခေတ် ပုလိပ်အင်စပက်တော်)(၅) ဖ- ဆ-ပ-လ ဌာနချုပ်မှ ဦးချိုးဒိုးတို့ဖြစ်ကြသည်။ ထိုညသည်များ စည်းဝေးခန်းမထဲသို့ ရောက်လာသောအခါ ၎င်းတို့က အစိုးရအဖွဲ့တည်း၌ ပါဝင်ထိုက်သောအမည်စာရင်းတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်တင်ပြကြသည်မှာ (၁) ဦးညိုထွန်း (၂) ဦးကျော်ရင် (ယခုတက္ကသိုလ် မြန်မာကထိက)(၃)ဦးကျော်မြတို့ဖြစ်လေသည်။

(၈-၁၄၄)

ထိုအခါ ဖ-ဆ-ပ-လ အမှုဆောင်လူကြီးများက ဦးညိုထွန်း ဦးကျော်ရင် ဦးကျော်မြတို့မှာ လူငယ်များဖြစ်နေ၍ ရုတ်ချင်းအလုပ်ကို စတင်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အထက်လွှတ်တော်လုပ်ငန်း၌ ဗဟုသုတရှိပြီးဖြစ်သော သူကိုပို၍ လိုချင်ကြသဖြင့် ဦးအောင်ဇံဝေ တင်ပြခဲ့သော ဝန်ကြီးဟောင်းစာရင်းကိုလည်း ကျုပ်တို့ စဉ်းစားပြီးပြီး၊ သူအပြင်သို့သွား၍ ခင်ဗျားတို့ကို ခေါ်ယူနေတုံးအချိန်မှာ ဝန်ကြီးအဖွဲ့၌ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရန် မောင်ကံထူး၏လွှတ်တော်လုပ်ငန်း ဗဟုသုတကို ထည့် စဉ်းစားပြီးလျှင် သူကိုပင် ဤအစည်းအဝေးမှ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ပြီးပြီဟု အမှုဆောင်လူကြီး ဒီးဒုတ်ဦးဘချီနှင့် ဦးဘဖေတို့က တုံးတံတံစတင်ပြောကြားလိုက်-

(၈-၁၄၄)

ပြီးလျှင် ထိုအမှုဆောင်လူကြီးများ အားလုံးကပင် ဟက်ဟက်ပက်ပက် ရယ်မောကြလေသည်။ တက်ရောက်လာ ကြသော ရခိုင်ခေါင်းဆောင်စစ်သည်များထဲမှ ကျောက်ဖြူအမတ် ဦးသာထွန်း ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းလည်း လူငယ်ပါဘဲ ဟုလောက်သာ ညွှန်ပြ၍ တစ်စုံတစ်ရာကန့်ကွက်စရာမရှိသဖြင့် မောင်ကံထူးမှာ အံ့ဩစွာနှင့် “မမျှော်လင့်ဘဲ စော်ကဲမင်းဖြစ်” ဆိုဘိသကဲ့သို့ အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးလုပ်ရန် အလျင်းခပ်သိမ်းမျှော်လင့်ခြင်း မရှိဘဲနှင့် ဝန်ကြီးလုပ်ရန် အကြောင်းဆိုက်ရောက်လာတော့သည်။ မောင်ကံထူးအား လူမှုဝန်ထမ်းခေါ် ကျန်းမာရေးနှင့် ဒေသန္တရဌာနများကို လက်ကိုင်ထားရန် ဝေပုံချလေသည်။ (ကျန်းမာရေးနှင့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာဝန်ကြီး) ဘုရင်ခံအိမ်တော်သို့ အမည်စာရင်းပို့ပြီး နောက်တနေ့နံနက် (၁၉၄၆)ခု စက်တင်ဘာ (၂၇)ရက် နံနက်(၁၀)နာရီအချိန်တွင် အစိုးရအိမ်တော်သို့သွား၍ ဘုရင်ခံ ဆာမူဘရန်၏ ရှေ့မှောက်ဝယ် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုကြလေသည်။

မောင်ကံထူး (၈-၁၄၅)

ဝန်ကြီးအဖွဲ့ပါဝင်သော ဆန္ဒပြပွဲ

ဘုရင်ခံအတိုင်ပင်ခံအစိုးရအဖွဲ့ဖွဲ့ပြီး မောင်ကံထူးအပါအဝင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအမှူးပြုသော အသစ်စက်စက် အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများ ကိုယ်တိုင် ခေါင်းဆောင်သောလူထုဆန္ဒပြပွဲတရပ်ကို (၁၉-၉-၄၆)နေ့တွင် ဆင်နွှဲကြလေသည်။ ထိုဆန္ဒပြပွဲကြီးအကြောင်းရင်းမှာ စက္ကူဖြူစာတမ်းစီမံကိန်းကို ရုပ်သိမ်းပစ်စေရန်ဖြစ်၍ အလွန်အင်အားကြီးမားသော ပုလိပ်မှအစ မြို့နယ်ဆင်းရဲသားလူတန်းစားအဖွဲ့အသင်းအမျိုးမျိုးပါဝင်ပြီးလျှင်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၃၀

လမ်းမကြီးများပေါ်တွင် ခြေလျှင်လျှောက်ကာ ချီတက်ဆန္ဒပြကြသော စက္ကူဖြူစီမံကိန်းတိုက်ပွဲဖြစ်လေသည်။ ဝန်ကြီးများ အစုံအလင်ပါဝင်၍ ခြေလျှင်လျှောက်ကာ ဆန္ဒပြကြသောတိုက်ပွဲမျိုးသည် မြန်မာပြည်နှင့်တကွ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်မှာ ဤအကြိမ်သည် ရာဇဝင် တွင်လောက်သည့် ပထမဆုံးပေါ်ပေါက်ခဲ့ဘူးသော အကြိမ်ဖြစ်လေသည်။

မောင်ကံထူး (၈-၁၄၆)

ရခိုင်မြို့ရွာကိစ္စများ စတင်ရွက်ခြင်း

ပထမဆုံးသော လွတ်လပ်ရေး၏ ရှေ့ပြေးအစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပြီးခါစအချိန်နှင့်တိုက်ဆိုင်၍ ဆရာဦးကျော်ဇံ (မျက်မှန်တပ်) စစ်တွေမြို့မှ ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်ရှိလာသည်နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြုံကြိုက်ဆဲ ရခိုင်ပြည်၏လတ်တလော အခြေအနေကို အကြွင်းမဲ့သိရှိခဲ့သူဟု ယုံကြည်ရသော၎င်းဆရာ ဦးကျော်ဇံအား ဝန်ကြီးများအဖွဲ့နှင့် တွေ့ဆုံပေးရန် မောင်ကံထူး ဆက်သွယ်ပေးခဲ့လေသည်။ ဝန်ကြီးများအဖွဲ့ကလည်း သူ့အားခေါ်ယူတွေ့ဆုံ၍ ဆွေးနွေးခဲ့ရာ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေပုံ အကျိုးအပြစ်တို့ကို အသေးစိတ်အားဖြင့် စာနှင့်ရေး၍မဟုတ်ဘဲ လက်တန်း()တင်ပြနိုင်ခဲ့လေ သည်။ ၎င်းတင်ပြသော အရေးကြီးသည့်တင်ပြသည့်အချက်များမှာ (၁)စစ်တွေမြို့မှ မြို့သားတို့အား စစ်တွေမြို့ထဲသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်နေထိုင်ခွင့်ပြုရေး ၎င်းအားပြန်လည်ထူထောင်မှုတွင် အကူအညီပေးရေး (၂)ရခိုင်တိုင်းမင်းကြီးက အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စအတွက် စစ်တွေမြို့အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းကြီးကို သိမ်းယူပြီးလျှင် အသုံးပြုနိုင်ရန် စိုင်းပြင်းစီမံနေခြင်းကို ရပ်တန့်ပေးရေး (၃)ပြည်သူ့ထောက်ပံ့ရေးဌာနတွင်း ပေါ်ပေါက်လာနေသော ချွတ်ယွင်းချက်များနှင့် (၄)စစ်တွေမြို့ လူနေရပ်ကွက် ရွှေပြားအရပ်အတွင်း၌ ဆောက်လုပ်ထားသော ဓာတ်ဆီတိုင်ကိကြီးများကို ရွှေ့ပြောင်းပေးရေးတို့ ဖြစ်လေသည်။ ဆရာဦးကျော်ဇံအား ယဉ်ကျေးစွာ ဆက်ဆံကြပြီး ၎င်းကတင်ပြသောအချက်အလက်များကို ဝန်ကြီးများအဖွဲ့က အရေးယူ၍လိုက်လျောခြင်း အားဖြင့် ၈-ဆ-ပ-လ အစိုးရအဖွဲ့သည် လူနည်းစုများအပေါ်၌ မည်မျှစိတ်ဝင်စားခဲ့သော သဘောထားရှိကြောင်းကို သိနိုင်ပေသည်။

မောင်ကံထူး (၈-၁၅၅)

နောက်တနေ့တွင်လည်း အထက်ဖော်ပြပါ (၄)ချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ဝန်ကြီးများအဖွဲ့မှ ကပ်ဗီနပ်အစည်းအဝေးသို့ ဆရာဦးကျော်ဇံကို ထပ်မံဖိတ်ခေါ်၍ စစ်တွေမြို့ မြေပုံနှင့်ညှိနှိုင်းကာ စစ်ဆေးသည့်အခါ အစိုးရက ဖြစ်ရပ်မှန်အတိုင်း အကြွင်းမဲ့သိရှိရသည့်အတွက် (လက်ရှိအခြေအနေများကို ကွင်းကွင်းကွက်ကွက်ပေါ်လွင်အောင် ဆရာကျော်ဇံက မြေပုံထောက်ပြကာ (နိုင်ခဲ့သည်)၎င်းဆရာအား အထူးပင်ကျေးဇူးတင်ကြ၍ ချွတ်ယွင်းချက်များကို အစွမ်းကုန်မကြန့်ကြာစေဘဲ ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်းကို ဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကိုယ်တိုင် မှာကြားလိုက်လေသည်။

ဦးအောင်ဆန်းက အောက်ပါအချက်နှစ်ရပ်ကို အစည်းအဝေးများမှာ တထိုင်တည်းဆုံးဖြတ်ချက်ချလျက် ကြေးနန်း ရိုက်စေ၍ ညွှန်ကြားချက်ကို ရခိုင်တိုင်း မင်းကြီးထံသို့ ပို့လိုက်လေသည်။ (၁)အချက်၌ မြို့သူမြို့သားတို့ကို ချက်ချင်းမြို့ထဲသို့ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခွင့်ပြုရန် (၂)အချက်၌ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းအဆောက်အဦကို သိမ်းယူခြင်း လုံးဝမပြုရန်တို့ ဖြစ်လေသည်။

မောင်ကံထူး (၈-၁၅၆)

စစ်တွေမြို့ ဆေးရုံကိစ္စ

စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များ မြို့ထဲသို့ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာပြီးနောက် အရေးကြီးဆုံးလိုလားမည့်ကိစ္စမှာ ဒုက္ခသည် စခန်း၌ ဆောက်လုပ်ထားသော ယာယီဆေးရုံကို မြို့ထဲသို့ရွှေ့ပြောင်းရန်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့အတွက် ဤကိစ္စတွင် မောင်ကံထူးလက်ကိုင်ထားသော ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဝန်ကြီးဌာန၏ အကူအညီပေးမှုနှင့် ရနိုင်သမျှသောပစ္စည်းများဖြင့် စစ်တပ်အကြွင်းအကျန် ()တဲအိမ်များကို ကျောက်ဖြူသယ်ယူ၍ အသုံးပြုကာ ဖြစ်ကတတ်ဆန်း ယာယီဆေးရုံ တစ်ခု ဖြစ်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ လုပ်ငန်းဖြစ်မြောက်အောင်မြင်ရေးတွင် တင်ကြိုစီမံထားတတ်သော ဆရာဝန်ကြီး ဦးရွှေဇံ၏ အမြော်အမြင် လုံးလဝီရိယဖွဲ့သတ္တိနှင့် စေတနာအပြည့်ပါဝင်ခြင်းအတွက် ၎င်း၏အကူအညီရမှုကြောင့် သူ့အား အထူးကျေးဇူးအထူးတင်ထိုက်ကြောင်းကို ချန်လှစ်ထား၍ မဖြစ်နိုင်ချေ။ စစ်မဖြစ်ခင်က ဆေးရုံ

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၃၁

ဆောက်လုပ်ထားခဲ့သော နေရာ၌ ရခိုင်တိုင်းနှင့် သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော တိုင်းဆေးရုံအဆောက်အဦး သစ်များ အစားထိုး ဆောက်လုပ်ပြီးစီးသည့်အချိန်မှာ များစွာကုန်လွန်သွားပြီးဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ကြည့်ချင်စဖွယ် ကောင်း လောက်အောင် ထိုအခါက ဝန်ကြီးမောင်ကံထူးနှင့် ဆရာဝန်ကြီးဦးရွှေဇံတို့ ပြောင်းရွှေ့ဆောက်လုပ်ထားခဲ့သော ယာယီဆေးရုံအဆောက်အဦးများမှာ ပျက်စီးယိုယွင်းပြီး ယခုထက်တိုင် တည်မြဲနေရသည်မှာ (ထိုနောက်တစ်ဖန် ဝန်ကြီးအလုပ်နှင့် စစ်တွေမြို့သို့ ရောက်လာသည့်အခါ တွေ့မြင်ရသည်) ထင်ရှားသောအစိုးရ၏ ချို့ယွင်းချက် တစ်နည်း အားဖြင့် ရခိုင်ကို ပေလယက်အရာ၌ ထားသကဲ့သို့ ရှက်ဖွယ်သောသားကတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ အစိုးရအဖွဲ့ ထဲ၌ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဖြစ်ခဲ့သော-

(စာ-၁၅၇)

မောင်ကံထူးသည် ကျန်းမာရေးနှင့် အထူးစိတ်ဝင်စားခဲ့သည့်တိုင် စစ်တွင်းက ပျက်စီးယိုယွင်းသွားသော ဆေးရုံ မျိုးကို ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရန် စိုင်းပြင်းလာခဲ့ရာ ကျောက်ဖြူမြို့နှင့် မန္တလေးမြို့အတွက်သာ ရုပ်လုံးဖော်ပေးနိုင်ခဲ့၍ စစ်တွေမြို့၌ ဆေးရုံအသစ်တွက်မူကား သိန်း(၄၀)နီးပါးလောက် ကုန်ကျမည်။ ဤအချိန် ရခိုင်တိုင်းနှင့်ဆီလျော်သော ဆေးရုံကြီးကို ဆောက်လုပ်ရန်အတွက် ကုန်ကျမည့် ခန့်မှန်းချေငွေ ()လောက်ကိုသာ အစိုးရအဖွဲ့မှ နှုတ်ထွက်၍ ရာထူးဝန်အဖွဲ့သို့ပြောင်းရွှေ့သွားသည့်အချိန်တွင် အသင့်ရှိနိုင်စေခဲ့သည်။ မောင်ကံထူးသည် ဒုတိယအကြိမ် အစိုးရအဖွဲ့ လူနည်းစုဝန်ကြီးဖြစ်လာသောအခါ စစ်တွေမြို့၌ ရုံးစိုက်၍ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို အဖက်ဖက်မှ ကြိုးစားရင်း ပျက်စီး ယိုယွင်းနေသော မူလဆေးရုံကို အစားထိုးရန်အတွက် ပဌမအကြိမ် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးလုပ်စဉ်ခါကပင် ခန့်မှန်းခြေ သိန်း(၄၀)ကျပ်နီးပါးကုန်ကျမည့် ဆေးရုံဆောက်လုပ်ရန် ပြင်ဆင်မှုရှိခဲ့သည့်အစီအစဉ်နှင့်တဆက်တည်း မူတည်၍ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ဦးတင်(မြန်မာအလင်း)၏အကူအညီပေးမှုကို ရယူ၍ (၁)စစ်တွေမြို့ဆေးရုံအုပ်ချုပ်ရေး အဆောက်အဦး (၂)မီးနေမိခင်သားဖွားအဆောက်အဦး (၃) ကာလသားရောဂါဆေးကုအဆောက်အဦး ဤသုံးခုသော အဆောက်အဦးကို ပဌမအရစ်-

(စာ-၁၅၈)

အဖြစ်စတင်ဆောက်လုပ်ရန် ခွင့်ပြုချက် ဘဏ္ဍာရေးအခွင့်အရေးကို ရယူနိုင်ခဲ့၏။ ဤအခွင့်အရေးကို စစ်တွေမြို့ ဆေးရုံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်တို့အားလည်း အစည်းအဝေးခေါ်ယူ၍ တင်ပြပေးအပ်ခဲ့၏။ သို့ရာတွင် မောင်ကံထူးသည် လူနည်းစုဝန်ကြီးမှ ရာထူးမှနှုတ်ထွက်၍ ရာထူးဝန်အဖွဲ့သို့တဖန် ပြန်သွားပြီးနောက်အချိန် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရသော (ဦးဘစော ကျောက်ဖြူ)သည် ဝန်ကြီးမောင်ကံထူး ကြိုးစားမှုဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးဌာနမှ ခွင့်ပြုထားခဲ့သော ဆေးရုံစတင်ဆောက်လုပ်ရန် ဘဏ္ဍာရေးအခွင့်အရေးကို အလုပ်လွှဲပြောင်းစဉ် ရေး၍ ပေးခဲ့သောမှတ်တမ်း()တွင် ဖော်ပြထားခဲ့သော်လည်း ထိုအခွင့်အရေးကို အသုံးမပြုခဲ့သည့်အတွက် နွားတင်းကုတ်သဖွယ် အလျှင်ကရ ရှိရင်းအတိုင်း ဆေးရုံကိုပင် ဖာထေးပြုပြင်လျက် သုံးနေကြသည်ကို မောင်ကံထူးသည် အရေးကြုံ၍ စစ်တွေမြို့သို့ သွားရောက်သည့်အခါ တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်မှာ အလွန်ဝမ်းနည်း စိတ်မကောင်းစရာပင်။

ရွှေပြားရပ်ကွက်တွင်မူကား အစိုးရအဖွဲ့၌ ဆရာဦးကျော်ဇံ (မျက်မှန်တပ်)တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ဘက်မှပိုင်ဆိုင်သော ရေနံလောင်တိုင်ကီများ ရှိနေခြင်းကြောင့် မူလအိမ်ရာမြေပိုင်ရှင်များမှာ မိမိနေရာသို့ မရွှေ့ပြောင်းနိုင် သည့်အပြင် အနီးအနား အရပ်သူအရပ်သားများမှာ မီးဘေးကို အမြဲတမ်းစိုးရိမ်မကင်း အခက်အခဲတွေ့နေရကြောင်းကို ပဌမအကြိမ်ဝန်ကြီးလုပ်စဉ်အခါက မောင်ကံထူးသည် တချိန်တွင် စစ်တွေမြို့သို့ အလုပ်ဝတ္တရားနှင့် ရောက်ခဲ့သည့်အခါ မြူနီစီပါယ်ကျန်းမာရေးအရာရှိ ဦးမောင်သာထွန်း (ဂေါ်ဘန်)နှင့်အတူ ထိုနေရာသို့ သွားရောက်လှည့်လည်ကြည့်ရှုမြင်ပြီး ရကား ရန်ကုန်မြို့သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသောအခါတွင် ဘုရင်ခံကူဗရန်နှင့် သွားတွေ့၍ အကျိုးအကြောင်းကိုန ပြောပြပြီးလျှင် သူ၏အကူအညီဖြင့် စစ်ဘက်ဌာနက အဆိုပါရေနံရောက်တိုင်ကီများကို အလျှင်မြန်စွာ ပြောင်းရွှေ့စေခဲ့ လေသည်။ ဝန်ကြီးဖွဲ့၏သဘောတူညီချက်အရ ရခိုင်အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သူ အရွေးချယ်ခံတန်း မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း မင်းကြီး ဦးကျော်အား တိုင်းမင်းကြီးအဖြစ်နှင့် စစ်တွေမြို့သို့သွားရောက်၍ ရခိုင်အမျိုးသားများ၏ကောင်းကျိုးကို ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် စီမံလေသည်။ မင်းကြီးကလည်း မြို့သူမြို့သားတို့၏ လောကီလောကုတ္တရာနှစ်ဘက်စလုံး၌ စိတ်ဓာတ်တက်ကြွမှု အသစ်ပြန်လည်နေရာချထားခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ရခိုင် ဖ-ဆ-ပ-လ အဖွဲ့ဝင်ခေါင်းဆောင်တချို့၏ အထင်မှားအမြင်မှာ ပြစ်မှုကြောင့် ရခိုင်တိုင်းပြည်အတွက် ထိရောက်စွာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် အချိန်မရနိုင်သဖြင့် မင်းကြီး ဦးကျော်၏အုပ်ချုပ်ရေး ရင့်ကျက်မှု ဗဟုသုတ အမျိုးအာနိသင်များကို ကျပ်ပြည့်တင်းပြည့် လက်တွေ့မခံစား

ဦးစိန္တာလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အမိန့်ထုတ်ပေးရန်

ရခိုင်ပြည်၌ နိုင်ငံရေးအယူအဆချင်း ဖ-ဆ-ပ-လ အစိုးရနှင့် သဘောကွဲလွဲသောကြောင့် ရှောင်တိမ်းသွားသော (တောခိုသွားသော)တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား အစည်းအရုံး၏ ဩဝါဒစရိယဆရာတော်ဦးစိန္တာအတွက် အထူးလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အမိန့်အာဏာတစ်ရပ်ကို ထုတ်ပေးရန် ဘုရင်ခံနှင့်တကွ အစိုးရအဖွဲ့အား မောင်ကံထူးက တိုက်တွန်းသည့် အတိုင်း အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့သည်။ ဆရာတော်၏

(စာ-၁၆၂)

တပည့်များဖြစ်သော ဘုံပေါက်သာကျော်နှင့်တကွ အပေါင်းပါတို့အတွက်လည်း သီးခြားလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အမိန့်တရပ်ကို ထုတ်ပြန်ဖြစ်အောင် ထုတ်ပေးခဲ့၍ ထိုအချိန်ထိုအခါ အင်္ဂလိပ်အစိုးရ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်မှု အငွေ့အသက် ကျပ်ပြည့် ရှိနေသေးသည့်အထဲက အောင်မြင်နိုင်အောင် ထိုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ရာ ၌ နယ်အရာရှိကြီးများ၏ ဩဇာအာဏာလွှမ်းမိုးဆဲ အချိန်ပင်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ဝန်ကြီးမောင်ကံထူးသည် မိမိ၏ လက်တွင်း၌ရှိသော အခွင့်အရေးကို အစွမ်းကုန်အသုံးပြု၍ ကပ်ဘိနပ်အဖွဲ့တခုလုံးကလည်း ထောက်ခံခဲ့သောကြောင့် သာလျှင် အထမြောက်အောင်မြင်နိုင်ခဲ့သည်။ ပဌမအကြိမ် ဦးစိန္တာအထူးလွတ်ငြိမ်းခွင့်အမိန့်စာနှင့် ၎င်းဆရာတော်၏ တပည့်များအတွက်ကိုပါ ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး ဤသူတို့လူစုသည် မဖြစ်စလောက်သော လက်နက်အကောင်းရော အပျက် အစီးပါ အနည်းငယ်လောက်နှင့် အလင်းသို့ဝင်ရောက်ပြီးနောက် ဆရာတော်၏နောက်လိုက်တပည့်များက စစ်တွေမြို့ပေါ် နှင့်တကွ နေရာအနှံ့အပြားတို့တွင် ဖဆပလ အစိုးရကို သူတို့ပြုလုပ်ကျင်းပသော လူထုအစည်းအဝေးတိုင်း၌ ပုတ်ခတ်ဆဲ ရေး တိုင်းထွာပြုလုပ်၍ အကြည်ညိုပျက်ပြားစေသော နိုင်ငံရေးတရားဟောပြောနေကြရာ ရမ်းဗြဲမြို့၌ တရားဟော၍ သင်္ဘောနှင့်ပြန်လာရာတွင် ဗမာပြည်အလံနီအောင်လင်း-

(စာ-၁၆၃)

တို့လူစုကို ဖမ်းဆီးရာ မမိလိုက်ဘဲ ဆရာတော်ဦးစိန္တာနှင့် တချို့ကိုသာ ဘမ်းဆီးမိ၍ သူတို့ကို သာယာဝတီထောင်သို့ ပို့လိုက်လေသည်။ ၎င်းထောင်ကို သူပုန်တပ်ပေါင်းစုက ဖွင့်ပေး၍ လွတ်ထွက်လာနိုင်ကြလေသည်ကိုမှတစ်ဆင့် ဆရာတော် ဦးစိန္တာနှင့် တပည့်တို့ပါတကွ ထောင်ထွင်းသို့ တဖန်ပြန်၍ ဝင်သွားကြပြန်လေသည်။ ဆရာတော်အပါအဝင် ထိုလူစုသည် ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးပါတီအနေဖြင့် ဦးဘိုးနုရှေ့ဦးအောင်သာလှ ဦးညိုလှအောင် စသော ဗဟိုကော်မတီ များအပါအဝင် လက်နက်ကိုင် လက်နက်မဲ့ (၃၀၀)ကျော်ခန့်တို့သည် (၁၉၅၈)ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလဆန်းလောက်တွင် ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် သခင်တင်ခေါင်းဆောင်သော အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များထံ မင်းပြားမြို့၌ လက်နက်စွန့်၍ အလင်းသို့ ဝင်ရောက်လာကြသည်။ (၁၉၅၈)ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၀)ရက်နေ့တွင် ပြည်သူ့ရဲဘော်ပါတီ ရခိုင်တိုင်းဌာနချုပ်နှင့် ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီ ရခိုင်တိုင်းမှ ရဲဘော် တချို့တို့သည် ကျောက်ဖြူခရိုင် အမ်းမြို့တွင် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ဘဆွေ၊ ဗိုလ်ချုပ်ကတော် ဒေါ်ခင်ကြည်တို့ရှေ့မှောက်၌ လက်နက်မျိုးစုံ(၃၅၀) ခဲယမ်းမီးကျောက်အပြည့်အစုံနှင့် လက်နက် စွန့်ပွဲကျင်းပ၍ လက်နက်ကိုင်ရဲဘော်ပေါင်း (၂၅၀)တို့ အလင်းသို့ ဝင်လာကြသည်။ သူတို့အထဲ၌ ပြည်သူ့ရဲဘော် ရခိုင်တိုင်း တိုင်းမှူး ဗိုလ်စံသာကျော် တိုင်းကော်မတီရဲဘော် စံအောင် ရဲဘော်အောင်မြဲ ရဲဘော်ဘခင် အပါအဝင် တိုက်ခိုက်ရေးတပ်ဖွဲ့ ဝင်များ ပြည်သူ့ရဲဘော်ပါတီမှ စည်းရုံးရေးမှူးနှင့် မြို့နယ်တပ်ဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်ကြသည်။ ကွန်မြူနစ်ပါတီ ရခိုင်တိုင်းမှ တိုင်းကော်မတီ ဗိုလ်အောင်ကျော် ခေါ် မောင်စောဦး၊ ရဲဘော်သာထွန်းအောင်၊ ရဲဘော်ရွှေသာ၊ ရခိုင်တပ်မှူး ကိုရွှေကျော်ဦး ရဲဘော်စိန်ထွန်းဖြူတို့ ခေါင်းဆောင်ပြီး လက်နက်ကိုင်တပ်များ စုစုပေါင်း (၁၅၀)ခန့် လက်နက်မျိုးစုံ (၁၅၀)နှင့် ခဲယမ်းမီး ကျောက်ပေါင်းစုံကိုပါ လက်နက်စွန့်၍ အလင်းဝင်လာကြသည်။ စစ်တွေခရိုင် ရဲဘော်ပါတီမှ ရဲဘော်ကျော်အောင်၊ ဗိုလ်ရဲသက်အောင်၊ ရဲဘော် ဘလှိုင်၊ ရဲဘော်စံထွန်းအောင်တို့ ခေါင်းဆောင်ပြီး တပ်သား (၃၀၀)ကျော်တို့ လက်နက်ခဲယမ်း မီးကျောက်အပြည့်အစုံနှင့် စစ်တွေခရိုင် ကျောက်တော်မြို့တွင် (၁၉၅၈)ခု မတ်လ ဒုတိယပါတ်လောက်တွင် အလင်းဝင်လာ ကြသည်။ ဤလက်နက်စွန့်ပွဲတွင် စစ်တွေခရိုင် ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီမှ ရဲဘော်စံလှ ခေါင်းဆောင်ပြီး စုစုပေါင်း (၁၀၀)ကျော်ခန့်ပါဝင်သည်။ ၎င်းနှစ် မတ်လ (၄)ရက်နေ့တွင် ပြည်သူ့ရဲဘော်ပါတီ သံတွဲခရိုင်မှ ရဲဘော် ဗတင်၊ ရဲဘော် သန်းမောင်၊ ရဲဘော် စိန်ညွန့်၊ ရဲဘော်စံတင်နှင့် ရဲဘော်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၃၃

လက်နက်ကိုင် စုစုပေါင်း (၁၄၀)ယောက် လက်နက်မျိုးစုံ (၁၅၇)လက်၊ ကျည်ဆံ (၃၀၀၀)ကျော် ဆင်တကောင် အပါအဝင် လက်နက်ကိုင် တော်လှန်မှုကို စွန့်လွှတ်၍ အလင်းဝင်လာ ကြသည်။ ၎င်းနှစ်ဦးလုံး ပဌမပါတ်လောက်တွင် ကျောက်ဖြူခရိုင် ပြည်သူ့ရဲဘော်ပါတီမှ ရဲဘော် ရဲလှ၊ ရဲဘော် အောင်လှဖြူ၊ ရဲဘော်အောင်မင်းခေါင်၊ ရဲဘော်ကျော်မြတ်တို့ လူ(၃၃၀၀)ခန့်လက်နက်မျိုးစုံ (၃၀၀)လောက်နှင့် ကျည်ဆံခဲယမ်းမီးကျောက် များနှင့်တကွ တော်လှန်မှုကို စွန့်လွှတ်၍ အလင်းဝင်လာကြသည်။ ရခိုင်ပြည်တွင် အစုအပြုံအလိုက် လက်နက်စွန့်မှုတွင် လူပေါင်း(၁၄၀၀)ခန့်နှင့်အတူ အလင်း ဝင်လာကြသည်မှာ အလွန်ထူးခြားချက်ဖြစ်သည့်အပြင် ဗမာပြည်တွင် လက်နက်စွန့်မှု၌ လူပေါင်းအများဆုံး ပါဝင် ခဲ့သည်။

ဆရာတော် ဦးစိန္တာနှင့်တပည့်များအတွက် လွတ်ငြိမ်းခွင့်အမိန့် စာချွန်ကို ပေးနိုင်ခဲ့သည်ကို ထိုအချိန်အခါက နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများနှင့် အပေးအယူလုပ်ခဲ့သော စာမိတ္တူတချို့နှင့် လွတ်ငြိမ်းခွင့်မိတ္တူကို နောက်ဆက်တွဲ(က)တွင် ဖော်ပြထားသည်ကို ထိုလွတ်ငြိမ်းခွင့်အမိန့်စာများကို မထုတ်ပြန်ခင်က ဝန်ကြီးမောင်ကံထူးနှင့် ဝန်ကြီးသခင်မြတို့သည် ဩဝါဒ-

(စာ-၁၆၄)

စရိယဆရာတော် ဦးပညာသီဟတို့ပါ ပင့်ဆောင်လျက် မင်းပြားမြို့နယ်အတွင်းရှိ ကြာအင်းတောင်အရပ်သို့ သွားရောက်ကြ၍ တောထဲမှ ဆရာတော်ဦးစိန္တာကို ပင့်ခေါ်စေပြီးလျှင် ကြာအင်းတောင် ဆရာတော်ကြီးကျောင်း၌ ညလုံး ပေါက် မအိပ်မနေ အကျိုးအပြစ်များကို တင်ပြ၍ တောထဲ၌ တိမ်းရှောင်နေရာမှ ထွက်ခွာလာပြီးလျှင် တိုင်းပြည်အတွက် အပြုလုပ်ငန်းများကို ပူးပေါင်းကာ ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ကြရန် လျှောက်ထားရာ စေ့စပ်မှုအောင်မြင်၍ ဆရာတော်နှင့်တကွ တပည့်များပါ အလင်းသို့ပြန်ဝင်လာလေသည်။ သူတို့အပ်နှံသောလက်နက်များမှာ ရိုင်ဖယ်သေနတ်အကျိုးအပဲ့ အနည်းငယ်သာဖြစ်သည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ကြာအင်းတောင်ရွာခရီးတွင် တူမအမျိုးသမီးခေါင်းဆောင် ဒေါ်ကြာဇံတူ မောင်ကျော်ထွန်း အပါးတော်မြ()ဦးကျော်လှဦးတို့ ပါဝင်ကြသည်။

မောင်ကံထူး (စာ-၁၆၄)

ပြည်မမှ နိုင်ငံရေးစွက်ဖက်မှု

နိုင်ငံရေးကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ရခိုင်တိုင်းတွင် ပြည်မနိုင်ငံရေးစွက်ဖက်မှုကို ဖော်ပြရပေမည်။ သာယာစိုပြေသော ရခိုင်နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်ထဲသို့ ပြည်မဆိုရှယ်လစ်ပါတီမှ သာကျော်(ဘုံပေါက်)ခေါင်းဆောင်သော ရခိုင်လူငယ်အချို့ကို လည်းကောင်း၊ သခင်သန်းထွန်းတို့ ကွန်မြူနစ်ပါတီမှ မိတ္ထီလာခရိုင် သဖန်းကန်ရွာဇာတိ စစ်တွေ ခရိုင် မင်းပြားမြို့၌ မြန်မာကျောင်းဆရာလုပ်နေသူ ဦးစံတင်ခေါင်းဆောင်သော ရခိုင်လူငယ်အချို့ကို လည်းကောင်း ရခိုင်ပြည် အထူးသဖြင့် စစ်တွေခရိုင်သို့ စေလွှတ်ပြီးလျှင် ပါတီဝါဒဖြန့်၍ ဆိုရှယ်လစ်ကွန်မြူနစ်ပါတီအသီးသီးတို့ကို ဖွဲ့စည်းစေခဲ့လေသည်အတွက် ရခိုင်တိုင်းလုံးဆိုင်ရာ အစည်းအရုံး၏လုံ့လဖြင့် ရခိုင်တိုင်းလုံးကို စည်းရုံး၍ လွတ်လပ်ရေး ကို ရှေ့ရှုသော ညီညွတ်မှုကို ရယူရန် ကြိုးပမ်းမှုဖြင့် ရရှိခဲ့သော အောင်မြင်မှုမှာ ငြိမ်းငြိမ်းကွဲ၍ အလံဖြူအနီ အလံဝါ အစရှိသည်ဖြင့် အစိပ်စိပ်အမွှာမွှာ ဖြစ်ပြီးလျှင် နောက်ဆုံး၌ တောခိုဘဝသို့ ရောက်ရလေသည်။ တိုင်းသစ် ပြည်သစ် လူသစ် တည်ထောင်ခါစအချိန်၌ ဤကဲ့သို့ လူနည်းစု လူမျိုးဖြစ်ကုန်သော ရခိုင်ဘက်လူငယ်များမှာ တဦးနှင့်တစ်ဦး တဖွဲ့နှင့်တဖွဲ့ တကယ်ရန်သူဘဝ ရုတ်ချင်းအသွင်ပြောင်းလဲသွားကြခြင်းကို ရင်ထုမနာဖြစ်ကြကုန်သော ရခိုင် ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြကုန်သော မောင်ကံထူး နှင့်တကွ အမျိုးသားဘို့ဒိန်

(စာ-၁၆၆)

ဆရာဦးစံထွန်းအောင် အမျိုးသားမြန်မာကျောင်းဆရာ ဦးအောင်သာဦး ကျောက်ဖြူမှ ရဲဘော် ဦးသာထွန်း အစရှိသော ရခိုင်ခေါင်းဆောင်တို့သည် ဆူလေဘုရားလမ်း၌ တည်ထောင်ထားသော ဆိုရှယ်လစ်ပါတီဌာနချုပ်သို့ သွား ရောက်၍ ထိုပါတီထိပ်တန်းခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံကြသည်။ ထိုခေါင်ဆောင်များက လဘက်ရည်ပွဲဖြင့် တည်ခင်း ကျွေးမွေးညှဉ်းကြသည်ကို မျက်နှာစုံညီညှဉ်းခံပွဲ၌ အထက်ဖော်ပြပါ နိုင်ငံရေးစွက်ဖက်မှုကိစ္စ-

(စာ-၁၆၇)

ရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ကံထူးတို့လူစုက အရေးဆို၍ စွပ်စွဲကြရာ သခင်မြ၊ ဦးကျော်ငြိမ်း၊ ဦးဗဆွေ၊ ဦးလှမောင် အမှူးပြုသော ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ ခေါင်းဆောင်များက မငြင်းသာဘဲ အတိအလင်း ဝန်ခံကြလေသည်။

၎င်းတို့ အကြောင်းပြချက်မှာ သခင်သန်းထွန်းခေါင်းဆောင်သော ကွန်မြူနစ်ပါတီက စတင်၍ ရခိုင်ပြည်၌ ကွန်မြူနစ်ပါတီ တည်ထောင်ရန် စံတင်ကို တမန်တော်အဖြစ် စေလွှတ်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့ကလည်း တန်ပြန်သဘောနှင့် ဘုံပေါက်သာကျော်ကို ရခိုင်ပြည်၌ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် စေလွှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အတွင်း လွတ်လပ်ရေးအကြံ တချိန်သောအခါက သူသည်လူငယ်များ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ရန်ကုန်မြို့ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီဌာနချုပ်မှ အလုပ်အမှုဆောင်ထိပ်ပိုင်းပုဂ္ဂိုလ်များသည် သာကျော်(ဘုံပေါက်)မောင်လှကျော်တို့ကို ရခိုင် ပြည်၌ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီဖွဲ့စည်းရန် တမန်တော်အဖြစ် သခင်သန်းထွန်းနည်းတူ စေလွှတ်လိုက်ငြားသော်လည်း သူတို့ဖြစ် မြောက်စေချင်သော ဆိုရှယ်လစ်ပါတီမျိုးကား မဖြစ်ပေါ်လာဘဲ (၁၉၄၆)ခုနှစ်အတွင်း သခင်သန်းထွန်းနှင့် စင်ပြိုင်ထူ ထောင်ခဲ့သော သခင်စိုး၏ ဆိုရှယ်လစ်နီဝါဒ အတိုင်းသာလျှင် စည်းရုံးဖွဲ့စည်းကြလေသည်။ သို့ပင်ငြားလည်း အရေးကြုံ လာသည့်အခါ ဘုံပေါက်သာကျော်၊ မောင်လှကျော်တို့သည် ရန်ကုန်ရှိ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီဌာနချုပ်၏ အကာအကွယ် ပေးခြင်းကို လွယ်လင့်တကူ ရယူနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ကွန်မြူနစ်ပါတီ ထိပ်သီးသခင်သန်းထွန်း၏ ဆင်ခြေမှာလည်း ထိုအတိုင်းပင် တဦးအပေါ်တဦး လက်ညှိုးထိုးပြခြင်းဖြင့်သာ အဆုံးသတ်ရလေတော့သည်။ မြန်မာပြည်မှ ရခိုင်ပြည်တွင်း သို့ ဆိုခဲ့ပြီးသော နိုင်ငံရေးစွက်ဖက်မှုမရှိခဲ့ပါ။

(စာ-၁၆၇)

ရခိုင်ပြည်၏ နိုင်ငံရေးအခြေအနေမှာ တမျိုးတဖုံဖြစ်၍ စည်းစည်းလုံးလုံးနှင့် ရှေ့အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့ကြီးစိုးစဉ် အခါက (၉၁)ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးခေတ် လွှတ်တော်ထဲ၌ ရခိုင်ပါတီ ပါလီမံအဖွဲ့သည် လွှတ်တော်တခုလုံး၏ လေးစားမှုကို ရရှိနိုင်ခဲ့ဘိသကဲ့သို့ ယခုအခါ၌လည်း ထိုနည်းနှင့်ပင် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

(မောင်ကံထူး-စာ-၁၆၇)

ဂျပန်ပဏာမညီလာခံနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်ကိစ္စရပ်များ

ရွေးကောက်ပွဲပြီးဆုံးသည့်နောက် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကြမည့် ဖဆပလ အဖွဲ့ကြီး၏ ကိုယ်စားလည်များသည် အထူးဆပ်ကော်မတီများဖွဲ့ကာ ရန်ကုန်မြို့ ဂျပန်ပလီဟောလ်၌ (၁၉၄၇)ခု မေလ (၂၀)ရက်နေ့ကပင် ၎င်းလ (၂၃)ရက်နေ့အထိ နေ့ရောညပါ ဆက်တိုက်ဆက်လက်ကျင်းပသော ပဏာမညီလာခံ၌ အချက်ပေါင်း (၁၄)ချက်ပါဝင်သော (နောက်ဆက်တွဲ ၆ မှာကြည့်) ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ သဘောတရားများကို လွတ်လပ်ရေးအလျှင်အမြန်ကြေငြာနိုင်ရန် အပူတပြင်း အောင်မြင်စွာ ရေးဆွဲခဲ့ကြလေသည်။ လွတ်လပ်သောအချုပ်အချာ အာဏာပိုင်သမ္မတ နိုင်ငံတော်ကြီးကို ဖြစ်မြောက်အောင် တည်ထောင်ဖန်တီးနိုင်မည့် အချက်(၁၄)ချက်ပါ အခြေခံသဘော တရားအတိုင်း နိုင်ငံတော်ကို ပြည်ထောင်စုသား အားလုံးပူးပေါင်းဆောင်ရွက် စောင့်ရှောက်ကြပါမည်ဟု ခိုင်မြဲသော သစ္စာခံဌာနကို ပြုကြလေသည်။ နိုင်ငံတော်အခြေခံစည်းမျဉ်း ဥပဒေများကို တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်၌ အပြီးသတ် အတည်မပြုမီ ရခိုင်ပြည်ရေးရာပြည်နယ်ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ ရခိုင်က လိုလားနေသည့်အတိုင်း ထိုဥပဒေထဲ၌ တပါ တည်းသတ်မှတ်ထားရှိနိုင်ရန် ဗိုလ်ချုပ်ပါဝင်သော ဤပမာဏညီလာခံ ဆပ်ကော်မတီတွင် တခြားသောတောင်တန်းဒေသ တို့အတွက် ပြည်နယ်ထူထောင်ဖွဲ့စည်းခွင့် ပေးမည့်နည်းတူ ရခိုင်ပြည်အားလည်း ပထဝီအနေအထားအားဖြင့်လည်း ကောင်း ရာဇဝင်အရအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းကြောင်းတို့ကို ထောက်ထားသဖြင့် အခြေခံစည်းမျဉ်းဥပဒေထဲ၌ ပြည်ထောင်စုအတွင်း ပြည်နယ်တစ်ခုတည်ထောင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ပေးရန် ထိုဆပ်ကော်မတီသို့ တက်ရောက်ကြ သော မောင်ကံထူးအပါအဝင် ရခိုင်အမတ်များက တောင်းဆိုကြလေသည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် ပြည်ထောင်စု ပြိုကွဲယိမ်းယိုင်မည့်အပြုအမူဟူသမျှကို မုန်းတီးသူဖြစ်ရကား အဆိုပါအကြောင်းပြချက်-

(စာ-၁၇၄)

အရေးဆို တောင်းခံချက်ကို မလိုလားသည့်တိုင်အောင် လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲဆင်နွှဲနေစဉ် အထစ်အငေါ့မရှိစေ ရန် မူတရအနေနှင့် ထိုအခါက သူ၏သဘောတူညီချက်အရ နောင်အခါ ဗမာပြည်အစိပ်အပိုင်းတခု၌ ထိုကဲ့သို့သော ကိစ္စများ ပေါ်ပေါက်လျှင် ဖြေရှင်းရာ၌ လွယ်ကူစေရန်အတွက် ဆီလျော်သော စကားအသုံးအနှုံးဖြင့် အခြေခံစည်းမျဉ်း ဥပဒေအခန်း (၉) အပိုင်း(၆)ကို ထိုစဉ်အခါက အတည်ပြုသော ဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းခဲ့ကြလေသည်။ ဤသည်နောက်ပိုင်း တွင် ပေါ်ပေါက်နေသော ပြည်နယ်(သို့မဟုတ်) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စ အချက်အလက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေး

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၃၅

အစီရင်ခံ နိုင်ရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဆာဘဦးရှေ့ဆောင်သော စုံစမ်းရေးအဖွဲ့တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းခန့်ထားခဲ့လေသည်။

မောင်ကံထူးသည် (၁၀-၅-၆၁)ခုနှစ် နောက်ဆုံးဖွဲ့စည်းလိုက်သော ဆာဘဦး တရားဝန်ကြီးချုပ် ဦးအုန်းဖေ ဝန်ကြီး မြန်မာ့အလင်း ဦးတင် ရွေးကောက်ပွဲမင်းကြီး ဦးချစ်သောင်း မွန်အမျိုးသား ဓာတုဗေဒဝန်ကြီးဟောင်း ဦးသိန်းမောင် တရားဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းတို့ ပါဝင်သော စုံစမ်းရေးအဖွဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်နယ်ကိစ္စကို-

(စာ-၁၇၄)

အစစ်ခံတင်ပြခဲ့သည့် စာတမ်းကို နောက်ဆက်တွဲ(စ)တွင် တွေ့နိုင်၏။ (၁၉၄၈)ခုနှစ် အောက်တိုဘာ(၅)ရက်တွင် ဖွဲ့စည်း၍ (၁၉၅၂)ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၁၀)ရက်နေ့ထုတ်ပြန်ကြေငြာခဲ့သော ဆာဘဦးကော်မရှင်အဖွဲ့တွင် ကရင် မွန် ရခိုင် လူမျိုးများ လိုလားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပြည်နယ်ကိစ္စကို စုံစမ်းမေးမြန်းရန် အောက်ဖော်ပြပါ လူကြီးများကို ခန့်အပ်၍ လွှဲအပ်လိုက်လေသည်။ ထိုကော်မရှင်အဖွဲ့ထဲ၌ ပါဝင်သောလူကြီးများမှာ ကရင်အမျိုးသားထဲမှ (၁) စောဘဦးကြီး (၂)မန်းဂျိန်ထွန်းအောင် (၃)စောသာဒင် (၄)စောနော်တင်ဘွား (၅)ဈန်ဆင်ဒီမိုးမင်း (၆) စောမောင်ဒေါက်-

(စာ-၁၇၅)

မွန်အမျိုးသားထဲမှ (၁)ဦးထွန်းရင် (၂)ဦးခင်မောင် (၃) ဦးဘိုးချို (၄) ဒေါ်နှင်း (၅) ဦးသန်း (၆)နိုင်လှမောင် ရခိုင်အမျိုးသားထဲမှ (၁)ဦးစံထွန်းအောင် (၂)ဦးသာထွန်း (၃) ဗိုလ်ဘလှိုင် (၄)မစ္စတာဆူလတန်အာမတ် (၆)ဦးရွှေဘော် အမ်အေဘီအယ်လ် (၆) ဦးကျော်ရင် အမ်အေ ဗမာလူမျိုးထဲမှ (၁) ဦးချန်ထွန်းအောင် နိုင်ငံတော်ရှေ့နေချုပ် (၂)ဗိုလ်ခင် မောင်ကလေး ပါလီမန်အတွင်းဝန် (၃) သခင်စံဝေ ပါလီမန်အတွင်းဝန် (၄)ဟင်္သာတဦးမြ (၅)ဦးဘလှမ်း(ပုသိမ်) (၆)ဦးအုန်းခင် ဗမာခေတ်သတင်းစာ၊ ရှမ်းအမျိုးသားထဲမှ (၁)ဦးစံလူ (၂)ကချင်အမျိုးသားထဲမှ ဒူးဝါးဇော်လွန် (၃)ကရင်နီ အမျိုးသားထဲမှ ဦးစိန် (၄)ချင်းအမျိုးသားထဲမှ ကပ္ပတိန်မန်းတုံဒုံး ပေါင်း(၂၈)ဦးတို့ဖြစ်ကြသည်။

ဂျပန်လီဟောအဆောက်အဦ၌ ကျင်းပခဲ့သော မဏာမညီလာခံ၌ ရခိုင်ပြည်အတွက် သီးခြားပြည်နယ် ရရှိရေး ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် အမှတ်(၁၅)ကုတ်ကိုင်လမ်း မောင်ကံထူးနေသောအိမ်တွင် အတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော ရခိုင်ပညာရှိများ အစိပ်အပိုင်းမှ အိုင်စီအက်စ်ဟောင်းများဖြစ်ကြသော ဦးရွှေဘော်၊ ဦးစိန်ညိုထွန်း၊ ဦးကျော်သိန်း၊ အမိန့်တော်ရ ဦးကျော်ခင်နှင့် ဦးသိန်းမောင် လွှတ်တော်အမတ်များ ဖြစ်ကြသော ဦးစံ ထွန်းအောင်၊ ဦးသာထွန်း၊ မြူနီစီပါယ်ပညာရေးအရာရှိ ဦးကျော်မင်း ဝတ်လုံ ဦးလှထွန်းဖြူ အစရှိသောလူကြီးများတို့ကို မောင်ကံထူးက ဖိတ်ခေါ်လျက် လေးကြိမ်ခန့် အစည်းအဝေးကျင်းပ၍ အထက်ပါကိစ္စနှင့်ပတ်သက်သမျှတို့ကို မျက်မြင် မပြတ်စေဘဲ ဆွေးနွေးဝေဖန်ခဲ့ကြလေသည်။ အမတ် ဦးဘစော အိုင်စီအက်စ်ဟောင်း ဦးကျော်မင်းတို့လည်း တကြိမ်တက် ရောက်ခဲ့ဟန်တူသည်။ ဤအစည်းအဝေး၏သဘောတူညီချက်အရ ရခိုင်ပြည်နှင့်အသင့်လျော်ဆုံးဟု ထင်ရသော ငါးနှစ် စီမံကိန်းတစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲကြ၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်သို့ တင်သွင်းခဲ့ကြလေသည်။ ထိုစီမံကိန်းကို မူအတိုင်း နောက်ဆက်တွဲ(ဂ)တွင် ဖော်ပြသည်။

(စာ-၁၇၆)

မောင်ကံထူးကို တတိယအကြိမ် (၃၀-၉-၄၉)နေ့ကစ၍ လူနည်းစုရေးရာဝန်ကြီး ခန့်အပ်ပြီးသည့်နောက် ထိုဝန်ကြီးအလုပ်ကို မစွန့်လွှတ်မှီ ရခိုင်ပြည်သူပြည်သားများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရန်လိုလားသည် မလိုလားသည်ကို ဆန္ဒယူရန်အတွက် ယခင်ကဖွဲ့စည်းပြီးဖြစ်သော စုံစမ်းရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ကို ရခိုင်ပြည်ဘက်သို့ စေလွှတ်၍ စုံစမ်းစေရန် ကိစ္စကို ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုနှင့် ဆွေးနွေး၍ သူ၏ညွှန်ကြားချက်အရ တရားဝန်ကြီး ဦးဧမောင် ခေါင်းဆောင်သော စုံစမ်းရေး ကော်မရှင်အား ရခိုင်ပြည်ဘက်သို့ သွားရောက်စုံစမ်းစေရန် လမ်းခင်းပေးခဲ့သည်။ မောင်ကံထူးသည် ဝန်ကြီးအလုပ်မှ နှုတ်ထွက်၍ ရာထူးဝန်အဖွဲ့တွင် တဖန်တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နေစဉ် ဦးဧမောင်ခေါင်းဆောင်သော အဖွဲ့သည် ရခိုင် ပြည်သို့သွားရောက်၍ စုံစမ်းမေးမြန်းခဲ့သည်ဟု သိခဲ့ရသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဆာဘဦး ဦးဧမောင်တို့ထက်ဦးစွာ (၁၉၄၈)ခုနှစ် မတ်လလောက်တွင် လူနည်းစုရေးရာဝန်ကြီး ဦးညိုထွန်း ခေါင်းဆောင်သော မြန်အောင် ဦးတင် ပြန်ကြားရေးအတွင်းဝန် ဦးတင်ဖတ်တို့ပါဝင်သော အဖွဲ့တစ်ခုသွားရောက် မေးမြန်းစုံစမ်းပြီး အစီရင်ခံစာတင်သွင်း ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအစီရင်ခံစာကို အများပြည်သူတို့သိသာရန်အတွက် ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်းကိုကား မတွေ့မြင်ခဲ့ရ သည့်အတွက် ရခိုင်ပြည်လူထု၏လိုလားတောင်းဆိုချက်ကို မဖော်ပြနိုင်ပေ။ ဦးဧမောင် ခေါင်းဆောင်သော စုံစမ်းရေးအဖွဲ့က သူတို့ရရှိခဲ့သော လူထုဆန္ဒအစီရင်ခံစာတင်သွင်းထုတ်ပြန် ကြေငြာ

(စာ-၁၇၆)

ကိုလည်း မတွေ့မမြင်ခဲ့ရပေ။ သို့ရာတွင် ဝန်ကြီးရာထူးကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင်ကား မောင်ကံထူး မှာ အထက်ဖော်ပြပါ ပြဿနာနှင့် လုံးဝအဆက်ပြတ်သွားလေတော့သည်။ သို့ပင်ငြားလည်း နောင်အခါ နိုင်ငံရေးနယ်ထဲသို့ ဆက်လက်ဝင်ရောက်ကြမည့် ရခိုင်ခေါင်းဆောင်တို့က ဤပြဿနာနှင့် ရင်ဆိုင်လာရသောအခါ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော သဘောထားနှင့် စပ်ဆိုင်ရာတို့သို့ ချဉ်းကပ်ခါ လွှတ်တော်အတွင်းအပြင် (၂ ရပ်)စလုံးမှ ဆောင်ရွက်နိုင်ကြလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရပေသည်။

(၉-၆-၅၈)နေ့ ဖဆပလ နှစ်ခြမ်းကွဲသွားပြီးအချိန်၌ ဦးဘဆွေ၊ ဦးကျော်ငြိမ်းတို့ခေါင်းဆောင်သော တည်မြဲ ဖဆပလအတိုက်အခံဘက်သို့ ကူးပြောင်းသွား၍ သန့်ရှင်းဖဆပလခေါင်းဆောင် ဦးနုအစိုးရအပေါ် အယုံအကြည်မရှိ အဆိုနှင့် ဖြုတ်ချရန်ကြိုးစားသောအချိန်တွင် ရခိုင်ပြည်၌ (အေအင်ယူအို)ရခိုင်တိုင်းညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (ရတည)က လွှတ်တော်ထဲ၌ အမတ်ခြောက်နေရာ ရရှိနေသောအချိန်ဖြစ်သည်။ ဦးနုအစိုးရအင်အား ချိန့်နေသော ဤအချိန်တွင် (ရတည)အဖွဲ့သည် တန်ဘိုး()ရှိနေသော ချိန်ခွင်လျှာဖြစ်နေပေရာ ဒေးလ်ကာနယ်ရှိ၏ - ဆိုသောစာအုပ်ကို လူပေါ်)လူဇော်လုပ်နည်းဟု ဘာသာပြန်၍ သက်ဝင်ယုံကြည်လိုက်နာကျင့်သုံးနေသော ()ဦးနုက (၁၉၅၇)ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ တဖန်ထပ်မံ၍ (၁၉၅၈)ခု ဧပြီလတွင်-

ဟု လူသိနတ်ကြားကြေငြာခဲ့သော ဦးနုသည် ပြည်နယ်လိုလားနေသော (ရတည)ကို သူ၏ကြေငြာထားသော ဝါဒလမ်းစဉ်နှင့် ဆန့်ကျင်၍ပြည်နယ်ကို အရိပ်အရောင်ပြုပြီး ဝန်ကြီး(၃)နေရာ၊ ဝန်ကလေး (၃)နေရာပေးခြင်းအားဖြင့် (ရတည)မဲဆန္ဒ(၆)ခု နှင့် အပေးအယူ ဈေးတည်ကြပြီး ကယားအမတ် (၂)မဲ (၈)မဲဖြင့် (၉-၆-၅၈)နေ့မဲခွဲရာ၌ အတိုက်အခံဘက်သားနှင့်တကွ ရတညအဖွဲ့နှစ်ဦးလုံးကို နိုင်ငံရေးကျားကွက်ကစားရာ၌ လွယ်ကူစွာ အနိုင်ယူလိုက်လေ သည်။

စစ်ကြီးမဖြစ်ခင် (၉၁)ဌာနအုပ်ချုပ်ရေး ခေတ်အခါက လွှတ်တော်ထဲ၌ အယုံအကြည်မရှိ အဆိုမျိုးတင်သွင်းသည့် အခါတိုင်း၌ မဲအရောင်းအဝယ်ကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း လွတ်လွတ်လပ်လပ် ရောပတ္တမြား ရောနဂါးဆိုသော ပေါရာဏစကား အရ လက်ငင်းငွေချေစနစ်ဖြင့် မဲဆန္ဒအရောင်းအဝယ် လုပ်လေ့လုပ်ထရှိခဲ့သည်ကို မောင်ကံထူးသိရှိခဲ့ရရာ ယခုတိုင် မြင်ယောင်ရှိနေသေး၏။ ဦးနုနှင့် (ရတည)အဖွဲ့တို့ လုပ်ပုံလုပ်နည်းသည်ကား လက်ငင်းငွေချေ အပေးအယူမဟုတ်ဘဲ မျှော်လင့်ချက်ကြီးစွာဖြင့် လောင်းတန်းကစားခြင်း ()လုပ်သလို အရေးစွန့်ပြီး ရှိသမျှကို စုပုံ၍ ထိုးလိုက်ရာ ဒိုင်က စားသွားသဖြင့် လောင်းကြေး (မဲဆန္ဒခြောက်မဲ)ဆုံးရှုံးခြင်းသာလျှင် အဖတ်တင်နေရစ်တော့သည်။ ဤကဲ့သို့ ထင်သလို ခရီးမပေါက်ရောက်ဘဲ အရှုံးနှင့်သာ နေရစ်ရခြင်းမှာ သူတို့၏အလှည့်ကျဝန်ကြီးလုပ်စတမ်း

(စာ-၁၇၇)

ဟုယူခြင်းကို ခံလိုက်ရခြင်းပင်ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့အမြင်မျိုး သို့မဟုတ် ရောက်စေရန် တင်ကြို၍ အချိန်မီတားဆီးနိုင်ရန်အတွက် မျက်မှန်တပ်ဆရာ ဦးကျော်ဇံနှင့် စက်ရှင်တရားသူကြီးဟောင်း ဝတ်လုံဦးခင်မောင်တို့ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ ရန်ကုန်မြို့၌ ရှိသော ရခိုင်ပညာရှိပေါင်းစုံ ဦးရေ (၃၀)လောက်တို့သည် ဝတ္တလစ်လမ်း အမှတ် (၅၃)မောင်ကံထူးနေအိမ်၌ သူ၏ခွင့်ပြုချက်အရ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ (ရတည)အဖွဲ့၏ အခက်အခဲကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ ထိုပညာရှိ

(စာ-၁၇၈)

များ ဆွေးနွေးချက်မှ ထွက်ပေါ်လာသော အောက်ပါဆုံးဖြတ်ချက်များကို (ရတည)အဖွဲ့ဝင် အမတ်များထံသို့ အချိန်မီပေးပို့ခဲ့သည်။

အမတ်များအဖွဲ့သို့ ပို့လိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ

ဝန်ကြီးရာထူးကို တစ်ယောက်ရှစ်လစီ ဝေပုံကျခွဲဝေ လုပ်စတမ်းဆိုသောမူသည် နိုင်ငံရေးလောကတွင် မကြား စဖူး၊ ရခိုင်လူမျိုးများအတွက် ဂုဏ်သိက္ခာလျော့ကျဘွယ်ရာ ရှက်စရာကောင်းသောစနစ်ဖြစ်သောကြောင့် လက်ရှိရခိုင် ရေးရာဝန်ကြီးကိုပင်လျှင် အားလုံးသော ရခိုင်အမတ်များနှင့် တခြားသော ရခိုင်လူမျိုးများပါဝင် ထောက်ခံအားပေးပြီး

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၃၇

ရတညအဖွဲ့က အထူးလိုလား၍ အပူတပြင်း ဝိုင်းဝန်းကြိုးစားနေသော ပြည်နယ်ရရှိရေးကိစ္စကို ဆုံးခန်းတိုင်အောင် ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ မောင်ကံထူးသည် ဤအချိန်ကာလအတွင်းတွင် နိုင်ငံရေး ဝဲဩဂထဲမှ အပြတ်အသတ် နှုတ်ထွက်လိုက်ပြီဖြစ်ရကား ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုကြေငြာသော နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပေါ်လစီကို ကိုယ်တိုင် ကြားနာခွင့်ရခဲ့ခြင်းကား မဟုတ်ခဲ့ပေ။

အထောက်အထား ခိုင်မာလုံလောက်သော ဒေါက်တာမောင်မောင်ရေးသားထားသောစာအုပ်-

(စာ-၁၇၈)

ပြည်နယ်ကိစ္စနှင့် ဆီလျော်စပ်ဟပ်သော အချက်ကိုသာ အထက်တွင် ဖော်ပြထားခဲ့သလို ညွှန်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ()ရေးသားထားသော စာမျက်နှာ (၃၇)တွင်

ဟုတွေ့မြင်ရပေသည်။ ကရင်ပြည်နယ်လုပ်ရုံးကား ပေါ်ခဲ့ပေပြီ။ သို့ရာတွင် ကရင်လူမျိုးများ၏အကျိုးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် လူမျိုးစုလွှတ်တော်အမတ် (၂၄)နေရာမှ (၁၅)နေရာသို့လည်းကောင်း ပြည်သူ့လွှတ်တော် (၂၀)မှ (၇)သို့လည်းကောင်း လျော့ကျသွား၍ အနှုတ်လက္ခဏာကို ပြနေသည့်အတွက် သူတို့လိုလားတောင့်တနေသော ပြည်နယ်ရခြင်းအတွက် ကရင်လူမျိုးများအဖို့ အနည်းငယ်ရာထူးကြီး ရနေရာခြင်းမှအပ ကျေးဇူးများသည်ဟု မဆိုသာပေ။

ရခိုင်ပြည်အတွက် ပြုပြင်ရေးများ

(၁၉၄၇)ခုနှစ်အတွင်းက ဖဆပလဌာနချုပ်မှ ဒုအတွင်းရေးမှူး ဦးတင်မောင်ကြီးနှင့် နိုင်ငံရေးရာ အတွင်းရေးမှူး ဦးလှမောင်တို့နှင့်အတူ ရခိုင်ပြည်အနောက်နယ်စပ်ဒေသဖြစ်သော မောင်တောမြို့သို့ မောင်ကံထူး ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းက (၁)အိန္ဒိယနိုင်ငံသားများ ရခိုင်ပြည်ထဲသို့ ဒလဟောခိုးဝင်၍ နေရာယူနေကြသည့်အန္တရာယ် (၂)ဆန်စပါး ခိုးထုတ်မှု နှင့် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များ၏ ဒုက္ခအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ တိကျပြည့်စုံသော အစီရင်ခံစာ တစောင်ကို ဝန်ကြီးဌာနအားလုံး အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာဌာနများနှင့် အစိုးရသို့ တင်ခွင့်ပေးလေသည်။ စစ်မဖြစ်မီအခါက ရခိုင်ဗုဒ္ဓဘာသာ ရပ်ရွာပေါင်း(၂၀၀)ကျော်လောက်ရှိသည်ဟု သိရသော်လည်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးနောက်ပိုင်းတွင် မပြောပလောက်သော ရွာများသာလျှင် ကျန်ရှိနေတော့သည်ဟု သိခဲ့ရ၏။ အထက်ကျော်အခါက ရှိခဲ့သောရခိုင်ရွာများ ပါဝင်သော မြေတိုင်းဌာန မြေပုံကိုကြည့်လျှင် ထင်ရှားပေလိမ့်။

(က)

မောင်ကံထူးတင်သွင်းခဲ့သော အစီရင်ခံစာထဲမှ ဆီလျော်သောကောက်နှုတ်ချက်များမှာ-

(စာ-၁၈၅)

"The assistant Immigration Officer then has no means whatever to check the continuous flow of illicit immigration from the Chittagong side across the Burma Boundary xxxxxxxxxxxx reproduce from his records the following statistic of migration. Evacuees 3400

(စာ-၁၈၆)

Rangoon 28 Ste 95 Han ble U Aung Ban care depcom Akyab. X Ref 1927 stop Hr desires me to reply you as follows stop ref your telegram dated 26 Mar stop rupees twenty thousand of internally displaced persons stop inview of allotment (50) of two and half lakh and forty thousand already made to depcom Akyab to meet expenditure on relief, supplies and forest produce for rehousing respectively present request for thirty thousand for quote other relief unquote being considered in consideration ith x Akyab Stop.

Welfare

ဝန်ကြီး မောင်ကံထူး အစီရင်ခံစာတွင် အထူးအလေးသာလေးပေး၍ ဖော်ပြပါရှိသော အချက်တခုမှာ စစ်တွေမြို့ လည်တည့်တည့်ကို ဖြတ်သန်းတည်ရှိနေသည့်အဓိက ရေစီးကြောင်းကြီးဖြစ်သော ကုလားချောင်းကို ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်အောင် လိုအပ်သလို စီမံ၍ပြုပြင်ပေးရန် အရေးယူဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်းကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့၏။

အစီရင်ခံစာထဲမှ တခြားဆီလျော်သော ကောက်နုတ်ချက်

Inspected the drain named dsilia creek. This big drain was entirely left unheaded. It runs through the heart of the Akyab town and sub-drains of the town flows into it. The bad smell from this drain was intolerable and greatly detrimental to the health of public xxx I also feel that unless we can have the proper constructions it will be injurious to the general health of the public.

သို့ရာတွင် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းကဖြစ်စေ ခေါင်းဆောင်တဦးဦးကဖြစ်စေ လွှတ်တော်အပြင်ဘက်၌သော်လည်းကောင်း အတွင်းဘက်၌သော်လည်းကောင်း မည်သူတစုံတယောက်ကမျှလည်း ဤလုပ်ငန်းကိစ္စကို အကောင်အထည်ပေါ်လာအောင် နောက်ဆက်လက်၍ ဂရုတစိုက် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်သည်ကိုကား မတွေ့ရချေ။

မောင်ကံထူး (စာ-၁၈၇)

မြေပုံညီလာခံသို့ တက်ရောက်ခြင်း

(၁၃၀၈)ခုနှစ် နှောင်းတံခူး (၁၉၄၇)ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ကျောက်ဖြူခရိုင် မြေပုံမြို့၌ ရခိုင်ပြည်တော်ခိုတပ်ပေါင်းစု ညီလာခံကို မောင်ကံထူး၏တိုက်တွန်းဖိတ်ခေါ်ချက်အရ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း တင်ကြိုရောက်ရှိနေသော ဦးညိုထွန်းနှင့် ဗိုလ်ချုပ်နှင့်အတူတကွ ပါလာကြသော ဦးဗဆွေ သတင်းထောက် ဦးပုလေး၊ ဗိုလ်မင်းလွင်၊ ဗိုလ်ထွန်းလှတို့ပါ (၁၉၄၇)ခု ဧပြီလ(၁)ရက်နေ့တွင် စစ်တွေမြို့သို့ (၅)ယောက်စီး လေယာဉ်ငယ်ဖြင့် ဆိုက်ရောက်လာ၍ ၎င်းနေ့ညနေ (၆)နာရီအချိန် တွင် မြေပုံမြို့သို့ ဆိုက်ရောက်လာပြီးလျှင် တပ်ပေါင်းစုညီလာခံသို့ မတက်ရောက်မီ မြေပုံမြို့ ဗိုလ်တဲတွင် မြို့ပိုင်ဦးသာပွင့် အစရှိသော အရာရှိများနှင့် ဦးညိုထွန်းပါတကွ အနားယူပြီးနောက် ထိုအစည်းအဝေးသို့ ညမှောင်စအချိန်တွင် တက်ရောက်ကြလေသည်။ ဤညီလာခံကို ဒုတိယအကြိမ်မြောက် တောခိုရှောင်တိမ်းသော ဆရာတော် ဦးစိန္တာနှင့်အဖွဲ့သားတို့ ဦးစီး၍ ကျင်းပကြလေသည်။ ထိုညီလာခံတွင် ဆရာတော် ဦးစိန္တာက သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ ပထမဆုံး သဘာပတိမိန့်ခွန်းကို ပြောဆိုလေသည်။ ဤပထမဆုံးအကြိမ် မိန့်ခွန်းကို ပြောဆိုနေစဉ်တွင် ပရိသတ်က သူပုန် သူပုန် ထထ လွတ်လပ်ရေးကို တိုက်ယူရမှရမယ် စသည်ဖြင့်အော်ဟစ် ကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ်က စင်မြင့်ပေါ်သို့တက်၍ အကျိုးအကြောင်းနှင့်တကွ ရှင်းပြသည်။ နောက် ဦးဗဆွေ ဟောပြောသည်။ တက်ရောက်သူပရိသတ်အတော်ပင်များပြားလေသည်။ ညီလာခံတွင် ဗမာပြည်ဘက်မှ ဗိုလ်ချုပ်ချန်ချေသော အလံနီသူပုန်အောင်လင်းမာ အရေးကြီးဆုံး-

(စာ-၁၈၈)

သောအပြောသမားတဦးဖြစ်၍ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအား ပြုပြင်ရေးသမား သွေဖီရေးသမားဟု စွပ်စွဲခါအပြင်း အထန်ပုတ်ခတ်ပြောဆိုလေသည်။ ထိုမရေမရာသော စွပ်စွဲချက်ကို ဗိုလ်ချုပ်ကလည်း တန်ပြန်ထိရောက်စွာ ပြန်လည်ချေပ ၍ ဖြေကြားခဲ့လေသည်။ ပြီးနောက် ၎င်းနေ့ညတွင်းချင်းပင် ပဋိပက္ခဖြစ်ကြမည်ကို ရှောင်တိမ်းလိုသဖြင့် ဒေါသတရား မွန်နေသော ထိုညီလာခံမှ ညနေ(၁၀)နာရီလောက်အချိန်တွင် ထွက်လာကြပြီးလျှင် မြေပုံမြို့မှ စစ်တွေမြို့သို့ ပြန်လည်ထွက်ခွာလာခဲ့ကြလေသည်။ ဤညီလာခံကို ကျင်းပခါနီး တင်ကြို၍ နိုင်ငံရေးသဘောထားချင်းကွဲလွဲကြစေကာမူ အတူတကွ လက်တွဲကာ အလုပ်လုပ်နိုင်အောင် နည်းလမ်းရှာဖွေရန်အတွက် အချင်းချင်းညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ကြပြီးလျှင် အစစအရာရာမှာ ချောချောမောမော ပြေပြေပြစ်ပြစ်ပေါ်လာမှုကို ရရှိလိုသောစိတ်တခုတည်းသာလျှင် ပြင်းထန်လှ သည့်အတွက် မောင်ကံထူးမှာ ရိုးသားဖြူစင်သော ရည်မှန်းချက် သဘောထားတစ်ခုတည်းနှင့် ဦးစိန္တာပါတီမှ ချဉ်းကပ်ကမ်းလှမ်းချက်ကိုလက်ခံ၍ ဆောင်ရွက်မိခြင်းဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ဆရာတော် ဦးစိန္တာ၏ တပည့်များဖြစ်ကြသော တောခိုသူပုန်တို့၏ အတွင်းသဘောကို မရိပ်စားမိရကား ညီလာခံသို့တက်ရောက်ရန် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း တို့အား ဘိတ်ခေါ်ယူဆောင်သွားခြင်းမှာ ရန်သူတို့ဆင်ထားသော ထောင်ချောက်ထဲသို့ တည့်တည့် မတ်မတ်ကြီး ဖြားယောင်း၍ ကျုံးသွင်းယူလာသည့်အလား ပြုလုပ်မိခြင်းအတွက် အလွန်စိတ်မကောင်းဖြစ်၍ တခါးတည်း ရာထူးမှနှုတ်ထွက်ပစ်လိုက်ချင်လာအောင် အထူးပင် စိတ်မကောင်းဖြစ်ရပေသည်။ သို့ရာတွင် ရခိုင်ပြည်အတွက်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၃၉

အလုပ်လုပ်နေသော လုပ်စရာလက်ငုတ် ရခိုင်ပြည်ကိစ္စများ တန်းလန်းဖြစ်နေသည့်အတွက်သာလျှင် မရှိသွားပြန် ဖြစ်သမျှအကြောင်း အကောင်းဘက်မှ ကြည့်ပြီး-

(စာ-၁၈၉)

လျှင် လုပ်စရာတွေကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေသွားခဲ့လေသည်။ ရခိုင်ပြည် ဦးစိန္တာတပည့်များဖြစ်ကြသော အလံနီ တောခိုတပ်ပေါင်းစုညီလာခံကျင်းပရာဖြစ်သော မြေပုံမြို့၌သို့ ဦးစိန္တာ၏အေးချမ်းရာအေးချမ်းကြောင်း နည်းလမ်းရှာဖွေရန်အတွက် ဖိတ်ကြားချက်ကို မောင်ကံထူးက လက်သင့်ခံခဲ့လေသည်။

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်ပါတကွ ဗဆပလအမှုဆောင်တချို့ကို ညီလာခံသို့ အချိန်မှီတက်ရောက်ကြမည့် အကြောင်းကို တင်ကြို၍ ဦးစိန္တာ၏တပည့်ရင်းဖြစ်သော မောင်လှကျော်နှင့် တိကျသေချာစွာ သတင်းပေးပို့ခဲ့၏။ နောင် အခါ ဖြည့်စွက်ထားသော မှတ်တမ်းအရ ဦးစိန္တာတို့လူစု (၁၉၅၈)ခုနှစ် စက်တင်ဘာလကုန် ဇန်နဝါရီလဆန်းလောက်၌ အလင်းသို့ဝင်လာကြပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ဦးစိန္တာနှင့် မောင်ကံထူးတို့ တွေ့ဆုံကြသည်အခါ ဗိုလ်ချုပ်တို့လူစုကို ညီလာခံ အစည်းအဝေးသို့တက်ရောက်ရန် ဖိတ်ကြားခဲ့သော်လည်း လာရောက်တက်ရောက်မည့်နေ့ရက်အချိန်ကို မသိရ၍သာလျှင် မကြိုနိုင်ကြသည့်အကြောင်းကို မောင်ကံထူးသို့ ဦးစိန္တာကပြောပြတော့သည်။ ထိုသို့ပြောဆိုဆင်ခြေပေးခြင်းသည် ဦးစိန္တာ ၏တပည့်များဖြစ်သော အလံနီတပ်ပေါင်းစုဘက်မှ မလိမ့်တပတ် လှည့်ဖြားအယောင်ဆောင်ထားသောသူတို့၏အသွင် သဘောသဘောထားကို အကာကွယ်ပေးပြီး ဖုန်းကွယ်လို၍ ()စကားလှပြောဆိုပရိယာယ်ဆင်ခြင်းသာလျှင် ဖြစ်လေသည်ဟု ယူဆရသည်။

(စာ-၁၉၀)

ဦးစိန္တာကား သီလဝံသပုဂ္ဂိုလ်အထဲ တပါးအပါအဝင်ဟု သိခြင်းကြောင့်သာလျှင် စိတ်ကို ထိန်းသိမ်းသက်သာရာ ရစေနိုင်ခဲ့၏။

(စာ-၁၉၀)

ပါတီဌာနချုပ်တွင် တာဝန်ခံအစိပ်အပိုင်းမှ စည်းရုံးနေသော ဗိုလ်မှူးသန်းစိန်သည်လည်း ထိုအခါက ထိုညီလာခံ ၌ပင် ရှိနေခဲ့သည်။

မောင်ကံထူးထံမှ အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်ရန် ပေးပို့လိုက်သော သတင်းကို ရရှိကြောင်း ၎င်းအပြင် ဗိုလ်ချုပ်တို့ရောက်၍လာပြီးဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သူ့ကိုယ်တိုင်ပြောပြ၍ သတင်းအမှန်ကို သိရသောကြောင့် ဦးစိန္တာ ပြောပြသမျှသည် ဘုန်းကြီးတပါးအနေနှင့် ဝိနည်းရှောင် ပရိယာယ်စကားလှပြောကောင်း ထင်ရှားပေသည်။ ၎င်း တပ်ပေါင်းစုညီလာခံသို့ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်ပါတကွ မောင်ကံထူးတို့လူစု တက်ရောက်ရန်လာမည့်သတင်းကို ရဲရဲတောက် သာဇံလှက ဆရာတော် ဦးစိန္တာလက်ထဲသို့ ပေးအပ်လိုက်ကြောင်းကို သူ့ကိုယ်တိုင် ဦးချီးဦးအားပြောပြသည်ဟု ဦးချီးဦးက ပြောပြ၍သိရသဖြင့် ညီလာခံသို့ ဗိုလ်ချုပ်တက်ရောက်မည့်သတင်းကို မရရှိသောကြောင့် မကြိုဆိုကြဟုဆိုခြင်းမှာ ဝိနည်း ရှောင်ပရိယာယ်စကားဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ မမျှော်လင့်ခဲ့သော နိုင်ငံရေး မရိုးသားမှုအတွင်းသဘောထားကို တွေ့ရသော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် ဤမျှလောက် စိတ်အပျက်ကြီး ပျက်သည်တို့ကို ဤအချိန်အခါက တခါသာလျှင် မြင်ဘူးလိုက်သည်။ ကံကောင်းထောက်မ၍သာ သေမင်း၏ခံတွင်းမှ အထိအခိုက်မရှိ လွတ်မြောက်လာနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ် ပေသည်။ ဆရာတော် ဦးစိန္တာ၏တပည့်များဖြစ်သော တောခိုသပုန်တို့၏ အတွင်းသဘောကိုကား မရိပ်စားမိခဲ့ရခြင်း သည်ကား အလွန်ရိုးသားဖြူစင်သော သဘောထားရှိခြင်းကြောင့် မောင်ကံထူးမှာ နိုင်ငံရေးအမှောင်ထုကို မထိုးဖောက် နိုင်ခဲ့ခြင်းကို ဖော်ပြခြင်းပင်တည်း။ ဦးစိန္တာက သူမှာ နောက်လိုက်နောက်ပါ များစွာရှိကြောင်းကို အထင်ကြီးစေရန် ပြသလို၍သာလျှင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအား တပတ်ရိုက်ဖိတ်ကြား၍ပြ

(စာ-၁၉၀)

သခြင်း၊ ဖြစ်သည်ဟု အတူတကွလိုက်ပါသော သတင်းထောက် ဦးပုလေး သတင်းကြေးပေးခဲ့သဖြင့် ဤ ထင်ကြေးမှာ လွဲမှားပေလိမ့်မည်။ ဦးစိန္တာ၏အတွင်းသဘောကို မောင်ကံထူး ကောင်းကောင်းသိပေ၏။

မောင်ကံထူး (စာ-၁၉၀)

မောင်ကံထူး ဝန်ကြီးအဖြစ်မှ နှုတ်ထွက်ခြင်း

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက် သခင်နုဖွဲ့စည်းသော ဒုတိယအကြိမ်မြောက် အစိုးရအဖွဲ့တွင် မောင်ကံထူးမှာ ယခင်အတိုင်းပင် လူမှုဝန်ထမ်း (ကျန်းမာရေးနှင့် ဒေသန္တရ) ဌာနလက်ကိုင်ဝန်ကြီးအဖြစ် ပါဝင်ပြန်လေသည်။ ၎င်းဌာနကို (၁၉၄၈)ခု ဇန်နဝါရီလ (၃)ရက်နေ့ မွန်းလွဲပိုင်းအချိန်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့လေသည်။ လွတ်လပ်ရေးကြေငြာပြီးနောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းကို လုံးဝစွန့်လွှတ်ရန် စိတ်ကို ပိုင်းဖြတ်ထားရှိခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ဇန်နဝါရီလ (၄)ရက် မနက်အာရုံတက်(၄)နာရီ မိနစ် (၂၀)အချိန်တိတိတွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်သည် အချုပ်အချာအာဏာပိုင်လွတ်လပ်သော တိုင်းပြည်အဖြစ် ကျေညာတော့မည်ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းလ(၃)ရက်ညနေပိုင်းတွင် သူ၏ဝန်ကြီးရာထူးကို စွန့်လွှတ်နှုတ်ထွက်စာကို နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် သခင်နု၏လက်ထဲသို့ပေးအပ်၍ နှုတ်ထွက်လိုက်လေသည်။

မောင်ကံထူး (စာ-၂၀၉)

ပတောင်း တောင်ကုတ်လမ်း ဖောက်လုပ်ရေး

ဤအကြိမ် ဝန်ကြီးအလုပ်မှ နှုတ်မထွက်မီ ရက်အနည်းငယ်ခန့်က ပတောင်းတောင်ကုတ် တောင်ကျော်လမ်း ဆီသို့ ရိပ်ဝီလီလျှံတောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးကော်မရှင်၏အတွင်းဝန်အဖြစ် လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှု၌ ကူညီခဲ့သော အလွန်ခင်မင်ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေတဦးဖြစ်သည့် နယ်ခြားဒေသဝန်ထမ်းအရာရှိ ဦးထွန်းဖေနှင့်အတူ ခရီးထွက်ခဲ့သေး၏။ ဤတောင်ကျော်လမ်းခရီးသို့ ထွက်ခဲ့ခြင်းအကြောင်းရင်းမှာ ရခိုင်နှင့်ဗမာ ရင်းရင်းနှီးနှီးဆက်ဆံနိုင်မည့် အခြေခံအတွက် ရခိုင်ရိုးမတောင်၏ တဘက်နှင့်တဘက် ခရီးလမ်းပန်းဆက်သွယ်မှုကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင် လုပ်ပေးနိုင်မှသာလျှင် အထမြောက်အောင်မြင်နိုင်မည်ဟု စွဲစွဲမြဲမြဲတထစ်ချ ယုံကြည်ချက် ရှိသည့်အတိုင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ရခိုင်ပြည်နှင့် ဗမာပြည်မတို့အား ဆက်သွယ်ပေးထားသော အဓိကသဘာဝတောင်ကျော်လမ်းဖြစ်သည် (၁)ပဒိန်း ငမဲတောင်ကျော်လမ်း (၂) ပတောင်းတောင်ကုတ်တောင်ကျော်လမ်း (၃) ပုသိမ်ခရိုင် သာပေါင်း-ဝှ-သံတွဲတောင်ကျော်လမ်း ဤလူမှုဆက်ဆံရေး စီးပွားရေးသွေးကြောလမ်းကြောင်းသုံးခုကို ရခိုင်ပြည်အတွင်းကျကျသို့ ဒိုးယိုပေါက်ဖြစ်အောင် ဆက်သွယ်ပေးနိုင်သည့် (၁၂)ရာသီ ကားကြီးကားငယ်နှင့် နွားလှည်းပါသွားလာနိုင်မည့်လမ်းမကြီးများ ဖောက်လုပ်ပေးရန် အစိုးရအဖွဲ့သို့ အစီရင်ခံစာတစောင်ကို ဤခရီးစဉ်မှ ပြန်လာလျှင်လာခြင်း တင်သွင်းခဲ့လေသည်။ ရခိုင်ပြည်ဘက်မှ လူထုဆန္ဒဖြင့် တက်လာကြ သော လွှတ်တော်အမတ်များကိုလည်း ဤအစီရင်ခံစာမိတ္တူတစောင်စီကို ဝေငှပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ရခိုင်ဗမာလူမှုနှင့် စီးပွားရေးဆက်ဆံမှုမှာ ယနေ့အထိ ထူးခြား-

(စာ-၂၁၃)

ချက်ပြောပလောက်အောင် မရှိသေးသည်ကို ထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့် မောင်ကံထူး၏ အစီရင်ခံစာကို အစိုးရအဖွဲ့က ဖြစ်စေ ပြည်သူကိုယ်စားလှယ်များကဖြစ်စေ ဥပေက္ခာပြုကြသည်ကို ဖော်ပြခြင်း-

(စာ-၂၁၃)

ထင်ရှားစေသည်။ အလွန်နှောင်းနောက်ပိုင်း၌မူကား ပတောင်းတောင်ကျော် တောင်ကုတ်လမ်းတစ်ခုထဲကိုသာ အလေးပေးထားသော လေသံကို ကြားရ၏။ ရုပ်လုံးပေါ်သည်ကိုကား မတွေ့ရသေးပေ။

မောင်ကံထူး (စာ-၂၁၄)

ဝန်ကြီးရာထူး ပြန်လက်ခံခြင်း

ဤလူနည်းစုရေးရာဝန်ကြီးသည် အချုပ်အချာအာဏာပိုင် ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ၏ ပထမအစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပြီးနောက် သတင်းဖြန့်ချိရေးတာဝန်ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်နေသော ဝန်ကြီးဦးညိုထွန်းအား ပေးအပ်ခဲ့သော ဝန်ကြီးရာထူးဖြစ်လေသည်။ လူနည်းစုရေးရာဌာနဟူသော ဌာနမှလက်တွေ့အားဖြင့် လူနည်းစုရေးရာအလုပ်ကို လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်နေရန်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်သော တစုံတခုအရေးအကြောင်းပေါ်ပေါက်မှုမရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ချေသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ဤလူနည်းစုရေးရာဝန်ကြီး အလုပ်ဝတ္တရားကို ခဏခေတ္တကာလမျှသာလျှင် ရခိုင်တိုင်း၌

ရှုတ်ထွေးနေသော နိုင်ငံရေး စီးပွားရေး ပြဿနာများကို အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးတဦးအနေဖြင့် တာဝန်ယူ၍ ရုတ်တရက် ချက်ချင်းအမိန့်ပေးပြီး ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် စစ်တွေမြို့၌ ဝန်ကြီးရုံးတခု အသစ်ဖွင့်လှစ်၍ များမြောင်လှစွာသော အလုပ်တာဝန်ဝတ္တရားများ ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း ရခိုင်တိုင်းမင်းကြီး ဦးအောင်ကျော်ကို နယ်ပြောင်းရွှေ့လိုက်ခြင်း ကြောင့် လစ်လပ်နေသောနေရာတွင် မောင်ကံထူးအား ရခိုင်တိုင်းမင်းကြီး () (ကော်မီရှင်နာ အာရက်) အဖြစ် ဂေဇက်ထုတ်ပြန်ကြေငြာ၍ ခန့်အပ်လိုက်ပြန်သဖြင့် တိုင်းမင်းကြီးအသစ် စမ္မတာအိပ်ချ်ဘီလီမရောက်လာမီကာလ အတော်ကြာအတွင်း အလုပ်တာဝန်ဝတ္တရားနှစ်ခုစလုံးကို ပူးတွဲတာဝန်ယူ၍ အုပ်ချုပ်နေခဲ့ရပြန်သည်။

မောင်ကံထူး (စာ-၂၁၅)

ပြုပြင်ရေးလုပ်ငန်းများ

ပဌမဝန်ကြီးရာထူးမှ နှုတ်မထွက်မခင်က ပျက်စီးနေသော စစ်တွေကျောက်ဖြူမြို့ သင်္ဘောဆိပ်ကမ်းများကို ပြုပြင်ရန် ကျောက်ဖြူမြို့ ဆေးရုံအသစ်ဆောက်လုပ်ရန်နှင့် ရုံးအဆောက်အဦးအစရှိသည်တို့ကို ဆောက်လုပ်ရန်အတွက် တို့ကို မေ့လျော့ထားပစ်ခဲ့ချေ။ အထူးသဖြင့် စစ်တွေမြို့၌ မြစ်ကမ်းပါးပြို၍ မြို့ကိုထိခိုက်နိုင်သောအန္တရာယ်ကို ရပ်တန့်စေ၍ ခေတ်နှင့်ဆီလျော်စေရန် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြန်လည်ထူထောင်ရန် လိုလားအပ်သော စစ်တွေမြို့ဆိပ်ကမ်း တလျှောက်လုံးကို ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနု ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ဦးတင်၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဦးဝင်းတို့ကိုပါ ဒုတိယအကြိမ် ဝန်ကြီးရာထူးမှ နှုတ်မထွက်မီ ဖိတ်မန္တကပြု၍ ထိုနေရာကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ စစ်ဆေးကြည့်ရှုစေခဲ့၏။ ၎င်းပြင် ထိုအခါက အမေရိကန်လူမျိုး မစ္စတာမော်ဖက်ခေါင်းဆောင်သော (အီး စီ-အေ) ခေါ် ထောက်ပံ့ရေးအဖွဲ့သား များကိုလည်း ထိုဖော်ပြခဲ့သော ဆိပ်ကမ်းပြန်လည်ထူထောင်မှုနှင့် စစ်တွေမြို့ကို ထာဝစဉ်ရေလုံလောက်အောင် ပေးနိုင် ရန် အာကျိုက်ကုန်း၌ ရှိသော ရေလှောင်ကန်ကြီးကို တိုးချဲ့မွမ်းမံခြင်းပြုလုပ်ရန်တို့ကို အဖွဲ့၏လုပ်ငန်းအစီအစဉ်၌ အကျုံးဝင်စေရန် စစ်တွေမြို့သို့ ခေါ်ယူ၍ ပြသပြီးလျှင် မှတ်တမ်းတင်စေ၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဆက်သွယ်ကာ ဤကိစ္စကို အရေးပေးစေခဲ့၏။ ထိုအခါက ကိုယ်တိုင်လာရောက်စစ်ဆေးကြည့်ရှုကြသော ဝန်ကြီးအားလုံးက ဤဆိပ်ကမ်း ကို ပြုပြင်သင့်သည်ဟု သဘောရရှိကြ၏။ ဆတ်ရိုးကျချောင်းဝနှင့် စစ်တွေမြို့လယ်ခေါင်၌ အညစ်အကြေး ရေစီးကြောင်း ကြီးဖြစ်သော ကုလားချောင်းဝစပ်ကြားရှိ တရားသီးစုနှင့် ပိုက်သည်ကုလားရွာ ရပ်ကွက် မြစ်ကမ်းပါးတလျှောက်လုံး ရေစား၍ ကမ်းပါးပြိုပျက်နေသည့်ကမ်းခြေ တလျှောက်ကို ပို၍ပင် သေချာစွာကြည့်ရှု၍ ပြုပြင်လိုအပ်သည်တို့

(စာ-၂၂၀)

ကို စိတ်ဝင်စားခဲ့ကြသည်။ အလွန်တိုတောင်းလှသော ဝန်ကြီးသက်တမ်းအတွင်းတွင် ကြီးကျယ်လွန်းသော ဤလုပ်ငန်းမျိုးကို ရုပ်လုံးဖော်နိုင်ရန် အကြောင်းမရှိသဖြင့် နောင်အခါ ဆက်လက်၍ တာဝန်ခံဝန်ကြီးနေရာကို ယူကြမည့် ခေါင်းဆောင်များ လွယ်လင့်တကူ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့်အစီအစဉ်တစ်ခု ကျန်ရှိနေခဲ့စေရန် မောင်ကံထူးသည် စစ်တွေမြို့၌ ရုံးစိုက်နေစဉ်အခါက ၎င်းကိုယ်တိုင် အရေးတယူကမကထပြုလုပ်၍ ဆိပ်ကမ်းဘက်ဆိုင်ရာဌာနဆိုင်ရာ အင်ဂျင်နီယာချုပ် ဦးမောင်မောင်ကြီးနှင့် မော်လမြိုင်မြို့မှ ဆိပ်ကမ်းတိုင်းထွာရေးအဖွဲ့သားများကို ခေါ်ယူ၍ တိုင်းထွာစေခဲ့သည်။ ဤလုပ်ငန်းအထမြောက်စေရန် ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်း အင်ဂျင်နီယာချုပ် မစ္စတာဝါဝိတ်တိုင်လာ ကူညီသည်။ ဤလုပ်ငန်း၌ ထိုအခါက ရခိုင်တိုင်းမင်းကြီး မစ္စတာအိပ်ချ်ဘီလီက လိုအပ်သမျှအကူအညီများကို အခါမလင့် ပေးသည့် အတွက် ဆိပ်ကမ်းတိုင်းထွာချက်မြေပုံ၊ () ထွက်လာသည်အထိ အောင်မြင်စွာ ပြုပြင်၍ ထားနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုတိုင်းထွာချက်မြေပုံ () ဗလူးပရိန်တီမိတ္တူကို စစ်တွေမြို့ မြူနီစီပါယ်ရုံးသို့ ပို့ပေးခဲ့သည်ကို ရုံး၌ သိမ်းဆည်းထားသည်ဟု ယူဆရသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ဆက်လက်၍ အရေးတယူညွှန်ပြဆောင်ရွက်မည့် ခေါင်းဆောင်များမှာ တစုံတခုသော ခဲရာခဲဆစ်ကြောင့်လားမသိ မောင်ကံထူးချပေးခဲ့သော ဆိပ်ကမ်းပြုပြင်ရေး မျိုးစေ့မှာ အပင်ပေါက် ရုံးလုံးမပေါ်သဖြင့် ထူးမခြားနားပေ။

မောင်ကံထူး-စာ-၂၂၀

ဦးစိန္တာလွတ်ငြိမ်းခွင့်အမိန့် (နောက်ဆက်တွဲ (က) မှတ်စုစာမျက်နှာ ()မှ

“ရဲဌာနခွဲအမှတ် (၂)”

ရန်ကုန်မြို့၊ ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၇)ရက်

အမှတ် ၉၉၁ ဦးစိန္တာလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် စာတမ်း (၁၉၄၄)ခုနှစ်ကို အများသိစေရန် ထုတ်ပြန်လိုက်ခြင်း

ဦးစိန္တာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ၁၉၄၆ ခုနှစ်

၁။ ရခိုင်ပြည်နယ် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်နှင့် ထင်ရှားသော ဗုဒ္ဓဘာသာရဟန်းတော်တပါးဖြစ်သူ ဦးစိန္တာ၏ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုခြင်းဖြင့် ရခိုင်တိုင်းတွင် ကာလအတန်ကြာကပင် မငြိမ်မသက်လှုပ်ရှားမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေခဲ့ကြောင်း ထို့ကြောင့် ဦးစိန္တာနှင့်တကွ ၎င်း၏တပည့်များ၏အပြုအမူများမှာ အယူအဆလွဲမှားမှုများမှ ပေါ်ပေါက်လာသည်ဟု လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရက ယုံကြည်သည်ပြင် ၎င်းတို့အား ဘမ်းဆီအပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း မပြုဘဲ၊ သာမန်ပြည်သူပြည်သား များကဲ့သို့ နေထိုင်စေလျက် ဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်သည့်နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ခွင့်ပေးအပ်ပါက အများ ပြည်သူတို့၌ အကျိုးကျေးဇူးများ ဖြစ်ထွန်းလိမ့်မည်ဟု အစိုးရက ထင်မြင်ကြောင်း ထို့ပြင် ဤကဲ့သို့ ၎င်းတို့အား လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့သည် ရခိုင်ပြည်၏ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးတို့တွင် အစိုးရနှင့် အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုလားကြလိမ့်မည်ဟူ၍လည်း မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ တွင် ယုံကြည်ယူဆရန် အချက်များရှိနေ ကြောင်း။

၂။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ဦးစိန္တာနှင့် ၎င်း၏နောက်ပါတပည့်များအား အောက်ပါ စည်းကမ်းချက်များနှင့်အညီ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးလိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း ။

(၁) ယခုကျေညာချက်ထုတ်ပြန်ပြီး နောက်တလအတွင်း ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သည့်လက်နက်များအားလုံး နှင့် တပါတည်း အနီးဆုံးကျေးရွာသူကြီး ရဲကင်း သို့မဟုတ် ရဲဌာနလက်အောက်မြို့ပိုင်နှင့် နယ်ပိုင်အရာရှိ တဦးဦးထံသို့ ဝင်ရောက်လက်နက်ချအပ်ကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း။

(၂) အစိုးရသည် ဦးစိန္တာအားဖြစ်စေ၊ ၎င်း၏တပည့်တဦးအားဖြစ်စေ လူသတ်မှုပြစ်မှုကျူးလွန်သော လူသေမှု ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိစေမှု စသည့်အကြမ်းဖက်မှုတစ်ခုတရာ ကျူးလွန်ခြင်းမရှိပါက ၎င်းတို့အား တရားစွဲဆိုအပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း လုံးဝပြုလိမ့်မည်မဟုတ်ကြောင်း။

(၃) အကယ်၍ ဦးစိန္တာ၏တပည့်တဦးသည် လူသတ်မှုပြစ်မှုကျူးလွန်သော လူသေထိခိုက်ဒဏ်ရာရစေမှု စသည့်အကြမ်းဖက်မှုတစ်ခုတရာပြုလုပ်ခဲ့မိခြင်းဖြင့် ယခုလက်နက်အပ်သောအခါ၌ ၎င်းအားတရားစွဲဆိုခြင်း အမှုစစ်ဆေး ခြင်းနှင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းခံရစေကာမူ ၎င်း၏လက်နက်ချအပ်ခြင်းကို အထူးထည့်သွင်းအထောက်အထားပြုကာ ၎င်းအား သက်ညှာစွာ စဉ်းစားဆောင်ရွက်လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း မည်မျှအထိ သက်ညှာစွာ စဉ်းစားဆောင်ရွက်မည် ဟူသောအချက်မှာမူကား ၎င်း၏ပြစ်မှုအတွက် သေဒဏ်စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ခံစေရာမူ ၎င်းအား သေဒဏ်အပြစ်ပေး ဆောင်ရွက်လိမ့်မည် မဟုတ်ကြောင်း။

အိပ်ချ်အီး-ရန်(စ်)

မြန်မာပြည်ဘုရင်ခံ

၁၉၄၆ ခု ဒီဇင်ဘာလ (၁၇)ရက်

နောက်ဆက်တွဲ(ဂ)

ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်စုံစမ်းစေးကော်မရှင်တွင် တင်သွင်းသော

ရခိုင်အမျိုးသားတို့၏လိုလားချက်များ။

(၁) ရခိုင်တိုင်းရင်းသားတို့၏ တရားနည်းလမ်းကျသည့်လိုလားချက်တို့နှင့် ဆီလျော်ညီညွတ်စေရန် ပြုလုပ်လို သော ဥပဒေစီစဉ်မှုတို့ကို စတင်မရှင်းလင်းမှီ ကျွန်ုပ်တို့၏အကြံပေးချက်တို့အား ရှေ့ဆောင်သောအခြေခံတရားတို့ကို ပဌမရှေးဦးစွာ မူတည်ရေးသားလိုပါသည်။

ဤကော်မရှင်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းသော အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်လိုသည့်

တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုတို့၏ ဆန္ဒပြည့်ဝစေရန်အတွက် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် အင်အားကို မဆုတ်ယုတ်စေသောနည်းလမ်းများ ရှာဖွေရန်ဟု အတိအလင်းဖော်ပြထားပေသည်။

အကယ်၍ ကျွန်ုပ်တို့ တင်ပြသည့်သေးငယ်လှသည့် အစီအစဉ်တို့ကို လိုက်လျောပါမူကား ပြည်နယ်အဖြစ်ကိုပင် တောင်းဆိုတော့မည်မဟုတ်ကြောင်း မဆုတ်မဆိုင်းဘဲ ဂတိပေးပါသည်။

ထို့အတွက် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏အုပ်ချုပ်ရေးအဆောက်အအုံတွင် ဖြည့်စွက်လာသော အကြံဉာဏ် ဟူသမျှအပေါ်ဝယ်၊ ဝေဖန်နိုင်စွမ်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ပင် ကျွန်ုပ်တို့၏အကြံပေးတင်ပြချက်ကို လွယ်လင့်တကူ လက်ခံလိမ့် မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

တင်သွင်းချက်များ၏အခြေခံများ

(၂) ကျွန်ုပ်တို့ ရှေ့ရှုထားသော အခြေခံမူမှာ ကျွန်ုပ်တို့ တင်ပြတောင်းဆိုချက်သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏လွတ်လပ်ရေးတည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို မပျက်စီး မထိခိုက်လိုခြင်းပင်ဖြစ်၏။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏လုံခြုံရေးကို ဘေးအန္တရာယ် သက်ရောက်စေမည့် မည်သည့်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုကိုမျှ မလိုလားအပ်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ စွဲမြဲစွာယုံကြည်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးသည် ယိမ်းယိုင်ပြိုလဲပါက ဤပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ အစိတ်အပိုင်းများသည်လည်း ပျက်စီးခြင်းနှင့် ဆုံးဆည်းပါဝင်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့်ပင်တည်း-

ဒုတိယအခြေခံမူမှာ ကျွန်ုပ်တို့၏တင်ပြချက်တို့သည် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်၏အခြားတပါးသော လူမျိုးစုများအပေါ်ဝယ် မေတ္တာကင်းမဲ့ခြင်းက စေ့ဆော်သောကြောင့်ဟူ၍ မဖြစ်စေလိုသည့်အပြင် အခြားသောလူမျိုးတို့၏ အကျိုးစီးပွားတို့နှင့်လည်း ညီညွတ်အဆင်ပြေစေလိုသော ဆန္ဒအပေါ်၌သာ အခြေခံပြုလိုပေသည်။

တတိယအခြေခံမူမှာ ကျွန်ုပ်တို့၏ထင်မြင်ချက်တို့သည် ရခိုင်ပြည် ကောင်းရာကောင်းကြောင်း တိုးတက်ရာတိုးတက်ကြောင်းတို့ကို မြှင့်တင်နိုင်ရမည်။ ဤသို့မြှင့်တင်နိုင်သည်နှင့်တပြိုင်နက်တည်း ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ရေးအခွန်ရှည် တည်တံ့မှုပြည့်ဝဖွံ့ဖြိုးမှု တိုးတက်ထွန်းကားမှုတို့တွင်လည်း အထောက်အပံ့ဖြစ်စေနိုင်ရမည်

(ဇာ-၂)

ဤကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံတွင် ရခိုင်ပြည်ကား ထူးခြားသော ဒေသတခု အဖြစ်ဖြင့် အသိအမှတ်ပြုစေလိုသော ကျွန်ုပ်တို့၏ဆန္ဒသည် ခွဲထွက်ရေးဝါဒသဘောမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမဟုတ်ကြောင်းကို အထူးရှင်းပြလိုပါသည်။

(ဇာ-၂)

ရခိုင်ပြည်အား ထူးခြားသော ဒေသတခုအဖြစ်ဖြင့် အသိအမှတ်ပြုမှသာလျှင် ယခုလက်ရှိ အစဉ်တစိုက် ဆုတ်ယုတ်နေသော အခြေအနေမှ ကယ်တင်နိုင်မည်။

ထိုအခါမှသာ ရခိုင်ပြည်ကလည်း မြန်မာပြည်၏ကြန့်ခိုင်စဉ်ပင်ရေးတွင် အားသစ်လောင်းနိုင်လိမ့်မည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့က နှစ်နှစ်ကာကာ ယုံကြည်၍သာ ဤသို့တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သံကြိုးတပင်သည် သံကွင်းအပေါ်၌ တည်၏။ သံကွင်းမာလျှင် မာသကဲ့သို့ ပျော့လျှင် ပျော့သကဲ့သို့ သံကြိုးခိုင်မာ၏။ ထိုနည်းတူစွာ ယခုလက်ရှိ တိုးတက်မှုမရှိသော ရခိုင်ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်အင်အားကြီးမားမှုကို မဖြစ်စေနိုင် ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကိုသာလျှင် ဖြစ်စေနိုင်လိမ့်မည်။

နောက်ဆုံးအခြေခံမှာမူကား ကျွန်ုပ်တို့၏ တင်ပြချက်တို့သည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ လူမျိုးအချင်းချင်း သက်ဝင်ယုံကြည်နားလည်မှုတိုးပွားလာစေရန် ဤသို့ယုံကြည်နားလည်မှုရရှိခြင်းအားဖြင့် အလုံးစုံသော လူမျိုးများသည် လုံလောက်စွာတိုးတက်နေကြရမည်ဖြစ်ရကား ၎င်းတို့၏သင့်လျော်သောတိုးတက်ရေး အလို့ငှာ သီးခြားအထူးစီမံမှုများလုပ်ပေးရန် တာဝန်မယူရသော ထိုကဲ့သို့ နောက်ဆုံးအချိန်တွင် မြန်မာပြည်၏ အစိတ်အပိုင်းတို့သည် တခုတည်းသော နိုင်ငံတော်အဖြစ်သို့ လွယ်ကူစွာ ပေါင်းစည်းမိရန်ဖြစ်ပေသည်။

(၃) ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်း သိခြားရခိုင်ပြည်နယ်တခုအဖြစ် ရခိုင်ပြည်သည် ရရှိရန်အတွက် တရားနည်းလမ်းကျသော အထောက်အထားများစွာ ရှိငြားသော်လည်း အထက်ပါ အခြေခံတရားများအပေါ်၌မူတည်သော ကျွန်ုပ်တို့သည် ရခိုင်ပြည်အား ပြည်နယ်သစ်ထူထောင်ရန် အာသီသကို ပယ်ဖျက်လိုက်ပါပြီ။

အမှန်မှာ ရာဇဝင်သမိုင်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပထဝီအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ စီးပွားရေးအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း အမျိုးအနွယ်အားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြေတည်လျှက် ရခိုင်ပြည်အား ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်တို့ထက် မနိမ့်ကျသည့်ပြည်နယ်တခုအဖြစ် ထူထောင်လိုသော ဆန္ဒအချို့သည် ရခိုင်ပြည်၌ ရှိပါသည်။

ပြည်နယ်တခုအဖြစ် တည်ထောင်ခွင့်ရှိသော စဉ်းစားတွယ်အချက်အလက်တို့မှာ ခိုင်မာလျက်နှင့် ကျွန်ုပ်တို့ကား ပယ်ဖျက်လိုက်၏။

အဘယ်ကြောင့်နည်းအကြောင်းကား ဤအကြောင်းပြချက်တို့သည် မည်မျှပင်မှန်ကန်စေကာမူ နောက်ဆုံး စုပေါင်းလိုက်သောအခါ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို အားနည်းစေမည့် ဗဟိုချက်မှ တရစ်ပြီးတရစ်ခွာထွက်နေသော စိတ်သဘော၌ ကျွန်ုပ်တို့သည် အကျိုးမဝင်လိုခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေသည်။

အမျိုးသားစည်းလုံးရေး အရေးကြီးလှသော ဤအချိန်ဝယ် မညီညွတ်သော သဏ္ဌာန်ဖြစ်မည်ကို ကျွန်ုပ်တို့သည် အထူးစိုးရိမ်မိပေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏တောင်းဆိုချက်

(၄) အရာခပ်သိမ်း၌ ဗမာပြည်နောက်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ရသော ကျွန်ုပ်တို့၏ ရခိုင်ပြည်သည် ဗမာပြည် အရပ်ရပ်သို့ လမ်းပန်းအဆက်အသွယ် မလုံလောက်ချေ။ ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာနှင့်လည်း လုံလောက်လိမ့်မည် အရိပ်အရောင်မပေါ်ချေ။ ဤသို့သော လက်ရှိအခြေအနေတွင် ရခိုင်ပြည်၏လိုလားချက်များကို ပြုလုပ်ပေးရန် ဝတ္တရားရှိရကား ထိုဝတ္တရားမှ လစ်လပ်ပျက်ကွက်ခြင်းမရှိစေရန် မြန်မာပြည်အရပ်ရပ်များနှင့် ရင်ဘောင်တန်းလိုက်နိုင်အောင် ရခိုင်ပြည်ရှိ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို အထူးဝါယမစိုက်နိုင်စေရန် ရခိုင်ပြည်ဝန်ကြီးတဦးနှင့် ၎င်းအား ကူညီဆောင်ရွက်ရန် ရခိုင်ကောင်စီ တစ်ခုဖွဲ့စည်းခန့်ထားပေးရန် တောင်းဆိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့တောင်းဆိုချက်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ ရခိုင်ပြည်၏တိုးတက်မှုအတွက် ဖြစ်နိုင်ရုံမျှသာ တောင်းဆိုပါသည်။ အခြေခံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ ဥပဒေအပိုဒ်(၁၂)အရ ရခိုင်ပြည်ရှိ လူထုဆန္ဒနှင့်အညီ ရခိုင်ပြည်၏တိုးတက်ကြီးပွားရေးအတွက် ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ဥပဒေသတ်မှတ်ပေးရန် အချက်ကို ပြတ်ပြတ်သားသား တောင်းဆိုပါသည်။

ကုန်းလမ်း မီးရထားလမ်း စသောဆက်သွယ်ရေးကဲ့သို့ပင် ပညာရေး ဆေးဘက်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးနှင့်တကွ စက်မှုလက်မှု စသည်တို့၌ ရခိုင်ပြည်သည် ဗမာပြည်၏နောက်မှ ကျန်ခဲ့ရလေပြီ။

ဤသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ မြန်မာအမျိုးသားများသည် ရခိုင်ပြည်၏အခြေအနေမှန်ကို မသိခြင်း မြန်မာနိုင်ငံရေးပါတီတို့၏ ကံကြမ္မာတွင် ရခိုင်ပြည်၏ဆန္ဒပြည့်ဝသည် မပြည့်ဝသည်ဆိုသည် အချက်သည် အရေးမကြီးခြင်း ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရသည်မှာ လည်း ရခိုင်ပြည်ရှိ လူများတို့၏ဆန္ဒကို တခဲနက်ဘော်ပြမည့် စက်ယန္တရားကင်းမဲ့ခြင်းနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အခြားသောကိုယ်စားလှယ် လူဦးရေများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ရခိုင်ပြည်မှကိုယ်စားလှယ်ဦးရေမှာ သေးငယ်သော အချိုးအစားသာ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့အတင်စွဲလိုပါသည်။

ရခိုင်ဝန်ကြီးနှင့် ရခိုင်ကောင်စီသည် ရခိုင်ပြည်ရှိ လူများ၏ဆန္ဒကို တခဲနက်ဘော်ပြမည့် ဤစက်ယန္တရားပင် ဖြစ်၏။ ဝန်ကြီးထိုကောင်စီတို့အတွက် ထိရောက်စွာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေအပိုဒ်(၁၂)အရ အောက်ပါဆောင်ရွက်ချက်မျိုးကို ပြုလုပ်ရမည်။ ဤစီမံချက်အရ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ရခိုင်ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒနှင့်အညီအညွတ်ထိထိရောက်ရောက် လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် ပိုင်နိုင်သော အာဏာကို ရခိုင်ကောင်စီသည် ရရှိပါသည်ဟု ဤစီမံမှုတွင် တိတိကျကျသေချာစွာ ပါရှိရမည်။

ဤဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေအပိုဒ်(၁၂)အရ ကျွန်ုပ်တို့လိုလားသော ကြေနပ်စရာ အစီစဉ်မှုကလေးသည် ပြည်နယ်အဆင့် အတန်း တောင်းဆိုခြင်းနှင့် အကင်းကြီးကင်း၍ သေးငယ်သိမ်မွေ့လှသည့်

တောင်းဆိုချက်မျှသာဖြစ်သည် ကို ဘော်ပြစရာမလိုတော့ပါ။

(၅) ကျွန်ုပ်တို့တောင်းဆိုချက်မှာ မကြီးမကျယ်သေးငယ်နည်းလှပါသည်။ သေးငယ်နည်းလှငြားသော်လည်း ပြည်နယ်အဆင့်အတန်း လိုချင်သောဆန္ဒအချို့ရှိသည်ကို သတိမူသင့်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ ရာထားတင်ပြသော စက်ယန္တရား၏လုပ်ငန်းအကျိုးအပြစ်ပေါ်မှာတည်၍ အထက်ဖော်ပြပါ အချို့အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပြည်နယ်အဆင့်အတန်းလိုချင်သော ဆန္ဒရမက်သည် လုံးဝပျောက်ကွယ်သွားနိုင်စရာလမ်းရှိ ပါသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၂၀၀၀)ကျော်လောက်ကပင် ရခိုင်ပြည်သည် အစဉ်တစိုက် ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်းနှင့် လွတ်လပ်စွာနေလာခဲ့သော ရာဇဝင်သမိုင်းရှိပြီးနောက် (၁၈)ရာစုနှစ်သို့ ရောက်သောအခါ ပြည်တွင်းမညီမညွတ်မှုကြောင့် ထီးနန်းပျောက်ခဲ့ရသည်အဖြစ်ကို သတိမူကြည့်ပါက ဤအချက်ကို လွယ်လင့်တကူ နားလည်နိုင်ကြပေလိမ့်မည်။

(၈-၄)

ကျွန်ုပ်တင်ပြသော စက်ယန္တရားကို နောက်ဆုံးတည်မြဲမှု မတည်မြဲမှုအကြောင်းကိုမူကား ဤစက်ယန္တရား၏ လက်တွေ့လုပ်ငန်းက သက်သေခံပါလိမ့်မည်။ ထိုအကြောင်းကြောင့် နိဂုံးချုပ်တောင်းဆိုလိုသည့်အချက်မှာ ငါးနှစ်ကြာလွန် သောအခါ၌ ပြုလုပ်တော့မည်အဖြစ်သော အုပ်ချုပ်ရေးစီမံမှုကို အတိအကျပြန်လည်စစ်ဆေးခွင့်ရရှိစေမည်။ ထို့ပြင် လိုအပ်ခဲ့သော ရခိုင်ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒနှင့် ညီညွတ်စွာပြင်ဆင်ခွင့်လည်း ရှိပေမည်။

ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အချို့ပြည်နယ်တို့သည် (၁၀)နှစ်ကြာသောအခါ နိုင်ငံတော်မှ ခွဲထွက်နိုင်ခွင့် ပေးထားကြောင်း ပြဌာန်းလျက်ရှိပေသည်။ ဤအခွင့်အရေးထက် ကျွန်ုပ်တို့တောင်းဆိုသော အခွင့်အရေးသည် အလွန် နည်းပါးသေးသည်။

ထို(၅)နှစ်ကုန်ဆုံးသောအချိန်၌ ကျွန်ုပ်တို့တင်ပြသော အုပ်ချုပ်မှုစက်ယန္တရားသည် ကြွေပျက်လောက်စွာ အောင်မြင်ပါက ဤလုပ်ငန်းစဉ်တို့ကို အမြဲထာဝရ ဥပဒေအခြေခံအုပ်ချုပ်မှုတရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ရန်သာ ရှိပါတော့ သည်။

(၆) ကျွန်ုပ်တို့ တောင်းဆိုချက်ကို အကျဉ်းရှုံး၍ ပြပါမည်။

(၁) ရခိုင်ဝန်ကြီးတဦးခန့်အပ်ရန် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ ဥပဒေ၌ ဥပဒေတရပ်ထည့်သွင်းရန်။

(၂) ရခိုင်ဝန်ကြီးအား ကူညီရန်အလို့ငှာ ရခိုင်ကောင်စီတခုဖွဲ့စည်းရန်အတွက် ဥပဒေတရပ်ထည့်သွင်းရန်။

(၈-၄)

(၃) ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ(၁၂၁)အရ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့်ပတ်သက်သော အမှုကိစ္စအဝဝတို့ကို ရခိုင်ပြည်သူလူထုဆန္ဒနှင့်အညီ ရခိုင်ဝန်ကြီးနှင့် ရခိုင်ကောင်စီတို့က ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဥပဒေစည်းကမ်းများ သတ်မှတ်ပေးရန်။

(၄) ၅-နှစ်ကုန်ဆုံးသောအခါ၌ ဤစီမံချက်တို့ကို ၎င်း၏ လုပ်ငန်းအကျိုးအပြစ်ပေါ်မှာ တည်၍ ရခိုင်လူထုဆန္ဒနှင့် အညီ ပြန်လည် စစ်ဆေးပြင်ဆင်ခြင်းသို့တည်းမဟုတ် အဆုံးသတ်အတည်ပြုလုပ်လိုက ပြုလုပ်စေရမည်။

(၇) ဤကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်လူကြီးများသည် ကျွန်ုပ်တို့၏အကြံပေးချက် တောင်းဆိုချက်တို့ကို အမှန်ပင် နည်းပါသည်ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုလိမ့်မည်ဟု ချွင်းချက်မရှိယုံကြည်ပါသည်။

ဤအကြောင်းကို ထပ်တလဲလဲပြောနေရခြင်းအတွက် ခွင့်လွှတ်စေလိုပါ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကျွန်ုပ်တို့ သည် အုပ်ချုပ်ရေးမူနှင့် မကွဲပြားစေလို၍ အတူမျှဆုံးသော အချက်များကိုသာ စူးစူးစိုက်စိုက်ရှာဖွေတင်ပြပါသည်။

အခြားလူနည်းစုများနည်းတူပင်လျှင် ကျွန်ုပ်တို့မှာ သီးခြားပြဿနာများ ရှိပါသည်။ အခြားလူနည်းစုများထက် ကျွန်ုပ်တို့က နေရာတကာတွင် ဗမာများနှင့် ပိုမိုနီးစပ်သည်ဆိုငြားအံ့ ကျွန်ုပ်တို့၌ ပို၍ခြားနားသော ရာဇဝင်ကြောင်း ရှိသေးသည်။

(၈-၅)

ကျွန်ုပ်တို့သည် လူနည်းစုဖြစ်ရကား ကျွန်ုပ်တို့လူနည်းစုများ၏ လိုအပ်ဆန္ဒကို ဂရုဏာသက်ရောက်ရန်နှင့် အစွမ်းကုန်လက်ခံကြရန် ဗမာလူထုကြီးအား မေတ္တာရပ်ခံပါ၏။ လူနည်းစုအဖြစ်ဖြင့်လည်း အခြားလူနည်းစုများအား ကမ္ဘာအရပ်ရပ်တွင်း တိုင်းပြည်တိုင်းပြည်တိုင်းသည် မိမိတို့ဂိုဏ်းဂဏကြီးမားသည်ထက် ကြီးမားစေရန် ဆန္ဒပြုလျက် ရှိသည်ကို သတိမူကာ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အင်အားပြည့် တင်းရာ ပြည့်တင်းကြောင်းနှင့်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၄၆

မြန်မာနိုင်ငံတော်၏လွတ်လပ်ရေးကို ကာကွယ်မှုသည် ဆထက်တံပိုး အရေးကြီးနေသည်ဖြစ်ကြောင်းကို အလေးဂရုပြုပြီးနောက် ကျွန်တော်တို့ပြုမူသကဲ့သို့ပင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ကောင်းရာကောင်းကြောင်းအတွက် အနည်းဆုံးအားဖြင့် ဇယားကိုက်ညီညွတ်သော သဘောတူနိုင်စရာ လိုလားချက်များကိုသာ တင်ပြကြရန် မေတ္တာရပ်ခံလိုက်ပါကြောင်း။

မောင်ကံထူး (နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) စာ/၁/၅)
နောက်ဆက်တွဲ (င)

Handing-over note.

I propose to deal with special problems in this note. I dealt with these problems although they belonged to Ministries other than that for Minorities in order to prevent failures in departments or give trouble. I have even made policy decisions in emergencies on my own responsibility, obtaining approval from the Minister concerned later on.

3. Foreshore Protection

The Akyab foreshore has been eroded in several places and in one particular spot the sea has encroached over two streets and will soon be breaching the main road to Cherogeah creek. After considerable trouble I managed to get the Superintending Engineer, Martime Circle, and Mr. Warwick, Chief Engineer of port Commissioner to visit Akyab and make preliminary examination that a complete survey of the various depths of the fore-shore be taken, the services of two Marine Surveyors were obtained through the good offices of the Nautical Adviser to the Government to the Union of Burma. The blue print of the soundings has been prepared and has been sent to the Superintending Engineer, Martime Circle, for study together with Mr. Warwick and final recommendations as to the best measures to be taken to protect the foreshore from further erosion. Nothing has been heard of this for some time and the matter should be pursued in Rangoon.

4. Akyab Port.

The STEM was very sympathetic with regard to the rehabilitation of the Akyab port. Mr. Bremningan, expert on ports, has visited Akyab and has submitted his recommendations. In addition to clearing up wreckages and derelict, ships in the harbour, the great need for the services of a dredger has been stressed by him. A suitable dredger has been looked for by the STEM all over the world; but none is available. I understand that the question of building the right type dredger for work at Akyab and other places in this Division is being actively considered by the CA and Government. This matter also requires pushing as the main jetty will remain unused by ocean-going vessels until and unless the harbour has been properly dredged.

5. SAMB and Paddy Purchase

A great number of difficulties which arose early in the season have been surmounted as the result in the first instance on the visit of the Honable Boh Khin Maung Glay and very recently of the visit of the Chief Procurement Officer, SAMB. Although the purchasing season is well advanced, difficulties are likely to arise and as the paddy and rice trade is the only major trade on which this district is dependant, such difficulties should be resolved with the minimum of delay and, if necessary, orders should be issued by local officers on your own responsibility as done by me in the past. As far as I am aware, the Akyab district Rice and Paddy Procurement Board under the Chairmanship of the Deputy Commissioner, Akyab has been functioning efficiently; but as this Board has very little power to depart from established practice and as the Executive Officer (Rice), Akyab, is much tied down by hard and fast rules, and instructions, they are not in a position to deal effectively with sudden emergencies outside of routine.

There is a general complaint that non-nationals have far too great a share of this trade and that nationals on the other hand have too little a share. This aspect may be watched and any opportunity to make a change for the betterment of the nationals should be taken advantage of. The United Commercial Bank which I helped to establish at Akyab has been of some help to the nationals to increase their activity in this trade; but not to the extent that could be wished for as the bank was established late in the season and formalities for obtaining quick credits take a long time to complete. I anticipate this bank giving considerably large credits and facilities to nationals during the next paddy season and thus be a congenial factor in giving nationals the share of the trade.

(၈-၃)

6. General Remarks

I have invariably discussed all problems with officers before making any decisions on putting up any proposals at Rangoon. The commissioner has invariably been consulted by me in all problems and I have worked very closely with him. You will not find much correspondence between the commissioner and I as most of our work has been done verbally across a table or over the telephone. No important matters which require push in Rangoon, it is usual for the commissioner to send me a copy of his letter to the Ministry concerned so that, I am in a position to understand what is happening and to help in getting the right orders passed quickly.

စာဘဦးစုံစမ်းရေးအဖွဲ့တွင် အစစ်ခံချက် -ဓနာန်ဆက်တွဲ(၈)

စာဘဦး-အစိုးရအကြံပေးအဖွဲ့သို့

ရခိုင်ပြည်နယ်ပြဿနာနှင့်ပတ်သက်သောအစစ်ခံတင်ပြအကြံပေးချက်

ရခိုင်ပြည်နယ် ပြဿနာပေါက်ဖွားလာရခြင်း နောက်ကြောင်းရာဇဝင်နှင့် ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်သော ဝန်ကြီးချုပ်၏ ဂတိကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ အကြံပေးချက်ကို လူကြီးမင်းများ သိသာရန် အောက်ပါအတိုင်း တင်သွင်းပါသည်။

(၁၉၄၇)ခုနှစ် ရန်ကုန်တိုင်းမှ တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်သို့ တက်ရောက်လာကြသော အမတ်များသည် ရခိုင်လူမျိုး တို့၌ ကိန်းအောင်းနေသော အတွင်းစိတ်ဓာတ်သဘောထားကို သိထားသည်နှင့် အားလျော်စွာ ရခိုင်ပြည်နယ်ကိစ္စကို စဉ်းစားခဲ့ကြသည်။ ရခိုင်တိုင်းသည် ပြည်နယ်၏အဆင့်အတန်းကို ရထိုက်သော ကြံ့အင်လက္ခဏာများနှင့် ပြည့်စုံသော တိုင်းတခုဖြစ်ခြင်းကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ (၁၉၄၅)ခု မေလတတိယအပါတ်ထဲ၌ ဂျပန်လီဟောလ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော ဖဆပလပဏာမညီလာခံ ()ရက်များအတွင်း ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ဦးစီးသော ဆပ်ကော်မတီတွင် အခြေခံဥပဒေကြမ်း ကို အပြီးသတ်ရေးဆွဲအတည်မပြုမီရခိုင်ပြည်နယ်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ထိုဥပဒေကြမ်းထဲ၌ တပါတည်းသတ်မှတ်ထားရှိရန် လိုအပ်သည်ကို ထိုဆပ်ကော်မတီသို့ တက်ရောက်ကြသော ကျွန်တော်အပါအဝင် ရခိုင်အမတ်များက တောင်းဆိုခဲ့ကြလေ သည်။ သို့ရာတွင် လွတ်လပ်ရေး ကြေငြာနိုင်ရန်နေ့ကို (၁၉၄၈)ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၃၁)ရက်နေ့ကို နောက်ဆုံးထား၍ တိုင်းပြည်သို့ ကြေငြာဂတိပေးထားပြီးဖြစ်ရာ နောင်နှေးကြန့်ကြာမည်ကို မလိုလားအပ်သည်လည်း တကြောင်း တောင်တန်းဒေသနှင့် အပေးအယူပြုလုပ်ရာ၌ အချိန်များစွာ ကြာခဲ့သလို အချိန်မှီမပြီးစီးနိုင်ခြင်းကြောင့် လူမျိုးအချင်းချင်း ညီညွတ်မှုမရှိကြဟူသော ထင်မြင်ချက်နှင့် ပြည်မပရောဂများ ဝင်ရောက်လာမည်ကို မလိုလားအပ်သည်တကြောင်း စသည်တို့ကြောင့် လွတ်လပ်ရေးကို ချီတက်ရာ၌ မနှောင့်နှေးစေလိုကြောင်းများကို ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း အကျိုးအကြောင်း နှင့်တကွ ရှင်းလင်းပြောဆိုရာ ကျေနပ်လောက်သည်အတွက် လက်လျော့ခဲ့ကြသည်။ တောင်းဆိုချက်ကို လောလောဆယ် လက်မခံနိုင်သည့်တိုင်အောင် မူတုအနေနှင့် လက်ခံခဲ့သည်။ ဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုသောအခါ အခဏ်(၉)တွင် အပိုင်း(၆)ပုဒ်မ-၁၉၉ကို ထိုစဉ်အခါက ထည့်သွင်းခဲ့ကြသည်။

အထက်ဖော်ပြခဲ့သော ဂျပန်လီဟောလ်မညီလာခံ၌ သီးခြားပြည်နယ်ရရှိရေးပြဿနာပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် ကျွန်တော်၏နေအိမ်၌ အတွေ့အကြုံဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော ရခိုင်ပညာရှိများ၊ အစိတ်အပိုင်းထဲ မှ အိုင်စီအက်စ်ဟောင်းများဖြစ်ကြသော ဦးရွှေဘော်၊ ဦးစိန်ညိုထွန်း၊ ဦးကျော်သိန်း၊ ရခိုင်အမတ်များ ရန်ကုန်မြို့နီစီပါယ် ပညာရေးအရာရှိ ဦးကျော်မင်း၊ သံတွဲမြို့ အမိန့်တော်ရ ဦးကျော်ခင်၊ ကျောက်ဖြူအမိန့်တော်ရ ဦးသိန်းမောင် (တရားဝန်ကြီး လုပ်ခဲ့သူ)စစ်တွေမြို့ ဝတ်လုံဦးလှထွန်းဖြူ အစရှိသော လူကြီးများတို့ကို ဖိတ်ခေါ်လျက်-

(စာ-၁)

(၄-၅)ကြိမ်ခန့် အစည်းအဝေးကျင်းပ၍ အထက်ပါကိစ္စနှင့်ပတ်သက်သမျှတို့ကို မျက်ခြေမပြတ်စေဘဲ ဆွေးနွေး ဝေဖန်ခဲ့ကြပေသည်။ ဤအစည်းအဝေးမှာ အထက်ကရည်ညွှန်းခဲ့သော အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ၌ ပေးထားသောအခွင့်အရေး ကို အသုံးပြု၍ ပြည်နယ်အဆင့်အတန်းကို တောင်းခံနိုင်ငြားသော်လည်း အစမ်းသဘောအားဖြင့် အလွန်နည်းပါး-

(စာ-၂)

သော တောင်းဆိုချက်ဖြစ်သည့် ရခိုင်ကောင်စီနှင့် ရခိုင်ရေးရာဝန်ကြီးထားရှိရေး အဆင့်အတန်းလောက်ကိုသာ လျှင် အခြေခံပုဒ်မ (၁၂၁)အရ တောင်းဆို၍ ငါးနှစ်စမ်းသပ်ရန် စီမံကိန်းတစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲကြ၍ တောင်းခံခဲ့ကြလေသည်။ သို့ရာတွင် ဗမာအမျိုးသား(၆)ဦးအဖွဲ့ဝင်က ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု စုံစမ်းရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌထံသို့ ၎င်းတို့၏ သဘောထားနှင့် အကြံပေးရာ၌ ရခိုင်လူမျိုးများ၏လိုအပ်ဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်၍ ခုတ်ရာတခြား ရှုရာတခြားပင်ဖြစ်လင့်ကစား ရခိုင်ပညာရှိများက အကြံပေးသည့်အတိုင်း မယုတ်မလွန်တောင်းခံထားခြင်းကို လေးစားခဲ့ပါလျှင် ယနေ့အခြေအနေမှာ မရှုတ်ထွေးဘဲ တမျိုးတမည်ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပေမည်။

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၄၉

ရခိုင်လူထု၏အတွင်းသဘောထားကို လူမျိုးအချင်းချင်း ဆက်ဆံမှု၌ မထိခိုက်စေဘဲ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဖော်ထုတ် ပြရမည်ဆိုလျှင် ရခိုင်လူထုသည် ပြည်မဗဟိုရ်အစိုးရ၏သဘောထားကြီးမှုကို မျှော်လင့်ခဲ့သည်။ ဗမာပြည်မမှာကဲ့သို့ အဘက်ဘက်မှ တိုးတက်မှုကို လိုလားခဲ့သည်။ ဗမာအမျိုးသားများနှင့် လက်ပွန်းတကြီးပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှုကို လိုလား ခဲ့သည်။ ထိုတောင့်တမျှော်လင့်ချက်များ ပြည့်ဝစေရန် မယ်မယ်ရရဖန်တီးပေးမှု မရှိသလောက်ပင် ဥပမာတခုပြရလျှင် သွားလမ်းလာလမ်းခက်ခဲခြင်းကို ဖြေရှင်း၍ ရခိုင်ဗမာ နည်းလည်မှုရခိုင်စေရန် (၁၉၄၈)ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၁၈)ရက်နေ့ စွဲနှင့် နိုင်ငံတော် ကက်ဗီနက်အဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးအားလုံးသို့ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းခဲ့သည်။ အရာမထင် ရုပ်လုံးမပေါ်ခဲ့ခြင်းကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ် ပြဿနာကို မပြေသော်လည်း ကန်ရှိရာဆိုသလို စိတ်ဝင်စားပုံ လက္ခဏာမရပေ။ ဤသို့ဤနယ် အဘက်ဘက်မှ ပေလာယကံပြုလုပ်ထားသလိုသဘောသက်ရောက်ခြင်းသည် ဗမာလူမျိုးကြီးများ၏ ပယောဂ မကင်းလေသယောင် ပြည်မနှင့် အဆက်ပြတ်

(စာ-၂)

နေသော ရခိုင်လူထု၏စိတ်ထဲ၌ သံသယမဖြစ်စေပေ။ ရခိုင်လူထု၏ လိုအင်ဆန္ဒမျှော်လင့်ချက် အသင့်အတင့် ပြည့်ဝမှုရရှိခဲ့ပါမူ ပေါက်ကွဲလုမတတ် ယနေ့ပေါ်ပေါက်နေသောပြည်နယ်ပြဿနာမျိုး ရခိုင်ဗမာလူမျိုးရေးပြဿနာမျိုး ပေါ်ပေါက်စရာအကြောင်းမရှိဟု သဘောရပါသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ် ရရှိရေးပြဿနာသည် ဝန်ကြီးချုပ်က ပေးလိုသောအာသီသကို တင်ပေါ်စေခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ဆီလျော်သော ဥပဒေတရပ်ကို အလျှင်အမြန် ပြုလုပ်၍ စေတနာနှင့်ရှောရှောရှုပေးရန်သာ ရှိပါတော့သည်။ ရခိုင်လူထုက ဆန္ဒပြမှု ပေးမည်ဆိုလျှင် ဆန္ဒပြစေခြင်းသည်ပင်လျှင် အချင်းချင်းပဋိပက္ခဖြစ်စေမှုကို ဖန်တီးပေးသလိုဖြစ်မည်ကို စဉ်းစားစရာပင် မလွဲမရှောင်သာ ဤဆန္ဒပြရမည်ဆိုလျှင် ကမ္ဘာထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ တရားမျှတသော ဆန္ဒပေးစံနစ်အရ သာလျှင်ဖြစ်စေဘို့ ရှိပါသည်။

(စာ-၂)

တရားမျှတသော ဆန္ဒပေးစနစ်ဆိုရာ၌ ထိုစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်ပါဝင်သော ကြားကော်မီရှင် ()စစ်တွေ ကျောက်ဖြူ သံတွဲခရိုင်တို့မှ ပါတီပေါင်းစုံအမတ်များနှင့် ညှိနှိုင်း၍ သုံးခရိုင်စည်းလုံးမှ တူညီသော ဦးရေပါဝင်သော ကော်မီရှင်ဖြစ်စေလိုပါသည်။ ထို့ပြင်လည်း ထိုကော်မီရှင်ထဲ၌ ပါဝင်သော အစိုးရကိုယ်စားလှယ်က ဩဇာမလွှမ်းမိုးနိုင်စေရန် ဖန်တီးပေးရန် လိုပေသည်။

ပုံ-အောင်ဇံဝေ

(မောင်ကံထူး-နောက်ဆက်တွဲ-စ-၁/၃)

ဂျူပလီဟောလ်၌ ကျင်းပသော ဖဆပလ ပဏာမညီလာခံ အဓိဌာန် (၁၄)ချက်

(နောက်ဆက်တွဲ-၈)

ရန်ကုန်မြို့၊ ဂျူပလီခန်းမကြီး၌ (၁၉၄၇)ခု မေလ(၂၃)ရက် သောကြာနေ့တွင် ကျင်းပသော ဖဆပလ ပဏာမ ပြင်ဆင်မှုညီလာခံသဘင်၌ တင်သွင်းပြင်ဆင်ခဲ့သော အဓိဌာန်အဆို (၁၄)ချက်။

(၁) မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို လွတ်လပ်သော အချုပ်အချာအာဏာပိုင်သမ္မတနိုင်ငံအဖြစ်ဖြင့် ကြေငြာရန် ဤပဏာမ ပြင်ဆင်မှုညီလာခံသဘင်က လေးနက်ခိုင်မာစွာ ဆုံးဖြတ်ပြဌာန်းလိုက်သည်။

(၂) တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က ရေးဆွဲအပ်သော နိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် လွတ်လပ်သောအချုပ် အချာ အာဏာပိုင်သမ္မတနိုင်ငံတော်သည် အောက်ပါနယ်မြေများပါဝင်သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံဖြစ်ရမည်။

(က) ယခုအထိ ဗြိတိသျှပါလီမန်အတွင်း ပါဝင်နေသော-

(၁)မြန်မာဝန်ကြီးအဖွဲ့က အုပ်ချုပ်သော မြန်မာပြည်မ

(၂) ဟုမ္မလင်းခရိုင်ခွဲ

(၃) ဆင်ကလိုင်ခန့်တိ

(၄) သောင်ဒွတ်

- (၅) ဆော့မရနယ်ပယ်
 - (၆) နာဂတောင်တန်းများ
 - (၇) သံလွင်ခရိုင်
 - (၈) ကံပက်လက်ခရိုင်ခွဲ
 - (၉) ရခိုင်တောင်တန်းနယ်ပယ်များဟူ၍ ခေါ်သောဒေသများဖြစ်ကြသည်။
 - (ခ) ကိုးခမ်းနှင့် မောင်းဝိုင်တို့အပါအဝင်ဖြစ်သော ရှမ်းပြည်ထောင်စု
 - (ဂ) ကရင်နီပြည်နယ်များ
 - (ဃ) ကချင်တောင်တန်းများ
 - (င) ကံပက်လက်ခရိုင်ခွဲမပါသော ချင်းတောင်တန်းခရိုင်
- (၃) (၁)အောက်ပါအင်္ဂါရပ်အားလုံးနှင့်သော်လည်းကောင်း အချို့နှင့်သော်လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၍ (ခ)(ဂ)(ဃ)(င) တို့၌ ဖော်ပြထားသော ပြည်နယ်များသည် ဤတိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်အဆုံးဖြတ်သည်မှတ်၍ နောင်အခါ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထိုသို့ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်သောတရားဥပဒေနှင့်အညီ “ပြည်ထောင်စုနယ်” အဆင့်အတန်းကိုဖြစ်စေ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပြည်နယ်အဆင့်အတန်းကိုဖြစ်စေ လူမျိုးစုပြည်နယ်အဆင့်အတန်းကိုဖြစ်စေ ရရှိရမည်။

(စာ-၁)

အင်္ဂါလက္ခဏာများကား

- (၁) ပထဝီအနေအထားအရ နယ်နိမိတ်အထင်အရှားရှိခြင်း
 - (၂) မြန်မာစကားနှင့်မတူသော ဘာသာစကားတမျိုးတည်းရှိခြင်း
 - (၃) ယဉ်ကျေးမှုတမျိုးတည်းရှိခြင်း
 - (၄) ရာဇဝင်အစဉ်အလာတမျိုးတည်းရှိသောလူမျိုးစုရှိခြင်း
 - (၅) စီးပွားရေးဆိုင်ရာအမျိုးကျေးဇူးနှင့် စီးပွားရေးလုံလောက်မှုတို့ရှိသော လူစုရှိခြင်း
 - (၆) လူဦးရေအတော်အတန်ရှိခြင်း
 - (၇) သိခြားပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် တစုအဖွဲ့အဖြစ်ဖြင့် မိမိ၏ကိုယ်ပိုင်ထင်ရှားချက်အတိုင်း နေလိုသောဆန္ဒရှိခြင်းတို့ဖြစ်လေသည်။
- ထိုနယ်မြေများသည် မိမိတို့အား နှင်းအပ်ရန်သော်လည်းကောင်း ခွဲဝေလွှဲအပ်ရန်သော်လည်းကောင်း ရရှိသော အာဏာနှင့် အလုပ်ဝတ္တရားများကို သုံးစွဲဆောင်ရွက်ရမည်။
- (၂) ထိုအာဏာနှင့် အလုပ်ဝတ္တရားများသည် ပဏာမပြင်ဆင်မှုညီလာခံသဘင်က ခန့်သော ကော်မတီအဖွဲ့၏စေလွှတ်ချက်နှင့် နှစ်ဦးနှစ်ဘက်သဘောတူညီချက်ကို ရပြီးမှ ဆုံးဖြတ်သည်။ မှတ်ရမည့်အာဏာနှင့် အလုပ်ဝတ္တရားများဖြစ်သည်။ အထက်ပါကော်မတီအဖွဲ့၏ စေလွှတ်ချက်ဖြင့် ရရှိလာသော သဘောတူညီချက်သည် ဖဆပလ အမှုဆောင်အဖွဲ့၏ အတည်ပြုချက်ကို ခံယူရမည်။
- (၄) ဤနေရာမှစ၍ အောက်တွင် ပြည်ထောင်စုဥပဒေအဖွဲ့ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဗဟိုရဲဥပဒေပြုအဖွဲ့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာသည် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတဝှမ်းလုံး၌ တည်ရမည်။ ပြည်ထောင်စုပြည်နယ်။ သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပြည်နယ် သို့မဟုတ် လူမျိုးစုပြည်နယ်တို့၏ ဥပဒေပြုအဖွဲ့များကို လုံးဝခွဲဝေလွှဲအပ်ပေးသည်ဌာနအမျိုးအစားထဲတွင် မပါဝင်သောကိစ္စ ခပ်သိမ်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံအဖွဲ့အစည်း အုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ၌ မည်သို့ပင်ဆိုထားစေကာမူ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုအဖွဲ့၏ ဥပဒေပြုအမိန့်အာဏာသည် အောက်၌သီးခြားဖော်ပြထားသောဌာနအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်သည့်ကိစ္စအားလုံးတို့အပေါ်၌ တည်ရမည်။
- (၁) ပြည်ထောင်စုအစိုးရဌာနများကိစ္စ
 - (၂) ပြည်နယ်အချင်းချင်းကိစ္စ
 - (၃) ကျန်ကိစ္စများ
 - (၄) ပြည်ထောင်စုတနိုင်ငံလုံးနှင့် မိုး၍စီးပွားရေးတိုးတက်အောင် ပြုရန်ရှိသောကိစ္စများ။
 - (၅) ပြည်ထောင်စုပြည်နယ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပြည်နယ် လူမျိုးစုပြည်နယ်တို့မှတစ်ပါး ကျန်နယ်မြေများနှင့်

စပ်လျဉ်းသောကိစ္စ။

မှတ်ချက်။ ။အထက်ပါပုဒ်မ(၄)ပုဒ်မခွဲ(၅)တွင် ဆိုထားသော ကျန်နယ်မြေများအတွက် ဥပဒေပြုအဖွဲ့များ သက်သက် ထားရှိမည်မဟုတ်ချေ။

(စ-၂)

(၅) ဤလွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် သမတမြန်မာနိုင်ငံသည် လည်းကောင်း ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်များသည် လည်းကောင်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရဌာနများသည်လည်းကောင်း၊ အသီးသီးတို့သည် မိမိတို့၏ အမိန့် အာဏာနှင့် အာဏာအားလုံးကို တိုင်းသူပြည်သားတို့ထံမှ ခံယူသုံးစွဲရမည်။

(၆) လူမှုဆက်ဆံရေးတရားမျှတမှု စီးပွားရေးတရားမျှတမှု နိုင်ငံရေးတရားမျှတမှု အဆင့်အတန်းတူညီမှု အခွင့်အတန်း တူညီမှု၊ တရားဥပဒေမျက်မှောက်တွင် တူညီမှုတို့အပြင် တရားဥပဒေကိုလည်း လောကဝတ္တရားတို့ကိုလည်း ကောင်း၊ ထောက်၍ လွတ်လပ်စွာ တွေးကြံနိုင်မှု လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်နိုင်မှု လွတ်လပ်စွာဘုရားကျောင်းကန်သွားလာဝတ် ပြုနိုင်မှု လွတ်လပ်စွာ ပရိယေသနရှာမှီးနိုင်မှု၊ လွတ်လပ်စွာ စည်းရုံးနိုင်မှု လွတ်လပ်စွာပြုမူဆောင်ရွက်နိုင်မှုတို့ ပြည်သူ ပြည်သားများအားလုံးတို့ ရရှိခံစားနိုင်အောင် အာမခံချက်ရှိရမည်။

(၇) တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများဖြစ်သော

(၁) လူတို့၏အခွင့်အရေး

(၂) လူမျိုး၏စရိုက်ထုံးစံဓလေ့စသည်တို့နှင့် ဆိုင်သော သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများ။

(စ-၃)

(၃) ဥပဒေပြုအဖွဲ့တွင် ထိုက်သင့်သော ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေပါဝင်နိုင်ရေး ထိုအခွင့်အရေးတို့ကို လူမျိုးအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဘာသာစကားအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရာဇဝင်အစဉ်အလာအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ လူမျိုးစုနှင့်ကွဲပြားခြားနားသော လူလည်းဖြစ်၍ သက်ဆိုင်ရာပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်တစ်စုတွင် လူဦးရေ ဆယ်ပုံတပုံထက်မနည်း ရှိသည့်လူများလည်း ဖြစ်သော ပြည်သူတစ်စုသည် ခံစားနိုင်သည်ဟု အာမခံချက်ရှိရမည်။

(၂) ကရင်အမျိုးသားများနှင့် သက်ဆိုင်သောကိစ္စများတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား ကူညီရန် အကြံဉာဏ်ပေးရန်၊ ကရင်ရေးရာကောင်စီတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းရမည် ကောင်စီလူကြီး ဦးထားရှိပုံနှင့် ကောင်စီလူကြီးရွေးချယ် သောနည်းနာတို့ကိုတရားဥပဒေနှင့် ပြဌာန်းသတ်မှတ်ရမည်။

(၈) ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်သည်“ပြည်ထောင်စုပြည်နယ်”ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပြည်နယ်”လူမျိုးစုပြည် နယ် တို့အား ပိုင်းခြားခွဲဝေလွှဲအပ်ထားသော အာဏာများမှတစ်ပါး လွတ်လပ်သောအချုပ်အခြာအာဏာပိုင် သမတမြန်မာနိုင်ငံ တော်၏ဥပဒေပြုအာဏာကိုလည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကိုလည်းကောင်း၊ စိုးပိုင်ရမည်၊ ထိုအာဏာတို့ကို နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေကတည်ဆောက်ထားသော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရဌာနများကသော်လည်း ကောင်း၊ ထိုဌာနများ၏အမိန့်အရသော်လည်းကောင်း သုံးစွဲနိုင်ရမည်။

(၉) ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ ပြည်သူအားလုံးတို့၏ အထွဋ်အမြတ်ဖြစ်ထိုက်သော နိုင်ငံတော်အကြီးအမှူး ဖြစ်သည့် နိုင်ငံတော်သမတနှင့်တကွ ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ လူမျိုးစုလွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါသော ပြည်ထောင်စု မဟာလွှတ်တော် သည် ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုအာဏာကို စိုးပိုင်ရမည်။

(စ-၄)

(၁၀) တရားဥပဒေနှင့် “ဤနိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ”အခြေခံဥပဒေတို့က ပြဌာန်းသတ်မှတ်သော စည်းကမ်းချက်များကို ထောက်၍ပြည်သူတို့တွင် မိမိတို့ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်သော ကိုယ်စားလှယ်အမတ်ကို အမတ်အဖြစ်မှ ပြန်လည်ထွက်စေနိုင်သော ပြန်လည်ထွက်စေ အခွင့်အရေးရှိရမည်။

(၁၁) ပြည်ထောင်စုအစိုးရဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအုပ်ချုပ်မှုအာဏာ တည်ရှိရာဖြစ်သော အစိုးရအဖွဲ့သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အား တာဝန်ခံရမည်။

(၁၂) နိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေကသော်လည်းကောင်း၊ တရားဥပဒေကသော်လည်းကောင်း တည်ဆောက်ထား သော တရားရုံးများသည် တရားစီရင်ခြင်း စီရင်ဘွယ်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည်။ ထိုတရားရုံးများက တရားလွှတ်တော်ချုပ်

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၅၂

နှင့်တကွ ထိုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏လက်အောက်ခံ တရားရုံးများဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးနှင့် တရားဥပဒေတို့ကိုသာ ထောက်ထားရမည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏တရားဝန်ကြီးများကို “ပြည်ထောင်စုမဟာလွှတ်တော်”က ရွေးကောက် တင်မြှောက်ရမည်။

(၁၃) လွတ်လပ်သောအချုပ်အချာအာဏာပိုင် သမတမြန်မာနိုင်ငံ၏နယ်မြေတို့ တပေါင်းတစီးတန်းတည်ရှိခိုင်ခန့်နေသည် ဟူသော ဂုဏ်သိက္ခာကိုလည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော်၏ကြေး ရေ လေတို့ကို အချုပ်အချာ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်နိုင်သော အခွင့်အရေး များကိုလည်းကောင်း တရားမျှတမှုနှင့်တကွ တိုင်းကြီးပြည်ကြီးများ၏ ဥပဒေတို့နှင့် တည်မြဲအောင် ထိန်းသိမ်းရမည်။

(စာ-၄)

(၁၄) ကျွန်ုပ်တို့ချစ်မြတ်နိုးသော နိုင်ငံတော်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တရားသဖြင့် ရသင့်ရထိုက်သည်လည်းဖြစ်၍ ဂုဏ်ကြက် သရေနှင့်လည်း ပြည့်စုံသော အဆင့်အတန်းကို ရရှိ၍ လူသတ္တဝါခပ်သိမ်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို တိုးတက်စေရန် မိမိ၌ တာဝန်ရှိသည့်အလျောက် အစွမ်းကုန်အားထုတ်ဆောင်ရွက်ပြီးလျှင် ပြည်ထောင်အချင်းချင်း တရားမျှတမှုနှင့် လောက ဝတ္တရားတို့ကို ထောက်ကာ အနိုင်နိုင်ငံတို့နှင့် ချစ်ကြည်ငြိမ်းချမ်းစွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်ဟု ခိုင်မာသော အဓိဋ္ဌာန်ကို ပြုထားလေသည်။

(မောင်ကံထူး -နောက်ဆက်တွဲ ၁၁/၄)

ဂျပန်စေတီ ရခိုင်တိုင်းတွင် အရပ်သားအုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံ

(နောက်ဆက်တွဲ-၃)

ရခိုင်တိုင်းတွင် အရပ်သား အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းရန်အတွက် ရန်ကုန်မြို့သို့ သွားကြမည်ဖြစ်သော ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အား ဗဟိုမှတိုက်ရိုက်ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော သံတွဲမြို့ ခရိုင်ဝန် ဦးရွှေ()စစ်သားတင် ဂျပန်မီးသင်္ဘောဖြင့် စစ်တွေမြို့ သို့ရောက်လာ၍ ပြောပြချက်အရ နားလည်ကြသည်မှာ ခရိုင်တစ်ခုစီအတွက် ခရိုင်ဝန်ကို ဗဟိုမှ ခန့်ထားပြီးမှ ဤရာထူးများ ကို ထိုခရိုင်ဝန်က သက်ဆိုင်ရာခရိုင်ခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုင်ပင်၍ ထောက်ခံအမည်တင်သွင်းလျက် ဗဟိုက အတည်ပြု ချက်အရ ခန့်ထားရမည်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ စစ်တွေခရိုင်အတွက် ဦးအောင်ထွန်းဦးကို ခန့်ထား၍ ယာယီအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ အားလုံးသဘောတူဆုံးဖြတ်ကြပြီး ယင်းဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်း ဗဟိုတွင်တင်ပြရန် ဦးသာဇံလှ၊ ဦးအောင်ဇံဝေ ဦးချီးမိုးတို့ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား တာဝန်ပေး လွှဲအပ်လိုက်လေသည်။ ဤအဖွဲ့သည် ဦးရွှေမြ သံတွဲခရိုင်ဝန် စီးနင်းလိုက်ပါလာသော ဂျပန်သင်္ဘောနှင့်ပင် (၁၉၄၂)ခု ဩဂုတ်လ တတိယပတ်တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်ရှိကြသောအခါ သက်ဆိုင်ရာတို့နှင့် တွေ့ဆုံပြီးနောက် သိရသည်ကား ခရိုင်ဝန်ရာထူးတစ်ခုတည်းအတွက်သာမဟုတ်ဘဲ ရာထူးအားလုံးအတွက် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့က ထောက်ခံစာရင်းတင်သွင်းရန် (ထိုကဲ့သို့တင်သွင်းရာတွင် အမှုထမ်းကောင်းများထဲမှ သင့်တော်သူ ၅၀(ရာခိုင်နှုန်း) ပါရှိစေရန်ဖြစ်သည်။) ယင်းအချိန်တွင် ကျောက်ဖြူခရိုင်အတွက် ယူနီဗာစတီကျောင်းသား သမဂ္ဂဥက္ကဋ္ဌဟောင်း သံတွဲမြို့ သား ရခိုင်မူစလင် ဦးထွန်းစိန်ကို ခရိုင်ဝန်အဖြစ် ခန့်ထားပြီးဖြစ်နေသည်။ တခြားသောရာထူးများအတွက်ကား ခန့်ထားခြင်း မရှိသေး။ သို့ဖြစ်၍ စစ်တွေခရိုင်အတွက်သာမဟုတ် ကျောက်ဖြူခရိုင်အတွင်း ကျန်ရာထူးများအတွက်ကိုပါ အမည်စာရင်း ပြုလုပ်-

(စာ-၁)

ထောက်ခံ၍ အမြန်ဆုံးတင်သွင်းရန် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား သက်ဆိုင်ရာက တာဝန်ပေးအပ်လေသည်။

ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် အတွင်းဝန်ဟောင်း ဦးကျော်သိမ်းထံ၌ တည်းခိုနေကြသည်ဖြစ်၍ သူ၏ထင်မြင်ချက်ထဲ မှ သင့်တော်မည်ဟု သဘောရသော အချက်အလက်တချို့ကို လက်ခံလျက် စစ်တွေခရိုင်နှင့် ကျောက်ဖြူခရိုင်(၂)ခုစလုံး ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ရာထူးနေရာများ အားလုံးအတွက် ရာထူးအလိုက်အသီးသီးစာရင်း ပြုလုပ်ပြီးထောက်ခံ၍ တင်သွင်းလိုက်ကြလေသည်။ သို့ရာတွင် နောက်တစ်ရက်နှစ်ရက်အတွင်း ကဿက ဦးဖိုးမြသည် ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်ရှိ လာလျက် ၎င်းနှင့်အတူပါလာသော ကျောက်ဖြူခရိုင်ဝန်အဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရပြီးဖြစ်သော ဦးထွန်းစိန်တို့က ဤကိုယ်စား လှယ်အဖွဲ့မှ ကျောက်ဖြူခရိုင်အတွက် တင်သွင်းထောက်ခံထားသော စာရင်းကို ကန့်ကွက်ကြသည်။ သို့နှင့် ဗဟိုက စစ်တွေခရိုင်အတွက်တင်သွင်းထားသော စာရင်းအတိုင်း လက်ခံထားပြီး ချက်ခြင်းကျေညာထုတ်ပြန်လိုက်လေသည်။

ခရိုင်ဝန် ဦးအောင်ထွန်းဦး၊ မြို့မဝန်ထောက်နှင့် ငွေကိုင်အရာရှိ ဦးထွန်းလှ နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်မှူးများ ဦးထွန်းဦး၊ ဦးမောင် သာပွင့်၊ ဦးစံထွန်းအောင်၊ ရွှေနေ ကိုစံထွန်းအောင် (ဘိုဒိန်ဆရာအမျိုးသားကျောင်း)မြို့ပိုင်များ၊ ဦးသာခိုးအောင်၊ ဦးစံထွန်းလှ၊ ဦးအောင်သာဦး၊ ဦးချီးခိုး၊ ခရိုင်ရဲဝန်ဦးဖိုးမြစိန် လက်ထောက် ဦးနု ပေါက်တောအင်စပက်တော် ဦးအောင်ထွန်းမြ၊ ဦးရွှေစောဦး၊ ဦးတော်လူတို့ဖြစ်ကြသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ၊ ရာထူးနေရာများအတွက် အရာရှိခန့်ထားသော ကြေငြာချက်သတင်းစာများတွင် ပါသွားပြီး နောက်တပါတ်လောက်အကြာတွင် ဦးဘစံ၊ ဦးညိုထွန်းတို့လူစု ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်လာကြသည်။ ဤလူစုသည် စစ်တွေ မြို့မှ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ဂျပန်မီးသင်္ဘောနှင့်-

(စ-၂)ထွက်ခွာမလာကြမီကပင် (ဘီ-အိုင်-အေ)တပ်ကို ရုပ်သိမ်း၍ ရန်ကုန်သို့ပြန်လာကြသော ပိုလ်ရန်အောင် တပ်နှင့် အတူတကွဆိုသလို သံတွဲ၊ ဝှ၊ သာပေါင်းမြို့တို့ကို ဖြတ်၍ ခြေလျင်ထွက်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဦးဘစံသည် ရာထူးခန့်ထားသောကြေငြာချက်ကို လမ်းခရီးတွင် တွေ့မြင်ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ထိုစဉ်ကပင် သူမကျေနပ်ခဲ့ဟု သိရ၏။ ရန်ကုန်သို့ရောက်လာပြီး ဦးကျော်အိမ်သို့လာရောက်ခါ ဦးသာဇံလှအား အဘယ်ကြောင့် သူ့ကို ရာထူးတနေရာအတွက် ထောက်ခံ၍ စာရင်းတင်သွင်းခြင်း မပြုသလဲဟု မေးမြန်းလေသည်။ ဦးသာဇံလှကမူ နိုင်ငံရေးဆက်လက်လုပ်စေရန် အတွက် တမင်ချန်ထားခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုသည်။ သူ့အဖို့ရာထူးရရန် အရေးမကြီး။ မိဘများလည်း တတ်နိုင်သူဖြစ်သော ကြောင့် နောင်စစ်တွေမြို့ မြူနီစီပါယ်အဖွဲ့ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းသောအခါ ဦးဘစံအား မြို့တော်ဝန်အဖြစ် တာဝန်ပေးအပ် လျှက် နိုင်ငံရေးကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်စေချင်သည့်အတွက်ကြောင့်ပင် သူ့အမည်ကို ရာထူးခန့်ထားရေး စာရင်း၌ မထည့်သွင်းခဲ့ဟုသာ သာဇံလှက ရှင်းပြခဲ့လေသည်။ ဦးဘစံက ကျေနပ်ပုံမရ။ တသက်လုံး မိဘထမင်းချည်းစား၍ နေရမည်လောဟု မကျေမနပ် မေးခဲ့သည်။ ဦးဘစံ ရာထူးတခုလိုချင်ကြောင်းကို သိရသောခါ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့မှ နောက်ဆက်တွဲ ထောက်ခံချက်တင်သွင်းရာတွင် ခရိုင်လယ်ဝန်ရာထူးအတွက် သူ့ကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ဦးသာဇံလှ အကြောင်းပြချက်မှာ ထိုမြေတိုင်းဌာနတွင် မြေတိုင်းစာရေးမှ အစ လယ်ဝန်များသည် လယ်သမားများထံမှ နည်းမျိုးစုံဖြင့် တံစိုးလက်ဆောင် စားကြကြောင်း စစ်တွေခရိုင်သို့ရောက်လာကြသော လယ်ဝန်များသည် လစာကို ထုတ်မသုံးဘဲ စုဆောင်းထားကာ လက်အောက်မြေတိုင်းအဖွဲ့ဝင်များက ရှာဖွေပေးသော ကြေးငွေများကိုသာ သုံးစွဲနေကြကြောင်း သို့နှင့် ဦးဘစံကဲ့သို့ ရိုးသားဖြောင့်မတ်သူ မိကောင်းဖခင်၏သား နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦးကို ဤ-

(စာ-၃)

ရာထူးတွင် ခန့်ထားသင့်သည်ဟု ထောက်ခံခြင်းပြုသည်။ ဦးစံရွှေကိုမူ အဖွဲ့မှ အရေးယူထားခြင်းကို ခံရသူတဦး ဖြစ်၍ အစပဌမ၌ မည်သည့်ရာထူးအတွက်မျှ ထောက်ခံခြင်းမပြုချေ။ နောက်မှသာ စာတိုက်အင်စပက်တော် ရာထူးနေရာ အတွက် သူ့အားထောက်ခံ၍ ဗဟိုသို့တင်ပေးလိုက်လေသည်။

တရားဌာနနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ခရိုင်စက်ရှင်တရားသူကြီးအတွက် ဦးဘမြိုင်ကို ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က လေးလေးနက် နက် ထောက်ခံခဲ့ကြ၏။ သို့ရာတွင် ကျောက်ဖြူခရိုင်အတွက် ခရိုင်ဝန်အဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရသူ ဦးထွန်းစိန်က ဦးဘမြိုင် သည် တရားသူကြီးအဖြစ် အမှုတစ်ခုကို စစ်ဆေးနေရင်း တရားခွင့်ပေါ်မှနေ၍ သခင်များကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် မဖွယ်မရာ ပြောဆိုခဲ့ဘူးသည်ဆိုပြီး ကန့်ကွက်သဖြင့် စက်ရှင်တရားသူကြီးအဖြစ် ဦးဘမြိုင်ကို ခန့်ထားခြင်းမပြုဘဲ လက်ထောက် စက်ရှင် တရားသူကြီး အဖြစ်သာ ခန့်ထားသည်ဟု သိရသည်။ ဤတရားဌာနတွင် စစ်တွေခရိုင်နယ်ပိုင် တရားမ တရားသူ ကြီး တစ်နေရာအတွက် ဦးကျော်ထွန်းဦး(မြို့ဟောင်း)ကို ထောက်ခံခဲ့ကြပြီး ဦးဖိုးခိုင်ကိုမူ ကျောက်ဖြူခရိုင် နယ်ပိုင်တရားမ တရားသူကြီးနေရာအတွက် စာရင်းတင်သွင်း ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ ဦးအောင်ဇံဝေသည် ရန်ကုန်တွင် အမြဲတန်း အလုပ် လုပ်နေရသည့်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က ထောက်ခံတင်ပေးလိုက်သည့်အတိုင်း အတည်ဖြစ်သည် မဖြစ်သည်ကိုကား အဆက်ပြတ်နေ၍ မသိနိုင်တော့ပေ။

(မောင်ကံထူး-နောက်ဆက်တွဲ ၄-၁/၄)

အမှတ်စဉ်-၄၄၇
စာအမှတ်-၁၄၆၊ အိန္ဒိယရုံး၊ လန်ဒန် နေ့စွဲ (၁၈၇၄) ဒီဇင်ဘာလ (၂၄)ရက်နေ့မှ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် ကြီး
သို့-အိန္ဒိယအစိုးရ
သင့်အစိုးရထံမှ (၁၈၇၄) စက်တင်ဘာလ (၈)ရက်နေ့ အရ၊ စာအမှတ် (၁၆၁)သို့ပြန်ကြားရာ၌ မစ္စတာဒဗ္ဗလျူ။

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၅၄

အိပ်ချ်၊ စိ၊ ဟာဒီခေတ္တထွက်သွားစဉ် မစ္စတာဝီလျံဟတ္တန်ဂရစ်ဖင်အား စစ်တွေမြို့၌ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ယာယီ ကောင်စစ်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်ကို ဘုရင်မအစိုးရက အတည်ပြုကြောင်း ကြားသိစေပါသည်။

အမှတ်စဉ်-၄၄၈

စာအမှတ် ၂၁၁၀၊ ပျုတ်ဝီလျံ၊ နေ့စွဲ၊ ၁၈၇၅ ဇန်နဝါရီလ (၂၂)ရက်နေ့ အိန္ဒိယအစိုးရ၊ နိုင်ငံခြားရေးဌာန၏ အမိန့်ကြော်ငြာစာ-

အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ်၊ ၁၉၄၂ ပီ၊ နေ့စွဲ (၁၈၇၄)စက်တင်ဘာလ (၄)ရက်နေ့ကို ရည်ညွှန်းချက် အိန္ဒိယအစိုးရက မစ္စတာဒဗ္ဗလျူအိပ်ချ်ဂရစ်ဖင်ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ယာယီကောင်စစ်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်ကို ဘုရင်မအစိုးရက အတည်ပြုပြီးဖြစ်ပါကြောင်း။

စာအမှတ် ၂၄၂ ပီ

ဤရုံးအတိုကောက်မှတ်ချက် စာအမှတ် (၁၉၄၃ ပီ နေ့စွဲ၊ ၁၈၇၄ စက်တင်ဘာ(၄)ရက်နေ့ကို ဆက်လက်၍ မိတ္တူကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ကာလကတ္တားရှိ ကောင်စစ်ဝန်ချုပ်အား သိရှိစေရန် တဆင့်ပေးပို့ပါသည်။

(နိုင်ငံသမိုင်း သုတေသနစာစောင်-၄၊ စာ ၁၁၄)

အမှတ်စဉ် ၄၄၉

စာအမှတ် ၁၄၃၊ အိန္ဒိယရုံး၊ လန်ဒန်၊ နေ့စွဲ ၁၈၇၄ ဒီဇင်ဘာလ (၂၃)ရက်နေ့မှ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ကြီးသို့-အိန္ဒိယအစိုးရ

သင့်အစိုးရထံမှ လွန်ခဲ့သည့် ဇွန်လ (၃၀)ရက်နေ့ရေး စာအမှတ် ၁၁၇ ကို ပြန်ကြားရာ၌ မစ္စတာအာရ်ဇီလာအား စစ်တွေမြို့၌ ဂျာမဏီနိုင်ငံ၏ ယာယီကောင်စစ်ဝန်အဖြစ် ယင်းအသိအမှတ်ပြုသည်ကို ဘုရင်မ အစိုးရက အတည်ပြုကြောင်း ကြားသိစေပါသည်။

အမှတ်စဉ် ၄၅၀

စာအမှတ် ၁၄၄၊ အိန္ဒိယရုံး၊ လန်ဒန်၊ ၁၈၇၄ ဒီဇင်ဘာလ (၂၃)ရက်နေ့မှ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ကြီးသို့- အိန္ဒိယအစိုးရ

ယခုအခါ စစ်တွေမြို့၌ ဒေနှစ်ရှိ ကောင်စစ်ဝန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော မစ္စတာအိုင်ဂီလီဖီဟေကို ယင်းဆိပ်ကမ်းမြို့၌ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ၏ ကောင်စစ်ဝန်ချုပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဘုရင်မအစိုးရ၏ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ကန့်ကွက်စရာရှိမရှိစာကို ဘုရင်မ၏ နိုင်ငံခြားရေးအတွင်းဝန်ကြီးက မေးမြန်းသည်ဖြစ်ရာ အရ်လ်အော့ဖ်ဒါဘီအား ကြားသိနိုင်စေရန်အတွက် လိုအပ်သည့်အချက်အလက်များကို ကျွန်ုပ်တို့ ပေးပို့ပါရန် တောင်းခံပါသည်။ ဤအတောအတွင်း၌ ဘုရင်ခံချုပ်ကောင်စီသည် အကြံပေးထားသည့်အစီအစဉ်ကို ကန့်ကွက်ရန် အကြောင်းအချက် မကြားမသိပါက သင်၏အစိုးရသည် မစ္စတာဟေအား အသိအမှတ်ပြုနိုင်ပါကြောင်း။

(နိုင်ငံသမိုင်း သုတေသန စာစောင်-၄၊ စာ-၁၁၅)

အမှတ် ၄၅၁

စာအမှတ် ၂၆၅ ပီ၊ ပျုတ်ဝီလျံ၊ နေ့စွဲ ၁၈၇၅ ဇန်နဝါရီလ (၂၆)ရက်နေ့မှ အက်ဖ်၊ ဟင်ဖို၊ အက်စ်ကျိုင်းယာ၊ အတွင်းဝန်ထောက်၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန အိန္ဒိယအစိုးရ

သို့-အွန်နာရေဘဲလ်အေ၊ အီဒင်၊ ဗြိတိသျှကားမား မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး

ညွှန်ကြားချက်အရ ဘုရင်မ၏ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ကြီးမှ ယခုအခါ အိုင်ဂီလီဖီဟေကို ယင်းဆိပ်ကမ်းမြို့၊ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ၏ ကောင်စစ်ဝန်ချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်ရန် အကြံပေးသည့် စာအမှတ် ၁၄၄၊ နေ့စွဲ လွန်ခဲ့သည့် (၂၃)ရက်နေ့၏ မိတ္တူကို တဆင့်ပေးပို့လျက် ထိုသူအား ခန့်ထားခြင်းကို ကန့်ကွက်ရန် ရှိမရှိ အကြောင်းကြားရန် တောင်းခံပါသည်။

၂။

သင့်၏အဖြေမှာ ကျေနပ်ဖွယ်ဖြစ်ပါက မစ္စတာဟေအား ယင်းရာထူး၌ ခန့်ထားခြင်းကို အသိအမှတ်ပြု၍ အိန္ဒိယပြန်တမ်းတွင် ထည့်သွင်းကြေငြာမည်ဖြစ်သည်။ ဤအတောအတွင်း၌ သင်သည် သူ့အား တရားဝင်ခန့်ထားပြီး ဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခွင့်ရှိသည်။

စာ-၁၁၅/၁၁၆

မောင်ကံထူး မှတ်စု

၅၅

(လွန်ခဲ့သောနှစ်တရာက မြန်မာပြည် ဒေါက်တာရီရီအကြီးတန်း သုတေသနမှူး၊ နိုင်ငံသမိုင်း သုတေသန စာစောင်-၄)

ဒိန်မတ်ကံနိုင်ငံ

ဒဗ္ဗလူအိပ်ချ်စီကာဒီ

ဖျတ်ဝီလျံ

ဝီလျံဟတ္ထန်ဂရစ်ဖင်

အာရ် ဇိဂ်လာ

အိုဂိုလ်ဗီဟေ

အာရ်လ်အောဖ်ဒါဘီ

နံနာရေဘဲလ်အေဒီအင်

ရခိုင်ပြည်သတင်းစာ

အယ်ဒီတာ ဦးထွန်းကြိုင်၊ ဒီ-အိုင်၊ အက်စ်(ပညာအုပ်နယ်လှည့်)

၁၉၂၅-၂၆ ခုလောက်ကပင် ရှိနေသည်။

တံဆိပ်မှာ ဆပ်ခေါင်း (ဂါမန်းကျောင်းတံဆိပ်နှင့် တူ)

ခမီရခိုင်ပြည်ကိုယ်စားပြုသည်တံဆိပ်ဖြစ်သည်။

(ရွှေစေတီဆရာတော်ကဆတ်မှာ တိရစ္ဆာန်မဟုတ်ကြောင်း ပြောသဖြင့် နောက်ပြောင်းသည်)

လက်ထောက်အယ်ဒီတာမှာ-လင်နီအမည်ခံ ဦးသာကျော် (သတ်သေသည် ဇနီးမောင်နှံ (၂)ကောင်လုံး သေသည်)ဝတ္ထုများကိုရေးသည်။ ရခိုင်သတင်းစာနှင့် ဒို့လက်ရုံးသတင်းစာမှာ ဖလာရွာတွင်ရှိသည်။ တလမ်းတည်း ရှိသည် လမ်းမကြီး ဦးသာဇံလှ လဘက်ရည်ဆိုင်အနီးမှာရှိသည်။

မြန်မာစာ ခက်ဆစ်အဓိပ္ပါယ်စာအုပ်ကို ဦးထွန်းကြိုင်ရေးသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဦးသာဇံလှက ဝယ်ယူသည်။

CHAPTER XXV

Capture of Akyab

An account of the retreat from Burma would be incomplete without some reference to events in Arakan, and more particularly in the area of the part of Akyab. Some details of the work carried out by the Karen levies and the commandos, and of events in the Bhamo-Kyitkyina area at the close of the campaign are also necessary.

Akyab as a point of entry into Burma was of negligible importance. It was of value, however, as an air base, whilst its proximity to India and its position on the Bay of Bengal made it a prize of considerable importance to the Japanese. It was necessary therefore, to deny it to them as long as possible. Akyab, for the defence of which Central Headquarters, India, had assumed direct responsibility, was also the centre of a rice producing area. It had several large mills, and its main export was the grain crop of Arakan.

Prior to the fall of Rangoon the Japanese invasion of Burma had no vital effect on Akyab. At the end of January 1942 its defences had been augmented by the arrival of the 14th Battalion 7th Rajput Regiment which relieved 23 Garrison Company. Indian refugees from Rangoon and lower Burma, crossing to the Arakan Coast through the Taungup pass from Prome, were crowding into the port. In the later part of February the R.A. F. forced to evacuate the Rangoon airfields, strengthened its force in Akyab.

After the capture of Rangoon by the Japanese, Akyab was organised as a naval base under Commodore Crahan, R.N. Commanding Burma Coast. There were also stationed the R.I. N. Sloops 'Sutly' and 'Indus' and four L.N.D. vessels. From the base there separated five armed motor launches named by the personnel of the B.R. N. V. R. to prevent hostile infiltration. But this force was not adequate for the task, which was made more difficult by the strain of evacuating a mass of refugees streaming out of Burma. Between March and the beginning of May, thirty-five thousand persons were sent to India by sea from Akyab and the small island port of Kyaukpyu.

In view of the importance of Akyab as an air base it was decided early in March to strengthen further the forces there. Accordingly, Headquarters 109th Brigade with the 6th Battalion 9th Regiment and 9th Battalion 7th Rajput Regiment together with anti-aircraft guns were despatched to Akyab, arriving there on 18 March.

On 23 March the Japanese occupied the Admans from which a small garrison had already been evacuated on 12 March under the orders of the ABBA Command. Although the islands were not occupied by the Japanese until 23 March the fact that they could not be defended constituted a serious threat to the security of shipping entering Rangoon river and was one of the factors bearing on the question of the evacuation of Rangoon. On 23 March, too, Akyab was subject to a heavy air raid, this being repeated the following day. Just previous to it, the Magwe airfield had also been attacked. The result of the raids was the virtual extinction of the British airforce in Burma, and the decision made to employ Akyab only as an advanced landing ground. Headquarters 109 Brigade and the two newly arrived battalions were at once withdrawn. The remaining military garrison then consisted of the 14th Battalion 7th Rajput Regiment, one section 67th Heavy Anti-Aircraft Regiment, and two troops 1st Indian Light Anti-Aircraft Regiment.

From that date Akyab, its air-fields, and harbour and the naval craft based on it were subject to frequent air attacks. The first raids immediately resulted in a drop both in the military and civilian morale. There were numerous desertions amongst the troops and the civil police. Despite the protests of the naval and military authorities the Commissioner, Arakan Division, evacuated with nearly all his civilian officers on 30 March. The Deputy Commissioner of Arakan and some telegraph Officers elected to remain at their posts, but civil Administration throughout Arakan was then wholly at an end. Anson was not in frequent use in the Port. Rice mills were fired, and a large conflagration threatened the important oil installations of the Burmah Oil

Company Limited. Civil unrest in Akyab and throughout Arakan increased on 13 April the town and island of Akyab were placed under Martial Law.

Deserters from the Burma Frontier Force and the Burma Military police joined the forces of unrest and together with a gang of Arakanese, took part in the massacre of Indians, mostly women and children, Gopethaung on 15 April. The general state of disorder was particularly marked south of Kyaktaw and east the caladan river. From about mid-april the prevailing unrest had assumed a definitely rebellious aspect, and patrols of the Rajputs were engaged in several skirmishes against parties of Thakins and others on 21 April the Deputy Commissioner telegraphed a message to the following effect to the Burma Government.

"This is report on situatio in Akyab district, State of open rebellion exists which should be quelled only by military as owing to breakdown of civil (Administration) what is left of civil police is grossly unreliable. In Kyauktaw and Akyab sub-division gangs of rebels supported by deserters from Frontier Force with larger quantities of arms and amunitions and the extreme section of Arakan National Congress have done incalculable damage to life and property. Arson and looting are rampant and the ground is being prepared for enemy infiltration."

The existing garrison of Akyab and the naval patrols were of course quite inadequate to deal effectively with the situation or to prevent the advance of the Japanese. On 11, April a naval patrol from Kyaukpyu, learnt that two hundred and fifty armed Burmes with Japanese officers had arrived at Taungup on the previous day. They had lunches and boats. This party proceeded to work its way up the coast via onto Minbya, a centre of rebel activity.

Towards the end of April Japanese aerial activity further increased, and there was no doubt left that a hostile force was concentrating in the Minbya. area for an advance on Akyab. On 1, May two motor launches of S. R. N. V. R. were separately engaged by this force near Minbya. Four field guns were reported to have been employed by them and casualties were suffered on board the launches.

Next day the hostile force was in Kyauktaw and Fonnagyen. A Rajut potrel was sent out that evening in launches to attack the force. On the morning of 3 May these vessels were tried on by machine-gun on a reach of the Kalwian river near Ponnagyu. Several of the fire was returned and one of launches brought its two pounder gun into action.

That day Akyab was subjected to a series of air raids, one of them by twenty-seven heavy bombing aircraft. This particular raid did appreciable damage to building, military stores, and equipment. Rations not as and four armoured carriers were destroyed, and the reserve ammunition of the garrison was blown up. About twenty casualties were also sustained.

The role of the Akyab garrison; was to defend the airfield as long as possible. If a serious attack was made on the port, demolitions were to be carried out and the garrison to be withdrawn overland towards Chittagong. The officer commanding the garrison considered that the retention of the port was no longer within the capacity of his force. The troops were in a low state of training, in addition they were debilitated by malaria and shaken by the air raids. There were indications of the presence of regular Japanese Troops who would probably attack Akyab before the morning of 4 May. The coast road was flooded and the island route was already threatened, if not cut. since the Japanese were at Ponnagyuam. Having regarded to this state of affairs he determined to carry out an evacuation by sea that night. Demolitions were ordered to be effected.

Guns and heavy equipments were loaded onto the ships "Heinrich Jessen" and "Hydari" and after dark troops were embarked. Naval demolitions were carried out in the port and surplus vessels sunk. In the early hours of 4 May the forces had abandoned Akyab.¹

(1. The Japanese account, History of the Japanese 15th. Army P.24 refer to the capture of Akyab thus; " Despite its strategic importance Akyab was not strongly held. order from Army Division (33) despatched one infantry Company and one half of the M.G. Company to Akyab, by road and water transport and the town was occupied with little opposition" (601/778/n).

Armey ations.

R.A.F.	=	Royal Air Force.
R.I. H.	=	Royal Indian Heavy
L.N.D	=	Light Naval Defence.
B.R.N.V.R	=	Burma Royal Naval Volunteer Reserve
A.B. D. A	=	American British Duten Australism.

(Extract "The Retreat from Burma 154-42, Edited by "Bisheshwar Prasad, D. Litt. Official
History of the Indian armed Forces in the Second World War 1939-45

Capaigns in the Eastern Theatre

"The Retreat From Burma"

1941-42

Combined Inter-services Historical Section

(India & Pakistan)

Page: 358-360.

မောင်ကံထူး မှတ်စု